

บทที่ 3

ศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีการแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3.1 หลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและการตรวจสอบผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองกรณีการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

เนื่องจากการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองในอดีต ก่อนที่จะมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน
(พ.ศ. 2540) มีข้อบกพร่องสำคัญอยู่หลายประการ¹ กล่าวคือ

(1) ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ
ประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) สามารถตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของบัญชีแสดง
รายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(2) ไม่มีบทบัญญัติให้ต้องตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองเมื่อพ้นตำแหน่งแล้ว

(3) บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวเป็น
ความลับ ไม่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณชนได้

(4) การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็น
การยื่นต่อสภาที่ผู้ยื่นบัญชีนั้นเป็นสมาชิก ซึ่งเป็นการตรวจสอบกันเองในองค์กรของสภา มิใช่
การตรวจสอบจากองค์กรตรวจสอบภายนอกที่มีความเป็นอิสระ

(5) ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของภรรยาและบุตร
นอกจากนั้นการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกที่
ยึดถือไว้แทน ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจในการตรวจสอบได้

ดังนั้นจึงได้มีการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540)
และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542
ได้มีมาตรการแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว โดยให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

¹ กล่าว สมุทวณิช, "วิพากษ์วิจารณ์ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 (กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นบัญชี
แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 30-32.

แห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เป็นองค์กรอิสระมีหน้าที่รับและตรวจสอบความถูกต้องในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพิ่มกลไกให้มีการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ไม่ได้อยู่ในความครอบครองของตน เช่น คู่สมรส บุตร หรือบุคคลภายนอกอื่น มีการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินให้มีประสิทธิภาพขึ้น โดยกำหนดให้มีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งขณะดำรงตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งหรือเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลา 1 ปี เพื่อทำการตรวจสอบเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้น ลดลง หรือความถูกต้องแท้จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หากมีการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ มีการกำหนดโทษทางการเมืองไว้โดยกำหนดให้ผู้ยื่นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองและห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ซึ่งนับเป็นมาตรการลงโทษทางการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่และเป็นครั้งแรกของรัฐธรรมนูญไทย

อย่างไรก็ดี การตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเกี่ยวกับการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นว่ามีการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ มีองค์การที่มาตัดสินชี้ขาดและพิจารณาบททวนการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในเรื่องความชอบด้วยกฎหมายและความถูกต้องของคำวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง และเป็นองค์กรที่มีความอิสระมีกระบวนการพิจารณาที่ชัดเจน และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการดังกล่าวได้ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ดังกล่าวนี้

ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาข้อเท็จจริง ข้ออ้าง ข้อเถียงและเหตุผลจากคำร้อง คำคัดค้าน คำชี้แจงของคู่กรณีก่อนการวินิจฉัยชี้ขาด การออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) และผู้ถูกร้อง โดยได้รับความจากการเบิกความ การซักถาม การซักค้าน การถามติง และการแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณี ตลอดจนการนำเสนอข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) และผู้ถูกร้องแล้วจะได้พิจารณาวินิจฉัยคดีเพื่อจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นเรื่องการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในลักษณะเฉพาะตัวบุคคลที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะที่มีความสำคัญ และสามารถให้คุณให้โทษและสร้างผลกระทบแก่ส่วนรวมได้อย่างกว้างขวาง หากการใช้อำนาจเป็นไปโดยมิชอบอาจสร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติและประชาชนได้ ฉะนั้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญต่อกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในเรื่องการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน การจงใจหรือไม่จงใจในการยื่นบัญชีฯ การกำหนดระยะเวลาพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี อีกทั้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นที่สุด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ”² มีผลให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยที่เด็ดขาดและสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาให้ทุกองค์กรจะต้องผูกพันและปฏิบัติตาม ฉะนั้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความสำคัญต่อผลการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีเป็นอย่างมาก รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีเนื้อหาดังนี้

- 1) ความเป็นมาหรือคำกล่าวหา
- 2) สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา
- 3) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในส่วนขอปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย
- 4) บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะต้องเป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้มีการลงมติโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้วจัดทำเป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญขึ้น ส่วนคำวินิจฉัยส่วนบุคคลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนที่เป็นองค์คณะที่จะต้องมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเช่นกัน แต่คำวินิจฉัยส่วนบุคคลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ถือเป็นคำวินิจฉัยที่ผูกพันองค์กรหรือบุคคลใด แต่อย่างไรก็ดีจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 กรณีการจงใจไม่ยื่นบัญชีฯหรือจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีข้อนำศึกษาและข้อสังเกตหลายประการ ทั้งในความไม่สม่ำเสมอของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ การวางบรรทัดฐานและมาตรฐานของคำวินิจฉัยที่ไม่สอดคล้องต้องตามหลักการของรัฐธรรมนูญและกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญบางประการ ซึ่งจะได้มีการศึกษาในแต่ละคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อทำข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวบรรทัดฐานการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 ต่อไป ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อ 3.2 และ 3.3 ต่อไป

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 268.

3.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 มาจนถึงปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 22 คำวินิจฉัย มีเนื้อหาสาระที่ควรศึกษาหลายประการเพื่อทำการศึกษาระียบเทียบข้อเท็จจริงแห่งคดี กระบวนพิจารณาคดี คำวินิจฉัยและผลแห่งคำวินิจฉัยที่เกิดขึ้น เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการและการสร้างบรรทัดฐานในคดีรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 โดยผู้เขียนแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ในแต่ละคำวินิจฉัย คือ ความเป็นมาและข้อเท็จจริง กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยและผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2543 กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์

3.2.1.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายอนันต์ ศวัสตนานนท์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2540 และพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2540 โดยไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ทั้งกรณีเข้ารับ พ้นจากตำแหน่ง และภายหลังพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 4 ครั้ง แต่ไม่ติดต่อชี้แจงและไม่ยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 47/2542 เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2542 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.1.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้ผู้เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริงก่อนวินิจฉัยชี้ขาดโดยออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคู่กรณี

ผู้ร้องแถลงยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้อง

ผู้ถูกร้องชี้แจงสรุปว่า ได้รับตำแหน่งขณะใช้รัฐธรรมนูญฉบับก่อนซึ่งไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ผู้ถูกร้องเชื่อโดยสุจริตว่าไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว และผู้ถูกร้องไม่เคยไปทำงานที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เนื่องจากไปประกอบธุรกิจและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ประเทศ

สาธารณรัฐประชาชนจีน ขณะถึงกำหนดเวลายื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องมิได้อยู่ในประเทศไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีฯ และผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัย ดังนี้

- (1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

3.2.1.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยในประเด็นแรก โดยสรุปเห็นว่า การที่รัฐธรรมนูญใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 โดยบัญญัติให้ข้าราชการการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มีการกำหนดองค์กรผู้รับผิดชอบคือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้มีอำนาจตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินดังกล่าว และได้กำหนดระยะเวลาการยื่นบัญชีไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291, 292, 296 และ 301 ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง จึงมีหน้าที่ยื่นบัญชีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ชี้แจงข้อเท็จจริงและไม่ยื่นบัญชีฯ เมื่อได้รับหนังสือเตือนจากผู้ร้องรวม 4 ครั้ง ทั้งยังทราบหากไม่ยื่นบัญชีฯ จะต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆเป็นเวลา 5 ปี การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าเชื่อโดยสุจริตไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีฯ เพราะเข้ารับตำแหน่งขณะที่รัฐธรรมนูญฉบับเก่าใช้บังคับ และขณะมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องยังอยู่ในต่างประเทศ ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่พอฟังว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ

ฉะนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงได้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และ มาตรา 292 และผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2543 กรณีนายชัชชัย สุเมธโชติเมธา

3.2.2.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายชัชชัย สุเมธโชติเมธา (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายวีระกร คำประกอบ) เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2540 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540 โดยไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ทั้งกรณีเข้ารับ พ้นจากตำแหน่ง และภายหลังพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบและให้ชี้แจงรวม 4 ครั้ง ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงว่าเข้าใจว่าตนเองไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชี แต่หากจะให้ยื่นก็พร้อมที่จะยื่นภายใน 30 วัน แต่ภายหลังผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีและไม่ติดต่อชี้แจงข้อเท็จจริงใด ๆ ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 47/2542 เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2542 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.2.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องแถลงและชี้แจงโดยการออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคู่กรณี

ผู้ร้องแถลงยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้อง

ผู้ถูกร้องชี้แจงสรุปได้ความโดยย่อว่า ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชี เพราะสับสนในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและฉบับก่อน และผู้ถูกร้องประสบปัญหาเศรษฐกิจอาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนของทรัพย์สินและหนี้สิน มิได้มีเจตนาที่จะไม่ยื่นบัญชีดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยคือ

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและ

เอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.2.2.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชี และมีหนังสือชี้แจงว่าเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับก่อนและฉบับปัจจุบัน แต่หากจำเป็นต้องยื่นก็พร้อมจะยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง เมื่อผู้ร้องให้ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีโดยด่วน แต่ผู้ถูกร้องกลับไม่ติดต่อชี้แจงและไม่ยื่นบัญชี จึงถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295

3.2.3 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2543 กรณีนายสุชุม เชิดชื่น

3.2.3.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายสุชุม เชิดชื่น (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2539 โดยผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน แต่ไม่ยื่นเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมา คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้ดำเนินการพิสูจน์เจตนาของผู้ถูกร้องโดยมีหนังสือแจ้งไปรวม 3 ครั้ง ปรากฏว่าผู้ถูกร้องมีหนังสือขอผ่อนผันและขอขยายเวลาการส่งเอกสารประกอบ แต่ผู้ถูกร้องก็ไม่ยื่นเอกสารดังกล่าว ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 48/2542 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2542 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.3.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องแถลงและชี้แจงก่อนการวินิจฉัย โดยการออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคู่กรณี

ผู้ร้องแถลงยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้อง

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ 27 และ 28 มกราคม 2543 ชี้แจงสรุปได้ความ โดยย่อว่า สาเหตุที่ยื่นเอกสารต่อผู้ร้องล่าช้า เนื่องจากมีทรัพย์สินและหนี้สินจำนวนมาก เอกสารบางส่วนถูกพนักงานสอบสวนยึดไว้ในคดีอาญาและถูกกั้นแกลังจากเจ้าหน้าที่บางคน ผู้ถูกร้องขอชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วยวาจา

ศาลรัฐธรรมนูญให้ผู้ถูกร้องจัดส่งสำเนาเอกสารการยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (แบบ ภ.ง.ด. 90 ก) ประจำปี 2539, 2540 และ 2541 รวม 3 ปี ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ส่งหนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่าย สำหรับเงินได้ประเภทเงินประจำตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ประจำปี 2540, 2541 และ 2542 เพื่อประกอบการพิจารณาและชี้แจงข้อเท็จจริงสรุปความได้ว่าทรัพย์สินและหนี้สินมีหลายรายการและมีจำนวนมาก บางรายการสูญหายไม่อาจรวบรวมในเวลาจำกัดได้ เอกสารหลักฐานต่างๆ ถูกยึดขณะถูกควบคุมตัวในเรือนจำ มีเจ้าหน้าที่ไปตรวจค้นและยึดเอกสารไปจำนวนมากยากแก่การรวบรวมให้ครบถ้วนได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณากำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัย ดังนี้

- (1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้องภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญหรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.2.3.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยในประเด็นแรก ยืนยันตามเจตนารมณ์เดิมโดยเห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บังคับใช้โดยถือว่าสมาชิกวุฒิสภายังมีหน้าที่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ และกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรตรวจสอบ ความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการแปลความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่จะนำไปใช้สู่การปฏิบัติให้ชัดเจนขึ้นได้ เมื่อรัฐธรรมนูญบัญญัติการเข้ารับตำแหน่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบภายใน 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่งโดยถือเอาวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นวันเริ่มต้นการเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ จึงมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นเอกสารประกอบหลักฐานพิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน โดยผู้ถูกร้องไม่ได้โต้แย้งหรือปฏิเสธ แต่ชี้แจงเหตุผลว่าไม่อาจดำเนินการได้เนื่องจากทรัพย์สินมีจำนวนมาก บางรายการสูญหาย เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ถูกยึดขณะถูกควบคุมตัวในเรือนจำ ซึ่งเป็นเหตุผลที่

ไม่พอพึงว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจยื่นเอกสารประกอบฯ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญให้ส่งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้ถูกร้องกลับยื่นหนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่าย สำหรับเงินประจำตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและเอกสารอื่นที่ไม่ใช่เอกสารแสดงถึงความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือมีชื่อของผู้ถูกร้อง ณ วันที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน จึงถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295

3.2.4 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2543 กรณีนายจิรายุ จรัสเสถียร

3.2.4.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายจิรายุ จรัสเสถียร (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นายธีระวัฒน์ ศิริวันสาณฑ์) เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2540 และยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน ผลการตรวจสอบพบว่าผู้ถูกร้องมีบัญชีเงินฝากธนาคารจำนวน 13 บัญชี เป็นเงิน 4,764,318.65 บาท แต่แสดงบัญชีเงินฝากธนาคารจำนวน 2 บัญชี เป็นเงิน 34,862,213.64 บาท โดยนำสำเนาสมุดคู่ฝากบัญชีออมทรัพย์ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาगวมวงศ์วานแบบเป็นหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงโดยไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 13/2543 เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2543 แล้วมีมติด้วยคะแนน 7 เสียง ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34

3.2.4.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำร้องของ คณะกรรมการป.ป.ช. (ผู้ร้อง) เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องชี้แจงก่อนการวินิจฉัยชี้ขาด

ผู้ร้องยืนยันข้อเท็จจริงว่า เกี่ยวกับยอดเงินจำนวนตามที่ถูกร้องได้ยื่นบัญชี เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2540 ว่าผู้ถูกร้องได้ติดต่อส่งมอบเอกสารประกอบบัญชีเพิ่มเติมหลายครั้ง แต่ผู้ถูกร้องมิได้แก้ไขบัญชี เกี่ยวกับยอดเงินดังกล่าวให้ถูกต้องและยังคงยืนยันว่ามีเงินตามจำนวนที่ได้แจ้งไว้ต่อผู้ร้อง

ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงสรุปได้ความว่า ผู้ถูกร้องได้ทราบว่าจะต้องยื่นบัญชี ฯ ในระยะเวลาสุดท้ายที่จะครบกำหนดเวลายื่นบัญชี ทำให้มีระยะเวลาจัดทำบัญชี ในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งผู้ถูกร้องต้องยื่นบัญชี ในวันที่ 17 ธันวาคม 2540 และในวันดังกล่าวผู้ถูกร้องเพิ่งได้รับเช็คจำนวน 31,350,000 บาท จากนางพรสุข เสริมสุวรรณ เจ้าของบริษัทเสริมสุวรรณ แทรเวล จำกัด โดยเป็นเงินที่ผู้ถูกร้องได้รับจากการไปเลี้ยงชีพเล่นการพนันบาคาร่าที่โรงแรมเบอร์สวูด เมืองเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย โดยใช้บริการของบริษัทเสริมสุวรรณ แทรเวล จำกัด ผู้ถูกร้องได้นำเงินไปเข้าบัญชีธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาगามวงศ์วาน เลขที่ 319-2-62549-7 เมื่อเวลา 12.57 นาฬิกา ต่อมาได้นำสมุดบัญชีดังกล่าวไปถ่ายเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานการยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง แล้วนำไปใส่ซองปิดมิดชิดใส่กระเป๋เอกสารและเก็บไว้ในรถ แต่ช่วงดังกล่าวรถมีปัญหาจึงให้คนขับรถนำไปซ่อมและตรวจสภาพรถ หลังจากนั้นนางพรสุข เสริมสุวรรณ ผู้ออกเช็คมาขอเช็ค จำนวน 31,350,000 บาท ดังกล่าวคืนโดยบอกว่าบริษัทฯ มีปัญหาทางการเงิน ผู้ถูกร้องจึงเดินทางไปธนาคารพร้อมกับเจ้าของเช็คเพื่อขอรับเช็คคืน โดยไม่ได้เอาสมุดคู่มือไปด้วย ธนาคารดำเนินการให้แล้วเสร็จเวลาประมาณ 13.46 นาฬิกา จนกระทั่งเวลา 15 นาฬิกา คนขับรถนำรถกลับมาและเห็นว่าเป็นเวลาใกล้ธนาคารปิดทำการไม่สามารถไปปรับบัญชีได้ทัน ประกอบกับเป็นวันสุดท้ายที่ต้องยื่นบัญชี ไม่มีเวลาปรับปรุงบัญชีและจำนวนเงินให้ถูกต้อง จึงนำซองเอกสารดังกล่าวไปยื่นต่อผู้ร้องก่อนเวลา 16.30 นาฬิกา ผู้ร้องไม่เคยสอบถามเกี่ยวกับเช็คจำนวน 31,350,000 บาท และได้เคยชี้แจงต่อผู้ร้องแล้ว แต่ถูกละเลยเพิกเฉย

ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยว่า

(1) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.2.4.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าการที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่อาจนำสมุดคู่มือไปแก้ไขให้ถูกต้องได้ เพราะธนาคารใกล้ปิดทำการและไม่อาจแก้ไขรายการได้ อีกทั้งต้องนำไปยื่นบัญชี ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้ทันในเวลา 16.30 นาฬิกา ของวันที่ 17 ธันวาคม 2540 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายนั้น ไม่อาจรับฟังได้เนื่องจากภายหลังผู้ถูกร้องได้มาติดต่อขอส่งมอบ

เอกสารประกอบบัญชีฯ เพิ่มเติมหลายครั้ง ซึ่งสามารถแก้ไขบัญชีฯ ให้ถูกต้องได้แต่ก็มีได้ดำเนินการ และผู้ถูกร้องได้อ้างนางพรสุข เสริมสุวรรณ เป็นพยานแต่ก็มีได้นำมาเบิกความและนำพยานหลักฐานอื่นมาสนับสนุนและยืนยันข้ออ้างของตน จากพยานหลักฐานที่กล่าวมาถือว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295

3.2.5 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2543 กรณีนายโกศล ศรีสังข์

3.2.5.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายโกศล ศรีสังข์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายชิงชัย มงคลธรรม) เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2540 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 โดยไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ทั้งกรณีเข้ารับ พ้นจากตำแหน่ง ภายหลังจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้ดำเนินการให้ถูกต้องและให้ชี้แจงเหตุผล แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯ และไม่ได้ติดต่อกับชี้แจงข้อเท็จจริงใด ๆ ผู้ร้อง ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 30/2543 เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2543 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.5.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องชี้แจงก่อนวินิจฉัยชี้ขาดโดยออกนั้งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคู่กรณี

ผู้ร้องแถลงยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้อง

ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงสรุปโดยย่อว่า ผู้ร้องไม่มีอำนาจร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 295 เพราะผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งก่อนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ขณะผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ร้องยังมีได้เป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. และยังไม่มีความหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ผู้ร้องไม่มีอำนาจใช้ระเบียบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. บังคับแก่ผู้ถูกร้องได้

การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยอำนาจรัฐจึงเป็นโทษทางอาญา ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองก่อนที่รัฐธรรมนูญจะประกาศใช้ จึงไม่อาจนำกฎหมายมาใช้บังคับย้อนหลังแก่ผู้ถูกร้องได้ ผู้ถูกร้องไม่ได้ตั้งใจที่จะไม่ยื่นบัญชี เนื่องจากเข้าใจว่าตำแหน่งของผู้ถูกร้องไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับตามรัฐธรรมนูญ และทราบจากเพื่อนว่าไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชี และผู้ถูกร้องไม่เคยได้รับหนังสือจากผู้ร้อง ภายหลังจากผู้ถูกร้องมาที่สำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อพบเจ้าหน้าที่ที่ผู้ถูกร้องรู้จักแต่ไม่พบจึงกลับไป

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าคู่กรณีนำเสนอข้อเท็จจริงมาเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงไม่จำเป็นต้องแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม โดยกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้ คือ

- (1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.2.5.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยประเด็นแรกโดยสรุป เห็นว่ารัฐธรรมนูญใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 บัญญัติให้ข้าราชการการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี และกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรผู้มีอำนาจตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่ของทรัพย์สินโดยกำหนดระยะเวลาไว้ และเมื่อผู้ถูกร้องเป็นข้าราชการการเมืองมาก่อนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้ให้ถือว่าข้าราชการการเมืองเข้าดำรงตำแหน่งในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีเป็นข้าราชการการเมือง จึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่เคยได้รับหนังสือจากผู้ร้อง ภายหลังจากกลับมาจังหวัดมหาสารคามอันเป็นภูมิลำเนาทราบว่าผู้ร้องมีหนังสือแต่หาไม่พบ เคยเข้าไปสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่อื่น เห็นได้ว่าผู้ถูกร้องทราบว่าสำนักงาน ป.ป.ช. มีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแต่กลับเพิกเฉยไม่ยื่นบัญชี ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่พอพียงว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292 จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.6 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2543 กรณีนายมะสุเซ็น มะสุยิ

3.2.6.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายมะสุเซ็น มะสุยิ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2540 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 โดยไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ทั้งกรณีเข้ารับ พ้นจากตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบและชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 4 ครั้ง แต่ไม่มีการชี้แจงเหตุผลและไม่ยื่นบัญชี ดังกล่าว ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 47/2542 เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2542 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.6.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาและให้โอกาสผู้ร้องและผู้ถูกร้องชี้แจงก่อนการวินิจฉัยชี้ขาด และออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคู่กรณี

ผู้ร้องแถลงยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้องและชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมสรุปว่า ผู้ร้องไม่ได้รับบัญชีฯของผู้ถูกร้องตามหลักฐานการจัดส่งทางไปรษณีย์ภัณฑ์ลงทะเบียน เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2540 และผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงมาหลังจากที่คณะกรรมการของผู้ร้องได้ประชุมมีมติไปแล้ว ผู้ร้องมีมติไม่ทบทวนการอุทธรณ์มติของผู้ร้องเกี่ยวกับกรณีของผู้ถูกร้อง

ผู้ถูกร้องชี้แจงโดยสรุป ว่าผู้ถูกร้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจจึงหลบหนีเจ้าหน้าที่ไปอยู่ประเทศมาเลเซีย ไม่เคยได้รับหนังสือแจ้งเตือนครั้งที่ 2 และ 3 และผู้ถูกร้องได้รับหนังสือการแจ้งเตือนครั้งที่ 4 แต่ไม่มีแบบฟอร์มชี้แจง และรายละเอียดคำชี้แจงเดิมเสียหายหมดแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญได้สั่งให้ผู้ถูกร้องส่งหลักฐานเกี่ยวกับการส่งเอกสารทางไปรษณีย์และให้หัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์นราธิวาสจัดส่งต้นฉบับใบรับฝากไปรษณีย์ภัณฑ์ในประเทศ และให้หัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์ดุสิตตรวจสอบการนำจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์ลงทะเบียนตามที่ผู้ถูกร้องอ้าง หัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์นราธิวาสมีหนังสือแจ้งว่าต้นฉบับใบฝาก

ไปรษณีย์ภัณฑ์ในประเทศส่วนหนึ่งอยู่ที่ผู้ถูกร้อง และส่วนหนึ่งอยู่ที่ทำการไปรษณีย์ดุสิตอันเป็นที่ทำการไปรษณีย์ปลายทาง ส่วนหัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์ดุสิต มีหนังสือแจ้งว่าไม่สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากหมดอายุการขอสอบสวน และเอกสารได้ทำลายไปตามระเบียบแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงกำหนดมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดว่า

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.2.6.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การยื่นบัญชี ขณะเข้ารับตำแหน่งดังกล่าว ผู้ถูกร้องได้ยืนยันว่าได้จัดทำและจัดส่งบัญชี มายังผู้ร้อง แต่การตรวจสอบการฝากส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ประเภทจดหมายไม่สามารถยืนยันได้ และสำนักงาน ป.ป.ช. ยืนยันว่าไม่ได้รับเอกสารดังกล่าวแต่ในช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีมีบัญชีของผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นทั่วประเทศจัดส่งมาทางไปรษณีย์ถึงสำนักงาน ป.ป.ช. จำนวนมาก บัญชีของผู้ถูกร้องอาจปะปนอยู่กับบัญชีอื่น การยื่นบัญชีในกรณีเข้ารับตำแหน่งจึงยังฟังเป็นยุติไม่ได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี

แต่ในกรณีการยื่นบัญชี พ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงถึงการยื่นบัญชีในการเข้ารับตำแหน่ง แต่ไม่มีการกล่าวถึงการยื่นบัญชี กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลา 1 ปี

จึงฟังเป็นยุติได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชี กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี โดยผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ดำเนินการยื่นบัญชี ให้ถูกต้องตามที่ผู้ร้องแจ้งเตือน เห็นว่า ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292 (2) วรรคสอง จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.7 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2543 กรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์

3.2.7.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิจิตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรองนายกรัฐมนตรี ได้ยื่นบัญชี และ

เอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) กรณีเข้ารับตำแหน่งทั้งสามครั้งดังกล่าว โดยได้ระบุว่ามียาการค้ากู้ยืมเงินจำนวน 45 ล้านบาท จากบริษัท เอ เอ เอส ออโต้ เซอร์วิส จำกัด และได้แนบแบบสัญญากู้ยืมไว้เป็นหลักฐาน ต่อมาเมื่อมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีในสมัยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีทั้งคณะ ฝ่ายค้านได้ระบุว่าการกู้ยืมเงินดังกล่าวเป็นเท็จ และกลุ่มพิทักษ์สิทธิเสรีภาพประชาชนได้ทำหนังสือขอให้ตรวจสอบ ผู้ร้องตรวจสอบแล้วเห็นว่า สัญญากู้ยืมเงินระหว่างผู้ถูกร้องกับบริษัท เอ เอ เอสฯ จำนวน 3 ฉบับ รวมเป็นเงิน 45 ล้านบาท ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ ทั้ง 3 ครั้ง เป็นการยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 โดยสัญญากู้ยืมเงินที่ผู้ถูกร้องแนบมาพร้อมบัญชีฯ ระบุรายการกู้ยืมเงินจำนวน 45 ล้านบาท แต่จากการฟังข้อเท็จจริงจากการสอบคำให้การของบุคคลผู้ลงลายมือชื่อในฐานะผู้แทนบริษัท เอ เอ เอสฯ และพยานในสัญญากู้ยืมเงิน ให้การว่ามีการลงลายมือชื่อในวันเดียวกันทั้ง 3 ฉบับ โดยไม่มีการส่งมอบเงินตามจำนวนและวันที่ระบุในสัญญานอกจากนั้นผู้ร้องเห็นว่าแท้จริงแล้วผู้ถูกร้องไม่ได้กู้ยืมเงินจากบริษัท เอ เอ เอสฯ จำนวน 45 ล้านบาท ตามที่แสดงไว้ในบัญชีฯแต่สร้างพยานหลักฐานขึ้นมาเนื่องจากเกรงว่าหากมีการตรวจสอบทรัพย์สินจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก หากเปรียบเทียบกับที่เคยยื่นไว้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ผู้ร้องพิจารณาในการประชุมครั้งที่ 22/2543 เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2543 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.7.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องชี้แจงก่อนการวินิจฉัยชี้ขาด

ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงข้อเท็จจริงสรุปได้ความว่า ผู้ถูกร้องได้ทำสัญญากู้ยืมเงิน 45 ล้านบาท จากบริษัท เอ เอ เอสฯ จำนวน 3 ฉบับ ผู้ถูกร้องไม่ได้รับเงินจากผู้ให้กู้ในวันทำสัญญากู้ยืมเงิน แต่ได้ทยอยรับเงินจากผู้ให้กู้ยืมเรื่อยมา ซึ่งจะทำสัญญารวบยอดกันภายหลังเพื่อนำเงินไปให้ภริยาและบุตรลงทุนในธุรกิจ ภายหลังผู้ให้กู้ได้เจรจากับผู้ถูกร้องเพื่อขอโอนหนี้ดังกล่าวให้แก่บริษัท เอ เอ เอสฯ ผู้ถูกร้องจึงทำสัญญากู้ยืมเงินขึ้น สัญญากู้ยืมเงินทั้ง 3 ฉบับระหว่างผู้ถูกร้องกับบริษัท เอ เอ เอสฯ ได้ทำขึ้นจริง และเป็นการลงวันที่ย้อนหลังและทำตามปกติทั่วไปที่สามารถทำได้ ผู้ถูกร้องไม่เห็นพ้องกับคำวินิจฉัยของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญได้ออกนั่งพิจารณาเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีนำพยานมาเบิกความ ยื่นเอกสารประกอบการพิจารณาอย่างเต็มที่ โดยให้มีการซักถามพยานให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซักค้านและให้มีการซักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นที่ได้ซักค้าน ผู้ถูกร้องขอ นำพยานเข้ามาเบิกความ 13 ปาก แต่นำมาเบิกความเพียง 3 ปาก แล้วผู้ถูกร้องแถลงไม่ประสงค์จะสืบพยานที่เหลืออีก นอกจากนั้นศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้คู่กรณีแถลงการณ์ด้วยวาจาและเป็นหนังสือ

ฝ่ายผู้ร้องแถลงการณ์ด้วยวาจาและเป็นหนังสือมีสาระสำคัญตามที่ผู้ร้องได้แถลงต่อศาลรัฐธรรมนูญและตามคำร้อง

ฝ่ายผู้ถูกร้องแถลงการณ์ด้วยวาจาและเป็นหนังสือ มีสาระเช่นเดียวกับที่ผู้ถูกร้องแถลง แต่ผู้ถูกร้องยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นต่อสู้เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนคำวินิจฉัยของผู้ร้องเพราะผู้ร้องไม่มีอำนาจเสนอคำร้อง กล่าวคือ

การสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้องไม่ชอบมีข้อบกพร่อง 6 ประการสำคัญ การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของผู้ร้องไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกร้องมีการเลือกปฏิบัติขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 30, 33 วิธีการสอบสวนขัดรัฐธรรมนูญมาตรา 26 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ประกอบมาตรา 2 (11) ผู้ร้องไม่มีอำนาจเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และคำร้องของผู้ร้องเป็นคดีปกครอง การกระทำกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมได้รับการคุ้มครอง การยื่นคำร้องขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 28

นอกจากนั้นผู้ร้องมอบให้นายก้านรงค์ จันทิก เป็นผู้แทนผู้ร้องไม่สามารถกระทำได้เพราะนายก้านรงค์เป็นเพียงพยานบอกเล่า มิใช่คณะทำงานหรือกรรมการผู้ร้องผู้วินิจฉัยคดี

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาจากคำร้อง คำชี้แจง คำเบิกความ และคำแถลงการณ์ ตลอดจนเอกสารประกอบต่าง ๆ แล้ว ได้ตั้งประเด็นโดยสมควรจะวินิจฉัยในประเด็นข้อกฎหมายที่ผู้ถูกร้องยกข้อต่อสู้ ขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของผู้ร้องก่อนเป็นประเด็นดังนี้

1) การสอบสวนและการตรวจสอบของคณะทำงานของผู้ร้องกระทำการโดยชอบหรือไม่

2) นายก้านรงค์ฯ เป็นพยานบอกเล่า คำเบิกความรับฟังได้หรือไม่

3) ข้อโต้แย้งว่าการสอบสวนของผู้ร้องไม่ชอบรับฟังได้หรือไม่

4) ผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องนี้หรือไม่

จากนั้นศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นหลักแห่งคำวินิจฉัยว่า

5) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือไม่

3.2.7.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยตามประเด็นต่าง ๆ ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังนี้

1) การที่ผู้ร้องแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นอำนาจของผู้ร้อง และเมื่อผลการตรวจสอบของคณะทำงานซึ่งผู้ร้องแต่งตั้งไปจะมีผลการตรวจสอบอย่างไร ผู้ร้องย่อมมีอำนาจดุลพินิจในการพิจารณาวินิจฉัยได้

2) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า นายกล้านรงค์มิใช่พยานบอกเล่า แต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสดงให้ศาลรัฐธรรมนูญทราบถึงอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง ความเป็นมาและข้อเท็จจริงในคำวินิจฉัยเพื่อนำข้อเท็จจริงเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญสามารถรับฟังคำเบิกความของนายกล้านรงค์ได้

3) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ผู้ร้องย่อมมีอำนาจหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญที่จะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ส่วนการตรวจสอบของผู้ร้องมีข้อบกพร่องไม่ชอบด้วยกฎหมายประการใดย่อมเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป

4) ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า การตรวจสอบความถูกต้องของทรัพย์สินนั้น ผู้ร้องกระทำตามกระบวนการของรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หาใช่เป็นคดีปกครองไม่ การสอบสวน การวินิจฉัยและการยื่นคำร้องของผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปโดยชอบแล้ว

ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า ผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการโต้แย้งเพื่อตัดอำนาจฟ้องของผู้ร้อง จึงฟังไม่ขึ้น

และศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นสุดท้ายว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้กู้ยืมเงินจำนวน 45 ล้านบาท จากเจ้าหนี้เดิม เนื่องจากเจ้าหนี้เดิมไม่มีเงินพอให้กู้ยืมได้ จึงเชื่อว่าหนี้เงินกู้ยืมจำนวน 45 ล้านบาท ไม่มีอยู่จริงและได้ให้การว่าการโอนหนี้ของเจ้าหนี้เดิมไปเป็นการทำสัญญากู้ยืมจากบริษัท เอ เอ เอสฯ นั้น การที่ผู้ถูกร้องและบริษัท เอ เอ เอสฯ ทำสัญญากู้ยืมเงินโดยอ้างว่ามีหนี้สินดังกล่าวจริง จึงเป็นการสร้างหลักฐานว่า

มีหนี้สินจริงในการยื่นบัญชี ต่อผู้ร้อง เมื่อผู้ถูกร้องไม่มีหนี้สินจริงในวันที่ยื่นบัญชี จึงถือว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ

3.2.8 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2544 กรณีนายสุเมธ อุพลเสถียร

3.2.8.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายสุเมธ อุพลเสถียร (ผู้ถูกร้อง) ได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2538 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2542 คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้มีหนังสือและชี้แจงให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่นยื่นบัญชีภายในกำหนดตามกฎหมาย เมื่อครบกำหนดผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชี ผู้ร้องได้มีหนังสือเพื่อให้ชี้แจงเหตุผลรวม 2 ครั้ง แต่ก็ไม่ได้ยื่นบัญชี จนกระทั่งเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. ได้รวบรวมพยานหลักฐานและสอบปากคำพยานต่าง ๆ รวมผู้ถูกร้องด้วย ผู้ถูกร้องจึงได้ยื่นบัญชีเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2543 โดยปล่อยเวลาให้ล่วงเลยมาถึง 273 วัน เชื่อว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชี เนื่องจากเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. ได้สอบปากคำผู้ถูกร้อง ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 81/2543 เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2543 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ภายในระยะเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 กำหนด จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.8.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้โอกาสผู้ถูกร้องแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงสรุปว่า ไม่ประสงค์จะต่อสู้คดีนี้ เพราะไม่ประสงค์จะดำรงตำแหน่งทางการเมืองและยินยอมให้ตัดสิทธิของผู้ถูกร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคดีฝ่ายเดียว ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยคือ

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.2.8.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชี ภายในกำหนดเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ การที่ผู้ถูกร้องให้การต่อผู้ร้องไม่มีเจตนาและไม่จงใจที่

จะไม่ยื่นบัญชีฯ เนื่องจากการหลงลืม และภายหลังได้ยื่นบัญชีฯ ล่วงเลยจากวันครบกำหนด เป็นเวลานาน รับฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจที่จะไม่ยื่นบัญชีฯ ประกอบกับผู้ถูกร้องมีหนังสือแจ้งว่าไม่ประสงค์จะต่อสู้ในการพิจารณาคดี จึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ

3.2.9 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ

3.2.9.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายประยุทธ์ มหากิจศิริ (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่วันที่ 8 กรกฎาคม 2540 และยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตร ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ กรณีเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 พบว่ามีรายการทรัพย์สินที่ไม่ได้แสดงบัญชีฯ หลายรายการคือ ทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง เป็นเงินฝาก 9 บัญชี ตั๋วสัญญาใช้เงิน 1 ฉบับ รวมเป็นเงิน 26,885,240.99 บาท ที่ดิน 9 แปลง เนื้อที่ 71 ไร่ 10 ⁴/₁₀ ตารางวา และรถยนต์ 3 คัน

ทรัพย์สินของคู่สมรสเป็นเงินฝาก 23 บัญชี ตั๋วสัญญาใช้เงิน 2 ฉบับ รวมเป็นเงิน 390,358,575.98 บาท ที่ดิน 21 แปลง เนื้อที่ 172 ไร่ 1 งาน 85 ตารางวา และบ้านพักอาศัย 1 หลัง

ทรัพย์สินของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นเงินฝาก 1 บัญชี จำนวน 200,584.84 บาท และที่ดิน 2 แปลง รวมเนื้อที่ 1 ไร่ 1 งาน 56 ตารางวา

ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 90/2543 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2543 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาด้วย ข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 การที่ผู้ถูกร้องส่งสำเนาเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมประกอบการยื่นบัญชีฯ ในภายหลังไม่ลบล้างการจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบที่ได้กระทำมาแล้วได้ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

(1) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสาร ประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

(2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีอาการกระทำได้กล่าว และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

3.2.9.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยและส่งสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบให้ผู้ถูกร้องชี้แจง

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงและผู้ถูกร้องได้แถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาและหนังสือมีใจความเหมือนกัน สรุปได้ดังนี้ว่า

1) รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ไม่สามารถใช้บังคับในกรณีของผู้ถูกร้องได้ เพราะผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 แต่เป็นการยื่นตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรฯ

2) ผู้ถูกร้องไม่อยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เนื่องจากบทลงโทษใช้กับเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในขณะนั้น เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3) องค์ประกอบของผู้ร้องไม่ครบตามรัฐธรรมนูญ เพราะพลโทสวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้องเป็นองค์ภริยาตามรัฐธรรมนูญ ไม่อาจนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ มาตรา 19 มาใช้ได้ ซึ่งใช้บังคับเฉพาะการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ทำให้คำร้องของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย

4) การดำเนินการของผู้ร้องไม่ได้เป็นไปตามขั้นตอน ไม่มีความชอบธรรมและไม่ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พ.ศ. 2541 ที่ยังมีผลบังคับใช้อยู่

5) การจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 การจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือจงใจปกปิดรายการทรัพย์สิน ต้องเป็นกรณีเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต แต่ผู้ถูกร้องได้ทรัพย์สินมาจากการประกอบธุรกิจ มิได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตไม่ได้ทำให้บุคคลใดได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์ จึงไม่ใช่การจงใจตามมาตรา 295

6) แม้กฎหมายบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแสดงทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของคุณสมบัติ หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แม้คุณสมรสจะปกปิดทรัพย์สินก็ไม่อาจนำมาเป็นเจตนาของผู้ถูกร้องว่าจงใจปกปิดได้ เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่อาจล่วงรู้ถึงเจตนาในใจของคุณสมรสได้ ผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจปกปิดไม่แสดงรายการทรัพย์สินฯ ดังกล่าว

7) ผู้ร้องมิได้ใช้บรรทัดฐานในการวินิจฉัยข้อกฎหมายอย่างเดียวกับคดีอื่น ขัดต่อหลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม การที่ผู้ร้องได้วินิจฉัยกรณีของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และนายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่ได้วินิจฉัยว่า การจงใจปกปิดตามกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์

8) ผู้ถูกร้องประกอบธุรกิจ บัญชีเงินฝากจำนวน 9 บัญชี ตั๋วสัญญาใช้เงินมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับธุรกิจของผู้ถูกร้อง จึงไม่ใช่การจงใจหลีกเลี่ยง แต่เป็นการพลั้งเผลอที่แก้ไขได้ ที่ดินของผู้ถูกร้องนั้นผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปดำเนินการ แต่มอบให้บุคคลอื่นดำเนินการ

9) ทรัพย์สินของผู้ถูกร้องได้มาก่อนเข้าดำรงตำแหน่งวุฒิสภา ไม่เคยสร้างเอกสารเท็จเพื่อให้ได้รับประโยชน์ เมื่อเทียบเคียงกับกรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์

10) เหตุที่ผู้ร้องยื่นบัญชีฯ ขาดไป เนื่องจากหลงลืมและคุณสมรสไม่แจ้งทรัพย์สินให้ทราบ

ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ผู้ร้องมีคำวินิจฉัยโดยไม่เปิดโอกาสให้ชี้แจงด้วยวาจาหรือนำพยานหลักฐานต่างๆ เข้าชี้แจง และผู้ถูกร้องเป็นคนกลัวภรรยาจึงไม่สามารถทราบจำนวนทรัพย์สินของภรรยาได้ และทรัพย์สินรวบรวมไม่ทันเนื่องจากมีระยะเวลากระชั้นชิด

ศาลรัฐธรรมนูญได้ส่งสำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องให้ผู้ร้อง และแจ้งให้พลโทสวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ ออยุธยา เพื่อชี้แจงข้อกล่าวหาที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างว่ามีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการ ป.ป.ช.

พลโทสวัสดิ์ฯ มีหนังสือชี้แจงว่า ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่าง ๆ แล้ว ไม่มีผลให้ขาดคุณสมบัติในการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2544 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544

คุณหญิงปรีญาฯ มีหนังสือชี้แจงว่า ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่าง ๆ แล้ว ส่วนที่ลงลายมือชื่อในเอกสารแบบนำส่งบุคคล และบัญชีกำไรขาดทุนเป็นการลงลายมือชื่อมานานหลายปีแล้ว ก่อนลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฉะนั้นกรรมการของผู้ร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่าง ๆ ทำให้องค์ประกอบของผู้ร้องมีความสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญ

ภายหลังศาลรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายแถลงและนำพยานมาเบิกความและนำเสนอเอกสารและพยานหลักฐานอื่นประกอบการพิจารณา

ผู้ถูกร้องนำนางสุวิมล มหากิจศิริ คู่สมรสของผู้ถูกร้อง ที่เป็นพยานสำคัญเข้าเบิกความ พยานเข้าเบิกความตอบคำถามของทนายความและผู้ร้อง สรุปว่า พยานมีอาชีพแม่บ้าน ใช้เวลาส่วนใหญ่ดูแลบุตร ในช่วงเวลายื่นบัญชีฯ จึงไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ทัน ททรัพย์สินบางส่วนพยานปกปิดทรัพย์สินไม่ให้ผู้ถูกร้องทราบ เพื่อเก็บทรัพย์สินไว้ใช้ในอนาคตและเพื่อเก็บไว้ให้ลูก ๆ ของพยาน

ผู้ร้องแถลงยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้องและสรุปได้ว่า

1) การยื่นคำร้องของผู้ถูกร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งเป็นการยื่นตามรัฐธรรมนูญซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 12/2543 กรณีนายสุขุม เชิดชื่น เป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว

2) แม้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้วก็ยังอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3) ผู้ร้องยืนยันคำชี้แจงของพลโทสวัสดิ์ และคุณหญิงปรียาฯ ซึ่งเป็นกรณีที่กรรมการของผู้ร้องมีคุณสมบัติครบถ้วน ไม่มีผลให้การกระทำของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย

นางน้ำทิพย์ พันไพศาล พยานตอบทนายความผู้ถูกร้องและผู้ร้อง สรุปได้ความว่าคุณหญิงปรียาฯ ลงลายมือชื่อในแบบส่งบุคคล ไม่ได้ลงชื่อในฐานะกรรมการบริษัทและได้พ้นจากกรรมการบริษัทแล้วด้วยการลาออก

ผู้ร้องแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาและแถลงการณ์ปิดคดีเป็นหนังสือว่า

1) รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้วุฒิสภามีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ โดยให้ถือเอาวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นวันเริ่มต้นเข้ารับตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภามีหน้าที่ยื่นบัญชีฯต่อผู้ร้อง การยื่นบัญชีฯของผู้ถูกร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมิใช่การยื่นตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยชี้ขาดไว้แล้วตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2543 กรณีนายสุขุม เชิดชื่น

2) รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีฯ และมีผลใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งแล้วได้

3) ผู้ร้องแถลงยืนยันตามคำชี้แจงของพลโทสวัสดิ์ และคุณหญิงปรียาภกรรมากร ป.ป.ช. ว่ายังคงเป็นกรรมากร ป.ป.ช. ปฏิบัติหน้าที่ได้ครบโดที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดว่ากรรมากร ป.ป.ช. ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง

4) แม้กรรมากรของผู้ร้องมีองค์ประกอบไม่สมบูรณ์ เนื่องจากขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมากร ป.ป.ช. ดังกล่าว ก็ยังถือว่าการกระทำของผู้ร้องก่อนหน้านั้นสามารถกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

5) ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พ.ศ. 2541 ออกมาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 321 วรรคสอง แต่ภายหลังได้ถูกยกเลิกไปเมื่อได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 321 ดังกล่าว

6) เมื่อระเบียบตามข้อ 5 ไม่มีผลบังคับใช้ ผู้ร้องจึงมิได้ฝ่าฝืนระเบียบดังกล่าว และผู้ร้องได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงและผู้ถูกร้องได้มีหนังสือชี้แจงแล้ว การที่ผู้ถูกร้องขอเข้าพบชี้แจงต่อผู้ร้องด้วยวาทะที่ไม่เป็นผลให้การพิจารณาของผู้ร้องเปลี่ยนแปลงไป

7) ระเบียบตามข้อ 5 ที่กำหนดให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญภายใน 30 วัน มิใช่อายุความไม่มีผลให้คำร้องของผู้ร้องเสียไปและระเบียบดังกล่าวมิได้ใช้แล้ว จึงไม่มีผลบังคับ

8) ผู้ถูกร้องย่อมทราบถึงบัญชีเงินฝากและกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตน และคู่สมรส แม้คู่สมรสจะเป็นผู้เก็บหลักฐานบางประการไว้ ผู้ถูกร้องย่อมต้องขอทราบจากคู่สมรส และเป็นการยากที่วิญญูชนจะเชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องเป็นนักธุรกิจจะไม่ทราบบัญชีเงินฝากและที่ดินของตนและคู่สมรส กรณีของผู้ถูกร้องเป็นการกระทำโดยจงใจ

9) ผู้ร้องเห็นว่าการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยมีเจตนารมณ์ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแสดงความบริสุทธิ์ก่อนเข้ารับตำแหน่ง โดยให้ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่ง ซึ่งเนื่องจากขณะอยู่ในตำแหน่งอาจใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ จึงให้ผู้ร้องตรวจสอบ ฉะนั้นผู้ยื่นมีหน้าที่ยื่นบัญชี ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยโดยสมควรพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นโต้แย้งก่อน คือ

(1) ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 มิใช่เป็นการยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมีได้ตกอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เนื่องจากพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้วหรือไม่

(2) กรรมการ ป.ป.ช. 2 คน คือ พลโทสวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิง ปรีชา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ขาดคุณสมบัติ เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 ประกอบมาตรา 297 วรรคสาม หรือไม่

(3) ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พ.ศ. 2541 ยังมีผลใช้บังคับหรือไม่ และผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบเรื่องการไม่ให้โอกาสผู้ถูกร้องที่แจ้งและเรื่อง การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเกินเวลาที่ระเบียบกำหนดไว้ จึงไม่ชอบและขาดอายุความ หรือไม่

(4) ผู้ถูกร้องอ้างว่า การจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วย ข้อความอันเป็นเท็จตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ผู้ถูกร้องจะต้องรู้ข้อเท็จจริงในขณะที่ยื่นบัญชี ผู้ถูกร้องไม่รู้ข้อเท็จจริงในขณะที่ยื่นบัญชี จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

(5) เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 บังคับใช้กับผู้ใช้อำนาจ หน้าที่โดยทุจริต ทรัพย์สินของผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชี เป็นทรัพย์สินที่ได้มาก่อนเข้ารับตำแหน่ง ไม่ทำให้บุคคลใดได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ ซึ่งมิใช่การจงใจยื่นบัญชีและเอกสาร ประกอบด้วยความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบหรือไม่

นอกจากนั้นศาลรัฐธรรมนูญยังได้ตั้งประเด็นที่ต้องวินิจฉัยตามคำร้อง ต่อไปอีก 2 ประเด็นเป็นประเด็นหลัก ดังนี้

(6) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็น เท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

(7) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็น เท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จะถูกต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

3.2.9.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยศาลของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นแรก เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาที่มา จากการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งถือเอา วันที่ 11 ตุลาคม 2540 วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นวันเริ่มต้นเข้ารับตำแหน่งและมีหน้าที่ยื่น บัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2543 กรณีนายสุชุม เติตขึ้น สมาชิกวุฒิสภาจงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีฯ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 มีความหมายรวมถึงผู้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองด้วยเพื่อให้มาตรา 295 มีผลใช้ บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ตาม

รัฐธรรมนูญ เรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่ตำแหน่งโดยมิชอบ ดังนั้นเมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้วยังอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การที่พลโทสวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิงปรียา เกษมสันต์ ณ อยุธยา เป็นกรรมการบริษัท ฯ ขาดคุณสมบัติในกรรมการ ป.ป.ช. นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2544 ว่าพลโทสวัสดิ์และคุณหญิงปรียาฯ ไม่มีการกระทำฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง สำหรับการลาออกของคุณหญิงปรียาฯ จากบริษัทเกษมวารมย์มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย คุณหญิงปรียาฯ มิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) ดังนั้น พลโทสวัสดิ์ฯ และคุณหญิงปรียาฯ ได้รับเลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช. โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และมีได้กระทำการ ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าคำวินิจฉัยของผู้ร้องชอบหรือไม่

ประเด็นที่สาม ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ดังกล่าวสิ้นผลการใช้บังคับ เมื่อมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 321 ที่ให้ระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ฯ ใช้บังคับได้จนกว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มีผลบังคับใช้ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบดังกล่าวหรือไม่

ประเด็นที่สี่ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำว่า จงใจ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เป็นเพียงเจตนาธรรมดาที่พิจารณาเพียงว่า ผู้ถูกร้องรู้หรือไม่ว่ามีทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวอยู่ เพียงรู้สำนึกในการกระทำก็พอแล้วโดยไม่ต้องมีเจตนาพิเศษ ในการพิจารณา คำร้องคงพิจารณาเพียงผู้ร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งไว้ให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่เท่านั้น

ประเด็นที่ห้า ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า มาตรา 295 จะพิจารณาเพียงว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีฯ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้และบัญชีฯ ที่ยื่นมีความถูกต้องตามความจริงในวันที่ยื่นบัญชีฯ หรือไม่เท่านั้น โดยไม่ต้องพิจารณาในประเด็นการได้มาของทรัพย์สินว่าได้มาก่อนหรือหลังวันเข้ารับตำแหน่งทางการเมืองหรือเรื่องของการทุจริตหรือการไม่ได้แสดงบัญชีฯ ทำให้บุคคลใดได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

ในกรณีต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นหลักที่สำคัญ 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หก ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กรณีทรัพย์สินของผู้ถูกร้องได้แก่บัญชีเงินฝาก 9 บัญชี ที่ดิน 9 แปลง โดยอ้างว่าคู่สมรสจัดเก็บเอกสารไว้ ทำให้จำไม่ได้ว่ามี

ทรัพย์สินดังกล่าว แต่จากคำเบิกความของคู่สมรสที่ว่าบัญชีเงินฝากผู้ถูกร้องเก็บไว้เองบ้าง บางทีคู่สมรสก็เก็บไว้เองบ้าง พิจารณาจากการทำธุรกรรมกับธนาคารผู้เปิดบัญชีต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน และธนาคารได้ส่งรายงานการแจ้งยอดทุกเดือนไม่เชื่อว่าผู้ถูกร้องจะไม่รู้ถึงการมีบัญชีเงินฝากทั้ง 9 บัญชี ส่วนที่ดิน 9 แปลง แม้คู่สมรสจัดเก็บเอกสารสิทธิไว้ แต่ที่ดินส่วนใหญ่ได้มาจากการซื้อโดยผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องต้องรู้ว่ามียี่สิบที่ดินดังกล่าว ส่วนเงินฝาก 23 บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน 2 ฉบับ และที่ดิน 21 แปลงของคู่สมรสนั้นคู่สมรสเป็นสามีภรรยาด้วยกันต้องทราบถึงสถานะทางการเงินและทรัพย์สินของกันและกัน อีกทั้งทรัพย์สินมีจำนวนมาก จึงไม่เชื่อว่าผู้ถูกร้องไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องจึงไม่มีน้ำหนักรับฟัง ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมากมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ประเด็นที่เจ็ด ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 295 มี 2 กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง ผู้ดำรงตำแหน่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันครบกำหนดที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามมาตรา 292 หรือนับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำผิดดังกล่าว และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันครบกำหนดต้องยื่น หรือวันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำผิดดังกล่าว

กรณีที่สอง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด การพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไม่สามารถใช้บังคับได้อีก ดังนั้นวันที่พ้นจากตำแหน่งให้ถือตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นวันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง โดยห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง

เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด การนับระยะเวลาที่ห้ามผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นเวลา 5 ปี ต้องนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา อันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำผิดตามมาตรา 295 คือวันที่ 22 มีนาคม 2543

ฉะนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดโดยเสียงข้างมากว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา อันเป็นตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่งการกระทำผิดตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2543 เป็นต้นไป

3.2.10 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพ้นตำแหน่งโททัชชิน ชินวัตร

3.2.10.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

พ้นตำแหน่งโททัชชิน ชินวัตร (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ได้ยื่นบัญชีกรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งเป็นเวลาหนึ่งปีแล้ว ระหว่างการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สิน ปรากฏว่าสื่อมวลชนได้เสนอข่าวการโอนหุ้นของผู้ถูกร้องให้บุคคลใกล้ชิด เช่น คนขับรถ คนรับใช้ เป็นต้น และว่าที่ร้อยตรี เสงี่ยม บุชบาบาน ได้มีหนังสือขอให้ตรวจสอบบัญชีของผู้ถูกร้อง คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้รับเรื่องไว้และแต่งตั้งคุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ ออยุธยา เป็นประธานอนุกรรมการ ตรวจสอบ และเสนอเรื่องต่อผู้ร้องซึ่งผู้ร้องได้พิจารณาเรื่องนี้ในการประชุมครั้งที่ 98/2543 เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2543 เห็นว่าทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของผู้ถูกร้องและคู่สมรสไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินในนามของตนเองเป็นหุ้นสองบริษัทมูลค่า 6,750 บาท และของคู่สมรสเป็นหุ้นสามบริษัทและตัวสัญญาใช้เงินรวมมูลค่า 6,466,759.35 บาท เห็นว่าทรัพย์สินมีมูลค่าเพียงเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับทรัพย์สินทั้งหมด การไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าวไม่ทำให้ผู้ถูกร้องได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่แสดงรายการดังกล่าวในบัญชี ที่ยื่นต่อผู้ร้องทั้ง 3 ครั้ง แต่ทรัพย์สินเป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการในบัญชี ในกรณีเข้ารับตำแหน่งจำนวน 2,371,726,371 บาท กรณีพ้นจากตำแหน่ง จำนวน 1,523,157,657 บาท และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จำนวน 646,984,383 บาท ผู้ร้องจึงมีมติด้วยคะแนนเสียง 8 ต่อ 1 ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.10.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย และส่งคำร้องให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ภายหลังผู้ถูกร้องได้ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องให้ผู้ร้องทราบและผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้ยื่นคำแถลงและมีการนำพยาน

บุคคลเข้าสืบในชั้นพิจารณาเพื่อให้โอกาสคู่ความนำพยานหลักฐานมาเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการพิจารณาอย่างเต็มที่ และศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องแถลงการณปิดคดีด้วยวาจาและหนังสือ

ซึ่งในรายละเอียดของข้อต่อสู้ของผู้ร้องและผู้ถูกร้อง ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาข้อเท็จจริงของผู้ร้องและผู้ถูกร้องแล้ว ได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัย 2 ประการ คือ

- (1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และ มาตรา 292 หรือไม่ และการยื่นคำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องมีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

3.2.10.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นที่หนึ่งว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 และการยื่นคำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ในประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า ผู้ร้องไม่มีพยานหลักฐานใดที่ชี้ชัดว่าขณะยื่นบัญชีผู้ถูกร้องรู้ว่ายังมีทรัพย์สินซึ่งเป็นหุ้นของคู่สมรสที่ให้ผู้อื่นถือแทน เมื่อคู่สมรสผู้ถูกร้องเป็นเจ้าของหุ้นยังไม่รู้ในขณะยื่นบัญชี ผู้ถูกร้องจะรู้ได้อย่างไรว่ามีหุ้นเหล่านี้ เชื่อว่าผู้ถูกร้องน่าจะไม่ว่างว่ามีหุ้นอยู่ในชื่อของบุคคลอื่นขณะยื่นบัญชี เห็นว่า พยานหลักฐานที่ผู้ร้องอ้างอิงและนำสืบมายังไม่พอพียงว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องจึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากมีมติ 8 ต่อ 7 ว่าผู้ถูกร้องไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ให้ยกคำร้อง ซึ่งในรายละเอียดของผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้เขียนจะได้ศึกษาในบทที่ 4 ต่อไป

3.2.11 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2545 กรณีนายสมบุรณ์ เนียมหอม

3.2.11.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายสมบุรณ์ เนียมหอม (ผู้ถูกร้อง) เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร ไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินภายใน

เวลาที่กำหนดและมิได้แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบ คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้มีหนังสือให้ชี้แจงข้อเท็จจริง และเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. ได้รวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม ทราบว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543 ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 13/2543 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2544 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

- 1) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง
- 2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

3.2.11.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช (ผู้ร้อง) แล้ว เห็นว่าเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้วินิจฉัยชี้ขาดและได้ส่งคำร้องและเอกสารประกอบให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แต่ผู้ถูกร้องย้ายไม่ทราบที่อยู่ใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงปิดประกาศให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา แต่ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยว่า

- (1) ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (6) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 บทนิยามคำว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใน (9) หรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งหรือไม่
- (3) ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่เมื่อใด

3.2.11.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วในประเด็นแรกเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร โดยองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (6) เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีรายได้ตามเกณฑ์เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งมีหน้าที่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้อง

ประเด็นที่สอง เห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งเหตุผลให้ผู้ร้องทราบถึงเหตุผลที่ไม่ได้ยื่นบัญชี และเมื่อผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแต่กลับเพิกเฉย และภายหลังได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขามตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543 และผู้ถูกร้องมีหนี้สินจำนวนมากจึงได้ย้ายออกจากภูมิลำเนาไป ไม่ทราบว่าอยู่ที่ใด พฤติการณ์ จึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และ มาตรา 292

ประเด็นที่สาม ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาล 8 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ พลโทจุล อติเรก นายปรีชา เฉลิมวณิช นายผัน จันทรปาน นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ และนายอนันต์ เกตุวงศ์ เห็นว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด การพ้นจากตำแหน่ง ไม่สามารถบังคับได้อีก เนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งแล้ว ฉะนั้นวันที่พ้นจากตำแหน่งต้องถือตามความเป็นจริง เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุลาออกเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2543 จึงวินิจฉัยห้ามผู้ถูกร้องมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 5 คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา นายสุจินดา ยงสุนทร นายอมร รักชาติสัตย์ นายอิสสระ นิตินันท์ประภาส และนายอุระ หวังอ้อมกลาง เห็นว่า ผู้ถูกร้องต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดยื่นบัญชี เมื่อผู้ถูกร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชี ตามประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. กรณีเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 เมื่อครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง คือ วันที่ 1 มีนาคม 2543 เมื่อผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งดังกล่าว จึงต้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ 1 มีนาคม 2543

ส่วนนายมงคล สระแก้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจพบคือ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2544 ส่วนนายจิระ บุญพจนสุนทร เห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชี เนื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ไม่มีอำนาจออกประกาศกำหนดเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ เพราะประกาศดังกล่าวไม่ได้ออกโดยผ่านกระบวนการทางรัฐสภาให้ยกคำร้อง

ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำผิดตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543 เป็นต้นไป

3.2.12 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2545 กรณีนายเสวต ทองรัมย์

3.2.12.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายเสวต ทองรัมย์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายสมชาย สุนทรวัฒน์) เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2541 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 โดยไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ทั้งกรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจง ผู้ถูกร้องได้มีหนังสือชี้แจงแต่ไม่ได้ยื่นบัญชีแต่อย่างใด ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 20/2544 เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2544 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับและพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

- (1) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ
- (2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

3.2.12.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) แล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้วินิจฉัยชี้ขาด และได้ส่งคำร้อง

และเอกสารให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยว่า

- (1) ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (5) หรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับและพ้นจากตำแหน่งหรือไม่
- (3) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่เมื่อใด

3.2.12.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นแรก เห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (5) มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ประเด็นที่สอง เห็นว่า ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่ทราบความจริงว่า ต้องยื่นบัญชี หากทราบก็คงไม่หลีกเลี่ยงที่จะปฏิบัติตาม เป็นข้ออ้างที่ยังไม่เพียงพอที่จะรับฟังให้เป็นคุณแก่ผู้ถูกร้องได้ ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงแต่ก็เพิกเฉย พฤติการณ์ของผู้ถูกร้องจึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สาม ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 7 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร พลโทจุล อติเรก นายปรีชา เฉลิมวณิชย์ นายมงคล สระแก้ว นายสุจิต บุญบงการ และนายสุวิทย์ ธีรพงษ์ เห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด การพ้นจากตำแหน่งจึงไม่สามารถบังคับได้อีก เนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ฉะนั้นการให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองเมื่อครบกำหนดต้องยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงไม่สามารถใช้บังคับได้อีก เพราะผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง โดยการลาออกเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 ฉะนั้นจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 5 คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา นายสุจินดา ยงสุนทร นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง เห็นว่าผู้ถูกร้องต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 295 นับแต่วันที่ครบกำหนดต้อง

ยื่นบัญชี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันดังกล่าว คือ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2541 ส่วนนายอมร รักษาสัตย์ เห็นว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจพบคือ วันที่ 15 มีนาคม 2544

ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541 เป็นต้นไป

3.2.13. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2545 กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์

3.2.13.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายวิทยา ศิริพงษ์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายสมชาย สุนทรวัฒน์) เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2542 โดยไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ทั้งกรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และภายหลังพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้ทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 2 ครั้ง ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงว่าตนไม่ต้องยื่นบัญชี และขอยอมรับผิดชอบทุกประการ ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 62/2544 เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.13.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาและให้โอกาสผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงสรุปได้ว่า เหตุที่ไม่ยื่นบัญชี เนื่องจากเข้าใจผิดและเคยยื่นบัญชี ไว้แล้วเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องยื่นซ้ำอีก ความเข้าใจผิดเกิดจากการขาดความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมิได้จงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยว่า

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.2.13.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยศาลของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องเคยเป็นข้าราชการพลเรือนในตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต้องมีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย คำชี้แจงของผู้ถูกร้องดังกล่าวไม่อาจรับฟังได้ จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.14 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2545 กรณีพันตำรวจโทสานิตย์ สุรังษี

3.2.14.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

พันตำรวจโทสานิตย์ สุรังษี (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม (นายสุเทพ เทือกสุบรรณ) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2542 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2542 โดยไม่ยื่นบัญชี ขณะเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และภายหลังพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คณะกรรมการ ป.ป.ช.(ผู้ร้อง) ได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 2 ครั้ง แต่ไม่ชี้แจงเหตุผลและไม่ยื่นบัญชี ดังกล่าว ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุม ครั้งที่ 31/2545 เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2545 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.14.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาและให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงว่าไม่ได้ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องจริง เพราะไม่เคยอ่านและศึกษารัฐธรรมนูญมาก่อน และตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงคมนาคมมาแจ้งให้ทราบว่าเป็นข้าราชการการเมืองและต้องยื่นบัญชี จึงไม่ได้ยื่นบัญชี

ต่อผู้ร้องนับแต่วันเข้ารับตำแหน่งจนถึงปัจจุบันและขอยอมรับผิดชอบทุกประการ โดยศาลรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยว่า

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

3.2.14.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชี และกล่าวอ้างว่าไม่เคยอ่านหรือศึกษารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมาก่อน ไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมาแจ้งให้ทราบ จึงไม่ได้ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องนั้น ไม่อาจนำมาเป็นเหตุให้พ้นผิดได้และผู้ถูกร้องก็ยอมรับต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าไม่ได้ยื่นบัญชี ตามคำร้องและขอยอมรับผิดชอบศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3.2.15 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2545 กรณีนายสมพงศ์ เกษตรภิบาล

3.2.15.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายสมพงศ์ เกษตรภิบาล (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายปิยะพันธุ์ วุฒราภรณ์) เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2540 ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ไว้ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) และได้ตรวจสอบบัญชี ดังกล่าวพบว่ามีกรยื่นบัญชี โดยไม่ถูกต้องและไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินซึ่งแจ้งในบัญชีขณะเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งว่ามีบ้านอยู่อาศัย ราคา 15,000,000 บาท แต่แสดงในบัญชี กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ว่าบ้านอยู่อาศัยมีราคา 12,000,000 บาท โดยไม่แนบสำเนาทะเบียนบ้านซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของบ้านที่อยู่อาศัย และไม่ยื่นบัญชี พร้อมสำเนาแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของตนและคู่สมรสและไม่ลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับในสำเนาหลักฐานที่ยื่นประกอบบัญชี จำนวน 6 หน้า และยังตรวจพบว่ารายการทรัพย์สินและหนี้สินที่แสดงไว้ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 4 ครั้ง แต่ไม่ได้มาชี้แจงข้อเท็จจริงให้ทราบ ผู้ร้องจึงได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 8/2545 เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2545

แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.15.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญประชุมพิจารณาและมีมติเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2545 โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 10 คน เห็นว่า กรณีของผู้ถูกร้องอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญมาตรา 295 จึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย แต่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 4 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา นายผัน จันทรปาน และนายศักดิ์ เตชะชาญ เห็นว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปก่อนยื่นบัญชีฯ ครั้งแรก ผู้ถูกร้องจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

หลังจากนั้นศาลรัฐธรรมนูญได้ส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้องเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ อันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

3.2.15.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องได้ตรวจสอบพบว่า บัญชีฯ ของผู้ถูกร้องมีความไม่สมบูรณ์ ไม่ยื่นเอกสารประกอบซึ่งสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน ไม่มีสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาและไม่ลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีฯและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าให้ถูกต้องครบถ้วน ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และการที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ ไว้ไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงหลายประการ ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯและจงใจยื่นบัญชีฯแสดงรายการทรัพย์สินและ

หนังสือและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบอันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.16 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2545 กรณีนางสาวเพ็ญภาไพศาลศุภนิมิต

3.2.16.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นางสาวเพ็ญภา ไพศาลศุภนิมิต (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร) เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2542 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 โดยไม่ได้ยื่นบัญชีกรณีเข้ารับตำแหน่ง คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) จึงมีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าไม่เคยทราบมาก่อนว่าการเข้าดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จะต้องยื่นบัญชี จนมีข่าวกรณีนายอมร อมรรัตนานนท์ ยื่นเรื่องต่อผู้ร้อง ให้ตรวจสอบความเป็นรัฐมนตรี 10 คน ว่าสิ้นสุดเฉพาะตัวหรือไม่ จึงได้มีการพูดคุยกับบุคคลหลายฝ่ายทำให้ทราบว่าตนต้องยื่นบัญชี ด้วย เมื่อเกิดความบกพร่องก็ตั้งใจจะยื่นบัญชี ภายใน 30 วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง และที่ไม่ได้ยื่นบัญชีในทันทีเพราะเห็นว่าการดำเนินการดำรงตำแหน่งแล้ว และยืนยันว่าไม่มีเจตนาหรือจงใจปกปิดหรือไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้อง

ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 24/2544 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2544 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

(1) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบกรณีการเข้ารับตำแหน่ง

(2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

3.2.16.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าคำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายและไม่เคยศึกษารายละเอียดของรัฐธรรมนูญ จึงไม่ทราบว่าต้องยื่นบัญชี ต่อมาได้สอบถามและสนทนากับบุคคลที่มีความรู้กฎหมายทำให้ทราบว่าต้องยื่นบัญชี ต่อผู้ร้อง อีกทั้งผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง ขณะได้รับแจ้งและให้ชี้แจงนั้นเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินย้อนหลังนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี กรณีพ้นจากตำแหน่งต่อผู้ร้อง เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2544 ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้

- (1) ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (5) หรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งหรือไม่
- (3) ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่เมื่อใด

3.2.16.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นแรกว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (5) มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องไม่มีความรู้กฎหมาย ไม่เคยศึกษารายละเอียดของรัฐธรรมนูญไม่เคยมีตำแหน่งทางการเมือง มาทราบว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ในขณะที่ใกล้หมดวาระ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งได้ยื่นบัญชีเท่านั้น มิได้ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งด้วย ฉะนั้นการที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งและอยู่ในวิสัยที่จะยื่นแต่ยังมีได้ยื่น ข้อเท็จจริงยังไม่เพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 โดยประเด็นนี้ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก 9 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร พลโทจุล อติเรก นายปรีชา เฉลิมวณิชย์ นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระแก้ว นายสุจิต บุญบงการ นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ และนายอูระ หวังอ้อมกลาง วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และมาตรา 292 วรรคหนึ่ง (1) ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 5 คน คือ นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจินดา ยงสุนทร นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักชาติยศ และนายอิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ เห็นว่า

ผู้ถูกร้องไม่สนใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้ยกคำร้อง โดยไม่จำต้องวินิจฉัย

ประเด็นที่ 3 ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 6 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ พลโทจูล อติเรก นายผั่น จันทรปาน นายมงคล สระฐาน นายสุจิต บุญบงการ และนายสุวิทย์ ธีรพงษ์ ได้วินิจฉัยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงไม่มีตำแหน่งให้พ้นได้อีก ฉะนั้นวันที่พ้นจากตำแหน่งคือวันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 จึงต้องห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 3 คน คือ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายปรีชา เฉลิมวณิช และนายอุระ หวังอ้อมกลาง เห็นว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯในกรณีเข้ารับตำแหน่งคือวันที่ 6 สิงหาคม 2542 จึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ 6 สิงหาคม 2542

ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งคือวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544

3.2.17 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2545 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์

3.2.17.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายสุบิน พิพรพงษ์ (ผู้ถูกร้อง)ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์) เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2539 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2540 ได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งเป็นบัญชีฯ เดียวกัน แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้ตรวจสอบบัญชีฯ พบว่าการยื่นบัญชีฯ ของผู้ถูกร้องไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 โดยไม่ยื่นบัญชีฯ พร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานการพิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน ได้แก่

1. สิ่งปลูกสร้างของตนเอง มูลค่า 200,000,000 บาท
2. คู่มือการจดทะเบียนรถยนต์ของตนเองและคู่สมรส มูลค่า 8,000,000 บาท

บาท

3.เงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมจากธนาคารของตนเองจำนวน 60,000,000 บาท

4.เงินกู้จากสถาบันการเงินอื่นของตนเองจำนวน 400,000,000 บาท และยังได้พบว่ารายการสินทรัพย์และหนี้สินที่แสดงไว้ในบัญชี ไม่ถูกต้องกับความเป็นจริงอีกมาก ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 4 ครั้ง แต่ผู้ถูกร้องได้มีหนังสือชี้แจงว่าตนเองไม่ทราบรายละเอียดเพราะไม่ได้เป็นผู้จัดทำบัญชีเอง เนื่องจากมีอาชีพเป็นนักธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ ไม่อาจจำได้ว่ามีใครคนใดบ้าง ส่วนการตรวจสอบบัญชี ฝากถอนเงินไม่ได้รับความร่วมมือจากธนาคาร ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 20/2545 เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2545 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.17.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงให้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงข้อกล่าวหา แต่ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้มีหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้ประกาศแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา แต่ก็ไม่ได้มาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแต่อย่างใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยว่า

(1)ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบตามที่รัฐธรรมนูญ กำหนดไว้หรือไม่ และผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

3.2.17.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ไว้ไม่ตรงกับความจริงหลายประการ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสชี้แจงผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลว่าบัญชีมีรายการไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงถือว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก 11 คน คือ นายจิระ บุญพจนสุนทร พลโทจุล อติเรก นายปรีชา เฉลิมวณิชย์ นายมงคล สระภูณ นายสุจิต บุญบงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักษาสัตย์ นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ และนายอุระ หลังอ้อมกลาง เห็นว่า ผู้ถูกร้องอยู่ใน บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

โดยมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 6 คน คือ นายมงคล สระภูณ นายสุจิต บุญบงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักษาสัตย์ และนายอุระ หลังอ้อมกลาง เห็นว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบและจงใจยื่นบัญชีและ เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ แต่ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ 4 คน คือ นายจิระ บุญพจนสุนทร พลโทจุล อติเรก นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ และ นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วย ข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ส่วนนายปรีชา เฉลิมวณิชย์ วินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงตามคำร้องยังไม่พอ ฟังว่า ผู้ถูกร้องจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 4 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา นายผัน จันทรปาน และนายศักดิ์ เตชะชาญ เห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับ รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้ ยกคำร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและ เอกสารประกอบและจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบอันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

3.2.18 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 53/2545 กรณีนายสมาน ง่วนสำอางค์

3.3.18.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายสมาน ง่วนสำอางค์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ บริหารรัฐมนตรียุวกการกระทรวงพาณิชย์ (นายไพฑูรย์ แก้วทอง) เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2543 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 โดยไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ทั้งกรณีเข้ารับและพ้นจากตำแหน่ง และภายหลังพ้น จากตำแหน่งครบหนึ่งปีผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 3 ครั้ง ผู้ถูกร้องมี

หนังสือชี้แจงรวม 2 ครั้ง อ้างว่ามีภารกิจมากและประสงค์จะยุติกิจกรรมทางการเมือง เหตุที่ไม่ยื่นบัญชี ภายในกำหนดเนื่องจากไม่ประสงค์จะดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่มาทราบภายหลังว่าการไม่ยื่นบัญชีมีโทษทางอาญา หากทราบมาก่อนคงต้องยื่นบัญชีให้ทันภายในกำหนดแน่นอน ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 45/2544 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2544 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีภายในระยะเวลาตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3.2.18.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้โอกาสผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจง

ผู้ถูกร้องชี้แจงโดยสรุปว่า เหตุที่ไม่ได้ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง เนื่องจากเห็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์หรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ต่างก็ให้คำแนะนำงานแก่รัฐมนตรีเช่นเดียวกับผู้ถูกร้องต่างก็ไม่ได้ยื่นบัญชี และผู้ถูกร้องเพิ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นครั้งแรกจึงไม่ได้สอบถามบุคคลอื่นเกี่ยวกับการยื่นบัญชี หลังจากปฏิบัติหน้าที่มาแล้ว 11 เดือนผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ร้องโดยที่ปรึกษาอื่นที่ไม่ได้ยื่นบัญชี ไม่มีผู้ใดได้รับแจ้งการกระทำของผู้ร้องเป็นการเลือกปฏิบัติ และผู้ถูกร้องได้แจ้งไปแล้วว่ามีภารกิจมากประสงค์จะยุติกิจกรรมทางการเมือง จึงไม่ยื่นบัญชีและผู้ถูกร้องมาทราบภายหลังว่าการไม่ยื่นบัญชีมีโทษทางอาญา ผู้ถูกร้องจึงเสนอเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนและคู่สมรสต่อศาลรัฐธรรมนูญ การที่ไม่ได้ยื่นบัญชี เป็นเพียงความบกพร่องทางความคิดและกระทำโดยสุจริต จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญให้ความเป็นธรรมและวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจยื่นบัญชีตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่

3.2.18.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นข้าราชการการเมืองซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชี ตามมาตรา 291 และมาตรา 292

ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชี การที่ผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุที่ไม่ได้ยื่นบัญชีเพราะมีภารกิจมาก และประสงค์จะยุติกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งทราบว่าการไม่ยื่นบัญชีจะมีผลถูกต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมือง แสดงว่าผู้ถูกร้องทราบถึงหน้าที่ที่จะต้องยื่นและทราบถึงผลของการไม่ยื่นบัญชี ตามมาตรา 291, 292 และ 295 ส่วนข้ออ้างว่าไม่ได้ยื่นบัญชีเกิดจากความบกพร่องทางความคิด รวมทั้งเหตุกล่าวอ้างอื่นเพื่อปฏิเสธและอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่อาจรับฟังได้ จึงถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้อง ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3.2.19. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2545 กรณีนายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร

3.2.19.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร (ผู้ถูกร้อง) ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองมุกดาหาร เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2541 มีวาระดำรงตำแหน่งสี่ปี ในปีงบประมาณ 2544 เทศบาลเมืองมุกดาหารมีรายได้รวม 268,029,854.03 บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นของสภาเทศบาลที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 200,000,000 บาท มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ต่อ คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ฉะนั้นผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 แต่จากการตรวจสอบของผู้ร้องปรากฏว่าผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีภายในกำหนดและไม่ได้แจ้งเหตุขัดข้องให้ผู้ร้องทราบ ผู้ร้องได้มีหนังสือเพื่อให้ชี้แจงรวม 2 ครั้ง และได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ผู้ร้องจึงได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 51/2545 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2545 แล้วเห็นว่าผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และ มาตรา 292 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 32 ประกอบกับประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่องเกณฑ์กำหนดรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 โดยผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งและผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลของการไม่ยื่นบัญชี หรือดำเนินการยื่นบัญชี ให้ถูกต้องครบถ้วน เป็นการจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3.2.19.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและสง่ามาคำร้องให้ผู้ถูกร้อง แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริงมีเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้คือ

(1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่ง และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่

3.2.19.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเทศบาลมุกดาหารมีรายได้ตามเกณฑ์ประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำให้ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาเทศบาลมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ เมื่อผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องกรณีเข้ารับตำแหน่งภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 และผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในเวลาที่กำหนด จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3.2.20 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2546 กรณีพันตำรวจโทสุรทิน พیمانเมฆินทร์

3.2.20.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

พันตำรวจโทสุรทิน พیمانเมฆินทร์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันถือว่าผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (วันที่ 11 ตุลาคม 2540) โดยผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งนี้เฉพาะรายการทรัพย์สินของภรรยาและบุตร ส่วนของตนเองมิได้ยื่นมาด้วยรวมทั้งมิได้ยื่นเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินและไม่แนบรายการแสดงภาษีเงินได้

บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาของตนเองและคู่สมรส ต่อมาผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ภายในระยะเวลาที่กำหนดและไม่ได้แจ้งเหตุจำเป็นอื่น ผู้ร้องได้มีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและมีหนังสือแจ้งให้เลขาธิการพรรคความหวังใหม่ช่วยติดต่อ แต่ผู้ร้องก็ไม่ได้รับการติดต่อมาจนผู้ร้องได้รับทราบข้อเท็จจริงจากกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศว่า ผู้ถูกร้องถูกจำคุกอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในข้อหากระทำความผิดฐานเป็นนักสืบสอดแนม และขุดค้นทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยศาลประชาชนกำแพงนครเวียงจันทน์ พิพากษาว่ามีความผิดจริงให้จำคุก 9 ปี และปรับ 50,000 บาท ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 74/2544 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2544 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ดังนี้

- (1) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี
- (2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทาง

การเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

3.2.20.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องชี้แจงโดยสรุปว่า เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อปี 2539 ได้มอบให้ผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ดำเนินการ และเข้าใจเมื่อไม่ได้รับหนังสือทักท้วงจากผู้ร้องการยื่นบัญชี ดังกล่าวถูกต้อง ต่อมาได้ลาออกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เข้าใจว่าพ้นจากตำแหน่งแล้วไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีอีก และไม่มี ความจงใจที่จะไม่ยื่นบัญชี แต่เป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนในข้อกฎหมายประกอบกับหลังลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วได้ไปทำธุรกิจที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จนกระทั่งถูกจับกุมและถูกศาลตัดสินจำคุก 9 ปี

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้

- (1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับและพ้นจากตำแหน่งตาม มาตรา 295 หรือไม่
- (2) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ห้าปีนับแต่เมื่อใด

3.2.20.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยในประเด็นแรกเห็นว่า ผู้ถูกร้อง เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และมาตรา 292 ที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่มีความจงใจเพราะเข้าใจคลาดเคลื่อนในข้อกฎหมาย และได้มอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการ อีกทั้งเข้าใจว่าเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วไม่ต้องยื่นบัญชีฯ ฟังได้ว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องจริง สวนข้ออ้างว่าไม่มีเจตนาไม่ยื่นบัญชีฯ เป็นเพียงข้ออ้างที่ไม่อาจนำมาเป็นเหตุให้ตนพ้นความรับผิดชอบได้ จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับและพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งด้วยการลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2543 การเริ่มนับระยะเวลาต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 295 กำหนดให้เริ่มนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง และเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งด้วยการลาออกและก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด จึงไม่สามารถให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา 292 ได้อีก เพราะได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ฉะนั้นจึงต้องห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2543 เป็นต้นไป

3.2.21 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2546 กรณีนายพิเชษฐ สติธิตชวาล

3.2.21.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายพิเชษฐ สติธิตชวาล (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ รวม 9 ครั้ง ได้แก่ กรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่ง

ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมาแล้วหนึ่งปี กรณีเข้ารับตำแหน่ง พันจก ตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วหนึ่งปี และกรณีเข้ารับ ตำแหน่ง พันจก ตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชี รายชื่อมาแล้วหนึ่งปี สำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีหนังสือไปยังสถาบันการเงินรวม 41 แห่ง ขอให้ ตรวจสอบบัญชีเงินฝากหนี้สินและหลักประกันของผู้ถูกร้อง ปรากฏว่าธนาคารเครดิตอะกริกอล อินโดสุเอช (ธนาคารอินโดสุเอช) ได้แจ้งว่าผู้ถูกร้องมีความรับผิดชอบธนาคารในฐานะผู้ค้ำประกัน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2539 ผู้ร้องได้มีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องได้ ชี้แจงว่าผู้ถูกร้องเป็นลูกหนี้ร่วมไม่ทราบจำนวนหนี้ที่แท้จริง และธนาคารได้ฟ้องบังคับคดียึดบ้าน ที่ผู้ถูกร้องพักอาศัย ผู้ถูกร้องไม่สามารถแจ้งได้เพราะจะมีผลในการต่อสู้คดีชั้นศาลและผู้ถูกร้อง ให้ทนายความเจรจาต่อรองเพื่อชำระหนี้ในส่วนของผู้ถูกร้อง ผลการประนอมหนี้เป็นประการใด จะแจ้งให้ผู้ร้องทราบ

ผู้ร้องได้มีหนังสือเพื่อขอทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากธนาคาร อินโดสุเอช และธนาคารได้แจ้งให้ทราบว่าหลังจากศาลฎีกาพิพากษาแล้วจำเลยยังเพิกเฉย ไม่ชำระหนี้ จึงได้ดำเนินการบังคับคดี และได้ยึดทรัพย์สินของผู้ถูกร้องไว้รวม 6 รายการ และมี ภรรยาผู้ถูกร้องยื่นคำร้องขัดทรัพย์และขอถอนส่วนในทรัพย์สินของผู้ถูกร้องที่ถูกยึด ผู้ร้องได้ พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 68/2545 เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2545 เห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้แสดง รายการทรัพย์สินซึ่งเป็นหนี้ร่วมกับลูกหนี้รายอื่นตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2539 แล้วมีมติ เป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณี พ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี รวม 9 ครั้ง แล้วแต่กรณีด้วยความอัน เป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3.2.21.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาและให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงและได้นำพยานเข้าเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนได้แถลงการณ์ปิดคดี สรุปความเห็นในการต่อสู้คดีของผู้ถูกร้องสรุปได้ดังนี้

1. คำร้องของผู้ร้องไม่ได้บรรยายข้อเท็จจริงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ คำร้องมีความเคลือบคลุม ผู้ถูกร้องไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้อง

2. ผู้ร้องไม่จัดทำรายงานการตรวจสอบทรัพย์สินและประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา การกระทำดังกล่าวฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญและเป็นผลให้การดำเนินการของผู้ร้องเป็นโมฆะ

3. ผู้ร้องได้ตรวจสอบการยื่นบัญชี ของผู้ถูกร้องย้อนหลังเป็นการกระทำที่ไม่เที่ยงธรรม ผู้ร้องตรวจสอบบัญชี ล่าช้า จนก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้อง หากตรวจสอบว่าการยื่นครั้งแรกระหว่างมีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องจะไม่ถูกพิจารณาว่ากระทำผิดในขณะนั้น เมื่อผู้ถูกร้องได้ทราบว่าถูกตรวจสอบและได้รับคำชี้แจงในขณะนั้นย่อมสามารถยื่นแสดงรายการหนี้ค้ำประกันตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2539 ได้ถูกต้อง

4. ผู้ร้องไม่มีความบริสุทธิ์ใจในการตรวจสอบ และไม่ได้ให้คำแนะนำใดๆ แก่ผู้ถูกร้องในการยื่นบัญชี ที่มีความบกพร่องซึ่งเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเสียประโยชน์ต่อผู้ใด

5. ผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เนื่องจากผู้ถูกร้องเชื่อโดยสุจริตว่าหนี้ค้ำประกันเป็นหนี้ไม่แน่นอน เนื่องจากจำนวนหนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชี และในเอกสารคำอธิบาย การยื่นบัญชี ของผู้ร้องมีใบแทรกเป็นคำแนะนำว่ากรณีการค้ำประกันเงินกู้ไม่ต้องกรอกรายการประเมินหนี้สิน ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจว่าไม่ต้องแจ้งหนี้ค้ำประกัน

6. ภายหลังจากผู้ถูกร้องได้ระบุว่าหนี้ค้ำประกันที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตในการยื่นครั้งที่ 8 ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้แนะนำหรือดำเนินการใด ซึ่งผู้ร้องมีข้อมูลเพียงพอที่จะตรวจสอบได้แต่กลับจงใจละเลยไม่ได้ตรวจสอบ ผู้ร้องตรวจสอบบัญชี ของผู้ถูกร้องโดยขาดความละเอียดรอบคอบและประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

7. การดำเนินการของผู้ร้องเป็นการกระทำเสมือนจงใจเอาผิดกับผู้ถูกร้องให้ได้ โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบการตรวจสอบที่ต้องละเอียด ครบถ้วน และให้ได้ข้อเท็จจริงปราศจากข้อสงสัยจึงลงโทษผู้ถูกร้อง

นอกจากนั้นผู้ถูกร้องยังได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยข้อกฎหมายเบื้องต้นด้วย คือ

1. ความรับผิดในฐานะค้ำประกันเช่นผู้ถูกร้องมีความหมายถึง "หนี้สิน" ตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่

2. หากตีความว่าเป็น “หนี้สิน” ก็มีประเด็นต้องวินิจฉัยต่อว่าเป็นหนี้สินที่พึงต้องกรอกรายการไว้เป็นรายการหนี้สินในแบบบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และมาตรา 292 หรือไม่

ผู้ร้องได้ชี้แจงและผู้แทนผู้ร้องได้เบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญตลอดจนได้แถลงการณ์ปิดคดี สรุปความเห็นของฝ่ายผู้ร้องได้ดังนี้

1. ผู้ถูกร้องมีความรับผิดชอบในฐานะผู้ค้ำประกัน เมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ร่วมรับผิดชอบกับลูกหนี้อื่น จำนวนหนี้จึงมีจำนวนแน่นอน ผู้ถูกร้องต้องแสดงรายการดังกล่าวในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง

2. คำแนะนำในการยื่นบัญชีฯ เป็นเอกสารที่ได้ทำขึ้นเพื่อประกอบการไปชี้แจงการยื่นบัญชีฯ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2543 ระบุว่าการถือการค้ำประกันเงินกู้ไม่ต้องนำมากรอกรายการประเภทหนี้สิน คำแนะนำดังกล่าวถูกต้องและชัดเจนแล้ว แต่หนี้สินของผู้ถูกร้องเป็นหนี้ตามคำพิพากษาจึงต้องนำมายื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง

3. ผู้ถูกร้องเข้าใจดีว่าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไม่ใช่หนี้ค้ำประกันซึ่งเป็นหนี้ที่อาจเกิดได้ในอนาคต แต่เหตุผลที่ผู้ถูกร้องไม่แสดงหนี้ดังกล่าวเพราะผู้ถูกร้องเกรงว่าจะกระทบกระเทือนในการต่อสู้คดีในชั้นบังคับคดีของผู้ถูกร้อง

4. ขั้นตอนการยื่นบัญชีฯ ของผู้ถูกร้องได้ดำเนินการเสร็จแล้ว และผู้ถูกร้องทราบหรือรู้ถึงการมีหนี้ดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่มีเจตนาปกปิดเพื่อประโยชน์ในการสู้คดีของผู้ถูกร้อง ผู้ร้องจึงไม่อาจให้คำแนะนำต่อผู้ถูกร้องได้

5. ผู้ร้องเห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงทั้ง 9 ครั้ง และผู้ถูกร้องได้ชี้แจงเหตุผลของการไม่แสดงหนี้ดังกล่าวต่อผู้ร้องชัดเจนแล้ว จึงไม่มีกรณีจำเป็นต้องให้ผู้ถูกร้องชี้แจงในประเด็นเรื่องเดียวกันอีก การดำเนินการของผู้ร้องให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้องแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาข้ออ้างข้อเถียงและเหตุผลของคู่กรณีแล้วกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้

- (1) คำร้องของผู้ร้องเคลือบคลุมหรือไม่
- (2) ความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันเช่นผู้ถูกร้องนี้มีความหมายเป็นหนี้สินตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่
- (3) ผู้ถูกร้องจะต้องแสดงหนี้สินจำนวน 48,987,128.24 บาท ในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และมาตรา 292 หรือไม่

- (4) ผู้ถูกร้องทราบว่าหนี้สินตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถึงที่สุด จำนวน 48,987,128.24 บาท หรือไม่
- (5) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความ อันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่
- (6) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้า ปีนับแต่เมื่อใด

3.2.21.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยในประเด็นแรกโดยสรุปว่า คำร้องของผู้ร้องได้บรรยายให้เห็นถึงเหตุที่ต้องใช้สิทธิพร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง และได้ระบุถึงมาตราในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้อง และคำขอที่ระบุความประสงค์ที่จะให้ดำเนินการพร้อมเหตุผลสนับสนุน ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 5 คำร้องของผู้ร้องมีความชัดเจนไม่เคลือบคลุม

ประเด็นที่สองศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำว่า หนี้สินตามรัฐธรรมนูญประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มีเจตนารมณ์ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และให้มีการยื่นบัญชี เพื่อเป็นฐานของการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการตรวจสอบการมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติและการทุจริตต่อหน้าที่ ฉะนั้นบัญชี จึงต้องแสดงถึงทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ยื่นมีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชี เมื่อผู้ถูกร้องอยู่ในฐานะผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบธนาคารอินโดซูเอชฯ ร่วมกับบริษัทนิเวสต์เนตเวอร์ค จำกัด ในหนี้จำนวน 48,987,128.24 บาท ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถึงที่สุดแล้วจึงเป็นหนี้ที่เป็นจำนวนแน่นอนและอยู่ในความหมายของคำว่าหนี้สินตามรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สาม ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาให้บริษัทนิเวสต์เนตเวอร์คฯ ลูกหนี้ ผู้ค้าประกันอื่นและผู้ถูกร้องในฐานะผู้ค้าประกันร่วมกันชำระหนี้จำนวน 48,987,128.24 บาท หนี้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาจึงถึงที่สุดและมีจำนวนแน่นอนผู้ถูกร้องต้องร่วมกันรับผิดชอบหนี้แก่ธนาคาร จึงมีหน้าที่ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินจำนวน 48,987,128.24 บาท ในบัญชี ที่ยื่นต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สี่ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาแล้วธนาคารอินโดซูเอชฯ ได้ดำเนินการบังคับคดีและทำการยึดทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง

ต่อมาคู่สมรสของผู้ถูกร้องได้ร้องขอทรัพย์สินและขอถอนส่วนในที่ดินจำนวน 4 แปลง เหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นก่อนผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ครั้งที่ 1 จากพฤติการณ์น่าจะเชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องทราบว่ามีหนี้สินจำนวน 48,987,128.24 บาท ตลอดมาจนถึงวันยื่นบัญชี อย่างน้อยผู้ถูกร้องก็ต้องทราบถึงยอดหนี้ที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาให้ผู้ถูกร้องต้องรับผิดชอบในวันที่ยื่นบัญชีคือวันที่ 9 ตุลาคม 2539 ซึ่งเป็นวันก่อนที่ผู้ถูกร้องจะยื่นบัญชี ครั้งแรก เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540

ประเด็นที่ห้า ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้อง เมื่อหนี้ของผู้ถูกร้องเป็นหนี้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาให้ผู้ถูกร้องชำระเงินให้ธนาคารอินโดซูเอชเป็นเงินจำนวน 48,987,128.24 บาท ในฐานะลูกหนี้ร่วม ผู้ถูกร้องจึงตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่ลูกหนี้ตามสัญญาค้ำประกันที่มีความไม่แน่นอน ผู้ถูกร้องจึงต้องยื่นบัญชี แสดงยอดหนี้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาด้วย เนื่องจากเป็นหนี้สินที่มีอยู่ก่อนผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ครั้งแรก และแม้ภายหลังยอดหนี้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ถูกร้องก็ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ที่เปลี่ยนแปลง ผู้ถูกร้องรู้ตัวตนมียอดหนี้แต่ไม่แจ้งในบัญชี เนื่องจากกลัวเสียเปรียบในการต่อสู้คดีที่อยู่ระหว่างการบังคับคดี แต่เมื่อหนี้ของผู้ถูกร้องเป็นหนี้ที่ผู้ถูกร้องต้องรับผิดชอบและมีจำนวนแน่นอนตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแล้ว ส่วนข้ออ้างว่าหนี้ค้ำประกันยังไม่สามารถยืนยันตัวเลขได้แน่นอน เนื่องจากหากสามารถเจรจากับเจ้าหนี้ได้หรือมีการชำระหนี้บางส่วน การระบยอดหนี้ไว้ในบัญชี อาจไม่ถูกต้อง และยังไม่เข้าใจว่าเมื่อนางประภา วิริยประไพกิจ ชำระหนี้จำนวน 44,536,190.85 บาทให้แก่ธนาคารเจ้าหนี้แล้ว ภาระหนี้ของผู้ถูกร้องจะหมดไป เห็นว่าข้ออ้างดังกล่าวเป็นการอธิบายโดยให้เหตุผลอาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลัง ข้ออ้างดังกล่าวไม่อาจหักล้างได้ว่าหนี้ดังกล่าวมีจำนวนไม่แน่นอน และการโต้แย้งว่าผู้ร้องกระทำการโดยล่าช้าไม่ให้ความเป็นธรรมและการปฏิบัติงานของผู้ร้องไม่มีมาตรฐานเห็นว่า เป็นเรื่องการปฏิบัติงานของผู้ร้อง ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจพิจารณาวินิจฉัยได้ เมื่อผู้ถูกร้องรู้ว่ามีหนี้สินดังกล่าวก่อนการยื่นบัญชี แต่ไม่แสดงหนี้สินไว้ในบัญชี ที่ยื่นต่อผู้ร้อง จึงเป็นการจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

ประเด็นสุดท้าย ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ขณะผู้ร้องมีมติและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ จนศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยชี้ขาด ผู้ถูกร้องยังคงดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าวคือวันที่ 29 สิงหาคม 2545 เป็นต้นไป

3.2.22 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2546 กรณีนายรักเกียรติ สุขธนะ

3.2.22.1 ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

นายรักเกียรติ สุขธนะ (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ยื่นบัญชีรวม 8 ครั้ง ได้แก่ กรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดยกรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งได้ยื่นเป็นบัญชีเดียว กรณีเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนกรณีผู้ถูกร้อง ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ และให้นำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง

คณะกรรมการไต่สวนฯ ตรวจสอบแล้วพบว่าผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อผู้ร้องให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง แยกประเด็นได้ 4 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 ไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ในชื่อของตนเอง คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยคณะกรรมการไต่สวนฯ เห็นว่า จำนวนเงินฝากที่ไม่แสดงมีจำนวนเล็กน้อย ส่วนรถยนต์ได้ขายโดยการโอนลอยแล้ว รถจักรยานยนต์เป็นรถเก่ามีมูลค่าไม่มากนัก เงินลงทุนในห้างหุ้นส่วน จำกัด สุวิชาฟาร์ม ก็ไม่มีการลงทุนและดำเนินการจริง น่าเชื่อว่าการไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าวผู้ถูกร้องไม่มีเจตนาหรือจงใจจะปกปิดข้อเท็จจริง จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจปกปิดการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวในบัญชีที่ยื่นต่อผู้ร้อง

กรณีที่ 2 ไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (เงินฝากธนาคาร) ของผู้ถูกร้อง คู่สมรสและที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น

กรณีที่ 3 ปกปิดทรัพย์สิน (ที่ดิน) ของตนเอง โดยทำนิติกรรมอำพราง โอนสิทธิครอบครองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น

กรณีที่ 4 ได้แสดงรายการหนี้สินอันเป็นเท็จ

กรณีที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 เห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงเงินฝากของตนเอง หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเงินรวมกันในแต่ละช่วงเวลาของการยื่นบัญชี ตั้งแต่ 17,03,983.82 - 40,088,242.80 บาท เพื่อมิให้บุคคลอื่นรู้ที่มาของเงินฝาก และมีการแสดงหนี้เงินกู้เป็นเท็จ จำนวน 22,000,000 บาท ก็เพื่อมิให้บุคคลอื่นและสาธารณชนสงสัยที่มาของที่ดิน

ในท้องที่จังหวัดอุดรธานี จังหวัดเลย และจังหวัดเลยราย จำนวน 37 แปลง ที่เพิ่มขึ้นขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รวมทั้งการทำนิติกรรมอำพรางโอนที่ดินในท้องที่อำเภอผาขาว จังหวัดเลย จำนวน 34 แปลง ขยายให้นายกิติฯ ก็เพื่ออำพรางมิให้บุคคลอื่นทราบถึงจำนวนทรัพย์สินที่แท้จริงของตน และเพื่อมิให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 72/2545 เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2545 แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบตามความเห็นของคณะอนุกรรมการไต่สวนฯ ว่ากรณีดังกล่าวข้างต้นผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

3.2.22.2 กระบวนพิจารณาคดีและประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีตามคำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้ และส่งสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อกล่าวหาและโต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ตลอดจนนำพยานบุคคลเข้าสืบต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการแถลงการณ์ปิดคดีสรุปความเห็นของฝ่ายผู้ถูกร้องได้ดังนี้

ก. ผู้ร้องไม่มีอำนาจร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก

ก.1 ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญมาตรา 295 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 เพราะผู้ถูกร้องไม่ได้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 295

ก.2 การตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ร้องเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาซ้ำในเรื่องเดียวกัน เพราะผู้ร้องได้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกร้องและประกาศรับรองความถูกต้องในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงเป็นการดำเนินการซ้ำและเกินกำหนดเวลาตามรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนกล่าวหาผู้ถูกร้องว่าร่ำรวยผิดปกติ แต่กลับนำรายงานมาสรุปสำนวนดังกล่าววินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเป็นการไม่ถูกต้อง และนายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม ประธานอนุกรรมการไต่สวนฯ เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกร้องมาก่อน

ก.3 รัฐธรรมนูญมาตรา 291, 292 และ 295 ใช้บังคับเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น ไม่ใช่บังคับแก่คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และ

ผู้ถูกร้องไม่ต้องรับผิดชอบจากการกระทำโดยจงใจของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยไม่สามารถนำความจงใจของคู่สมรสและบุตรมาลงโทษผู้ถูกร้องได้

ก.4 คำร้องของผู้ร้องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดและห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ชอบขัดต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 เพราะคำว่า ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งซึ่งเป็นตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุที่ได้ฝ่าฝืนมาตรา 295 ถ้าผู้ยื่นมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกตำแหน่งหนึ่งและไม่ได้จงใจยื่นบัญชีเท็จในตำแหน่งนั้นก็ไม่มีผลต่ออีกตำแหน่งหนึ่ง เพราะเป็นเรื่องต่างกรรมต่างวาระ

ข. ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงแบ่งเป็น 4 กรณี คือ

ข.1 กรณีเงินฝากของคู่สมรสในชื่อบุคคลอื่น ผู้ถูกร้องไม่อาจล่วงรู้ได้ หากคู่สมรสทำการปกปิดก็ไม่อาจทราบได้ ประกอบกับคู่สมรสของผู้ถูกร้องถือการดำรงตนในการครองเรือนเป็นสาเหตุใหญ่ในการปกปิดทรัพย์สินกับผู้ถูกร้อง คู่สมรสกล่าวว่าผู้ถูกร้องจะนำทรัพย์สินไปใช้จ่ายในทางการเมือง ผู้ร้องไม่ทราบแน่ชัดว่าคู่สมรสมีทรัพย์สินเงินฝากดังกล่าว เมื่อรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ประสงค์จะเน้นว่าผู้ยื่นบัญชีต้องรู้สำนึกโดยแน่ชัดพอสมควรและจำต้องมีหลักฐานที่ชัดเจน มิฉะนั้นจะวินิจฉัยเป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกร้องไม่ได้ การที่คู่สมรสของผู้ถูกร้องปกปิดเงินบางส่วนทำให้ผู้ถูกร้องไม่รู้ชัดเจนว่าคู่สมรสมีทรัพย์สินจำนวนเท่าใด ประกอบกับผู้ถูกร้องให้คู่สมรสเป็นผู้จัดทำบัญชี แล้วนำมาให้ผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อในบัญชี และรายการเงินฝากเป็นของคู่สมรสทั้งหมดไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ข.2 กรณีทรัพย์สินซึ่งเป็นเงินฝากของผู้ถูกร้องในชื่อบุคคลอื่นนั้น ในบัญชีออมทรัพย์ที่ผู้ถูกร้องใช้ชื่อบุคคลอื่นเพื่อฝากเงินที่ได้จากการเล่นการพนันจากประเทศออสเตรเลีย ผู้ถูกร้องได้ถอนเงินไปใช้หมดแล้วไม่ได้ทำธุรกรรมใดๆอีก ส่วนใหญ่ดอกเบี้ยที่เหลือมีจำนวนเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมด การไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าวไม่ทำให้ผู้ถูกร้องได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ ซึ่งเงินบางส่วนผู้ถูกร้องใช้หมดไปก่อนจะพ้นตำแหน่งทางการเมืองไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชี และเงินที่ผู้ถูกร้องได้มาได้มาจากการเล่นการพนันได้มอบหมายให้บุคคลอื่นไปดำเนินการเรียกเก็บเงิน จะเรียกเก็บอย่างไรผู้ถูกร้องไม่ทราบและเงินที่เล่นได้จากการพนันไม่ใช่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ร้องจึงไม่มีหน้าที่จะต้องแสดงในบัญชี

ข.3 กรณีการปกปิดทรัพย์สินซึ่งเป็นที่ดินของตนเองจำนวน 35 แปลง โดยทำนิติกรรมอำพรางโอนสิทธิครอบครองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่นนั้น เนื่องจากบุคคล

รู้จักได้ขอร้องให้ผู้ร้องสนับสนุนบุคคลอื่นเป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคกิจสังคม และผู้ถูกร้องได้ขอร้องให้บุคคลรู้จักจัดหาแหล่งเงินกู้ เมื่อบุคคลที่ผู้ถูกร้องสนับสนุนไม่สามารถได้รับเลือกตั้ง ผู้ถูกร้องได้ตกลงที่จะชำระหนี้คืนให้แก่บุคคลรู้จักแต่ไม่มีเงินสดเพียงพอ จึงได้นำที่ดินจำนวน 35 แปลง ที่ตำบลโนนปอแดง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ซึ่งมีมูลค่าที่ดินใกล้เคียงกับจำนวนหนี้ดังกล่าวโอนชำระหนี้คืนให้แก่บุคคลรู้จักไป เมื่อผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินจำนวน 35 แปลงดังกล่าวจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องแสดงรายการที่ดินดังกล่าวในบัญชีต่อผู้ร้อง

ข.4 กรณีการแสดงรายการหนี้สินเท็จ จำนวน 22,000,000 บาท นั้นเนื่องจากผู้ถูกร้องไปเล่นการพนันมีหนี้ต้องชำระแก่เจ้าหนี้ จำนวน 25 ล้านบาท และคู่สมรสได้ให้ผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อในการทำนิติกรรมเพื่อไปประกอบหลักฐานการกู้ยืม ภายหลังจากคู่สมรสได้โอนเงินชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว ต่อมาผู้ถูกร้องได้ไปเล่นการพนันได้เงินมาจำนวน 670,660,000 บาท จึงชำระหนี้ดังกล่าวไป ผู้ถูกร้องได้แสดงหนี้เงินกู้เนื่องจากเชื่อว่ามีภาระหนี้แล้ว ผู้ถูกร้องเชื่อโดยสนิทใจ และได้ลงลายมือชื่อในบัญชี ที่คู่สมรสจัดทำให้ผู้ถูกร้องยื่นต่อผู้ร้อง

ฉะนั้นผู้ถูกร้องจึงไม่ได้แสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ส่วนฝ่ายผู้ร้องเบิกความต่อศาลและแถลงการณ์ปิดคดีมีข้อเท็จจริงสรุปได้ดังคำร้องที่กล่าวมา แต่มีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมดังนี้

1) กรณีการดำเนินการไต่สวนของผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขณะที่ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่อยู่ในบังคับมาตรา 295 ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้หลายคดีแล้วว่ากรณีเช่นนี้อยู่ในอำนาจที่จะดำเนินการและบังคับตามมาตรา 295 ได้

2) การตรวจสอบและการประกาศรับรองความถูกต้องของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้องในราชกิจจานุเบกษาเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 294 วรรคหนึ่ง ไม่ได้เป็นการยอมรับถึงความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน

3) การยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชี แต่ต้องยื่นบัญชีของตนเอง คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นบัญชีของตนเองที่ต้องรับรองความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินทั้งหมดของตนเอง คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย พร้อมลงลายมือชื่อกำกับไว้ในเอกสารทุกแผ่น จึงมิใช่กรณีที่การแสดงรายการทรัพย์สินตามมาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295 ที่คู่สมรสได้กระทำโดยผู้ถูกร้องหาไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเป็นหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่จะต้องยื่นบัญชีโดยถูกต้อง

4) หน้าที่การตรวจสอบบัญชีเป็นของผู้ร้องโดยไม่ได้กำหนด กฎเกณฑ์ว่าต้องทำอย่างไร เมื่อผู้ร้องให้คณะกรรมการไต่สวนกรณีร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งใช้ การไต่สวนในหมวด 4 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 โดยคณะกรรมการนี้ได้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง ซึ่งให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงในประเด็นต่างๆ แล้ว จึงเป็นการดำเนินการโดยครบถ้วน สมบูรณ์ทุกประการและถูกต้องแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาจากข้ออ้างข้อเถียงและเหตุผลของ คู่กรณีแล้ว จึงกำหนดประเด็นแห่งคำวินิจฉัยดังนี้

- (1) ผู้ถูกร้องอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่
- (2) การตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกร้องโดยผู้ร้องเป็นการดำเนิน กระบวนพิจารณาซ้ำหรือไม่
- (2) รัฐธรรมนูญมาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295 บังคับใช้ แก่ผู้ใดบ้าง
- (3) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่
- (4) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้า ปีนับแต่เมื่อใด

3.2.22.3 ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยในประเด็นแรกว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 295 มีความหมายรวมถึงผู้ที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการใช้อำนาจตำแหน่งในหน้าที่ โดยมีขอบ เมื่อผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในขณะที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามมาตรา 291 และมาตรา 292 ผู้ร้องมีอำนาจพิจารณา และยื่นร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 ได้

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า การดำเนินการตรวจสอบของผู้ร้องไม่เป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาซ้ำซ้อน เนื่องจากการ ดำเนินการตาม มาตรา 293 และมาตรา 294 เป็นกรณีตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สิน ว่ามีการร่ำรวยผิดปกติเพื่อนำไปสู่การดำเนินการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดินในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนการดำเนินการตาม

มาตรา 295 เป็นการดำเนินการเพื่อตรวจสอบถึงการจงใจไม่ยื่นบัญชี หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ หากตรวจพบก็จะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดให้ผู้จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี ซึ่งมีวัตถุประสงค์คนละอย่างและมีกระบวนการแตกต่างกัน ส่วนการที่ผู้ร้องนำรายงานการสรุปสำนวนการไต่สวนกรณีร่ำรวยผิดปกติมาเป็นส่วนหนึ่งแล้ว วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบสามารถกระทำได้ และผู้ร้องได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและผู้ถูกร้องได้ใช้สิทธิชี้แจงมาตลอด การกระทำของผู้ร้องไม่ใช่เป็นการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การดำเนินการของคณะอนุกรรมการไต่สวนที่มีนายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม กรรมการ ป.ป.ช. เป็นประธานอนุกรรมการฯ ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ใช้สิทธิคัดค้านอนุกรรมการไต่สวน จึงไม่มีเหตุที่ผู้ถูกร้องจะอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนายวิรัตน์ฯ

ประเด็นที่สาม ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่ารัฐธรรมนูญมาตรา 291 ถึงมาตรา 296 ในหมวด 10 เป็นบทบัญญัติการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ใช้บังคับเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 291 ซึ่งมีหน้าที่ยื่นบัญชีของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ดังนั้นคำว่า จงใจไม่ยื่นบัญชี หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามมาตรา 295 มีความหมายว่า ความจงใจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น แต่ในกรณีการยื่นบัญชี ของผู้ถูกร้องโดยได้มีการลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชี และสำเนาหลักฐานประกอบทุกหน้า ย่อมยืนยันว่าผู้ถูกร้องรับรองความถูกต้องของรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้ถูกร้องจึงไม่อาจปฏิเสธว่าตนไม่ต้องผูกพันกับความจงใจปกปิดทรัพย์สินของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และไม่อาจอ้างเหตุในลักษณะคดีและเหตุเฉพาะตัวมาใช้ได้

ประเด็นที่สี่ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า กรณีที่หนึ่งการที่ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (เงินฝาก) ของตนเองหรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นเห็นว่า ผู้ถูกร้องยอมรับว่าบัญชีเงินฝากได้ขอใช้หลักฐานของบุคคลอื่นเป็นผู้เปิดบัญชี ผู้ถูกร้องจงใจปกปิดเงินฝากและบัญชีเงินฝากต่างๆ ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วเป็นของผู้ถูกร้อง การไม่แสดงบัญชีเงินฝากดังกล่าวในการยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องทั้งสามกรณี ส่วนการไม่แสดงรายการทรัพย์สินคือ เงินฝากธนาคารของคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น เมื่อผู้ถูกร้องและคู่สมรสเป็นสามีภรรยา โดยชอบด้วยกฎหมายพักอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน และคู่สมรสของผู้ถูกร้องได้ลาออกจากราชการและผู้ถูกร้องได้อุปการะเลี้ยงดูมาตลอด ผู้ถูกร้องย่อมทราบว่ามีทรัพย์สินจำนวนเท่าใด

แม้ในการจัดทำบัญชี ที่ยื่นต่อผู้ร้องคู่สมรสจะเป็นผู้จัดทำ แต่ผู้ถูกร้องในฐานะผู้ยื่นบัญชี มีหน้าที่ตรวจทานก่อนลงนามรับรองเอกสารทุกแผ่น กรณีผู้ถูกร้องลงนามรับรองความถูกต้องทั้งที่คู่สมรสไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินในชื่อของคู่สมรส ผู้ถูกร้องย่อมทราบถึงความมีอยู่ของทรัพย์สินของคู่สมรสจึงเป็นการจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

กรณีที่สอง การไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (ที่ดิน) ของตนเองโดยทำนิติกรรมอำพรางโอนสิทธิครอบครองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น โดยผู้ถูกร้องเป็นเจ้าของที่ดิน น.ส. 3 ก. ตามที่ได้แสดงไว้กับผู้ร้อง ต่อมาผู้ถูกร้องอ้างว่าได้โอนให้ให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักฐานทางทะเบียนว่ามี การโอนเป็นชื่อบุคคลอื่นแล้ว ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการที่ดินทั้ง 5 แปลง ในการยื่นบัญชี เมื่อพ้นจากตำแหน่งฯ จึงไม่เป็นการจงใจปกปิดรายการทรัพย์สิน คือที่ดินจำนวน 35 แปลง ของตนเองโดยทำนิติกรรมอำพรางโอนสิทธิครอบครองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น

กรณีที่สาม การแสดงรายการหนี้สินเท็จจำนวน 22,000,000 บาท โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก เห็นว่า เมื่อได้วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจปกปิดรายการทรัพย์สินซึ่งเป็นเงินฝากของผู้ถูกร้องและคู่สมรสที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่นซึ่งเป็นการจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ กรณีนี้ไม่ได้ทำให้ผลของการวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไปจึงไม่จำต้องวินิจฉัยกรณีรายการหนี้สินเท็จกรณีนี้อีก

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

ประเด็นสุดท้าย ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไปก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยชี้ขาด และมูลเหตุที่ผู้ร้องนำมายื่นคำร้องเนื่องมาจากผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตั้งแต่การยื่นบัญชีครั้งที่ 1 กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 6 กันยายน 2543 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาจำนวนทั้งสิ้น 22 คำวินิจฉัยดังกล่าว ผู้เขียนสามารถสรุปรวบยอดเพื่อให้เห็นวิวัฒนาการและเนื้อหาแห่งคำวินิจฉัยและข้อสังเกตต่าง ๆ ของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังตารางสรุปดังนี้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
10/2543 กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์	นายอนันต์ ศวัสตนานนท์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยไม่ยื่นบัญชีฯ ทั้งขณะเข้ารับและพ้นจากตำแหน่ง และเมื่อพ้นจากตำแหน่งเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงรวม 4 ครั้ง แต่ไม่ติดต่อชี้แจงและไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบแต่อย่างใด	ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ซึ่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 295	1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ (ผู้ร้อง) ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ มาตรา 295	นายอนันต์ ศวัสตนานนท์ (ผู้ถูกร้อง) มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และมาตรา 292 และวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ มาตรา 295	1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ฝ่ายบริหาร) ตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 291, 292, 296 และ 301 2) ศาลรัฐธรรมนูญวางแนวบรรทัดฐานการวินิจฉัยข้อเท็จจริงกรณีจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ว่าเมื่อผู้ร้องได้มีหนังสือให้ชี้แจงเป็นมาตรการการพิสูจน์เจตนาของผู้ถูกร้องแล้ว 3) ศาลรัฐธรรมนูญวางแนววินิจฉัยและมาตรฐานการจงใจว่าการอ้างว่าเพื่อว่าไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ และมีเหตุว่าขณะยื่นบัญชีฯ อยู่ต่างประเทศไม่

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
11/2543 กรณีนายชัชชาติสุเมธโชติเมธา	นายชัชชาติสุเมธโชติเมธา (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดยไม่ยื่นบัญชี ทั้งกรณีเข้ารับและพ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งเป็นเวลาดำเนินการป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้มีหนังสือให้ชี้แจงรวม 4 ครั้ง แต่ไม่ติดต่อชี้แจงและไม่ยื่น	ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญหรือไม่	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	พอฟังว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชี 1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานและมาตรการการจงใจว่า ผู้ร้องได้มีหนังสือให้ชี้แจงเป็นมาตรการพิสูจน์เจตนาของผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชี จึงรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291, 292, 295

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
12/2543 กรณีนายสุชมเชิดชื่น	<p>บัญชีและเอกสารประกอบบัญชีและเอกสารประกอบนายสุชมเชิดชื่น (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นบัญชีการณิเข้ารับและพ้นจากตำแหน่ง แต่ไม่ได้นยื่นเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความจริงของนายสุชมเชิดชื่น</p>	<p>ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า นายสุชมเชิดชื่น (ผู้ถูกร้อง) จึงได้ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295</p>	<p>1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญหรือไม่</p> <p>2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่</p>	<p>1) ผู้ถูกร้องซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง</p> <p>2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความจริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้</p>	<p>1) ศาลรัฐธรรมนูญวางบรรทัดฐานว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ฝ่ายนิติบัญญัติ) โดยยืนยันเจตนาเดิมว่า เมื่อดำรงตำแหน่งเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วย</p> <p>2) ศาลรัฐธรรมนูญวางบรรทัดฐานการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและมาตฐานการจงใจว่า การอ้างว่ามีเอกสารมีจำนวนมาก บางรายการสูญหายไม่สามารถรวบรวมได้ทัน เอกสารบางส่วนถูกยึดโดยเจ้าหน้าที่ขณะ</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
23/2543 กรณีนายจิรายุ จรัสเสถียร (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายจิรายุ จรัสเสถียร (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	ผู้ร้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่าผู้ถูกร้องใจเย็นบัญชีฯ	ผู้ร้องใจเย็นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ รัฐธรรมนูญหรือไม่	บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมามีรายได้เกินกว่า 1 ล้านบาท	ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำ ไม่พอพียงว่าผู้ถูกร้องไม่ใจเย็นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ 3) เป็นคำวินิจฉัยแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเรื่องการยื่นบัญชีฯ แต่ไม่ยื่นเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา
				ผู้ถูกร้องใจเย็นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ	1) เป็นคำวินิจฉัยแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับการยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>ได้ยื่นบัญชี ๑ ต่อคณะกรรมการ ป.ช. (ผู้ร้อง) แต่จากการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินฯ พบว่ารายการทรัพย์สินแตกต่างจากที่แสดงไว้ คือ เงินฝากธนาคารพบว่าผู้ถูกร้องมีรวม 13 บัญชี เป็นเงิน 4,764,318.65 บาท แต่ได้แสดงว่ามีเงินฝากธนาคาร 2 บัญชี เป็นเงิน 34,862,213.64 บาท และได้นำสำเนาสมุดคู่ฝากบัญชีออมทรัพย์</p>	<p>และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34</p>			<p>2) ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยและวางมาตรฐานการจูงใจว่าผู้ถูกร้องทำหลักฐานเป็นสำเนาสมุดคู่ฝากธนาคาร โดยไม่แก้ไขให้ถูกต้องตรงตามความจริงแม้ว่าจะอ้างว่าวันที่มีการแก้ไขรายการในบัญชีเป็นการสุดท้ายต้องยื่นบัญชีและมีเหตุสุดวิสัยไม่สามารถแก้ไขได้ทัน แต่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องมาติดต่อส่งมอบเอกสารประกอบบัญชีฯ หลายครั้งแต่ไม่ได้แก้ไขรายการดังกล่าวนี้ให้ถูกต้อง จึงฟังว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ ตามมาตรา 291,292,295</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
27/2543 กรณีนายโกศล ศรีสังข์	<p>นายโกศล ศรีสังข์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายชิงชัย มงคลธรรม) โดยไม่ยื่นบัญชี กรณี</p>	<p>ผู้ร้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญให้เสนอ</p>	<p>1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป.ช. (ผู้ร้อง) ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่</p> <p>2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่</p>	<p>ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295</p>	<p>1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานโดยยืนยันหลักการเดิมว่าผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีเป็นข้าราชการการเมือง จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ฝ่ายบริหาร) ตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนมีหน้าที่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
28/2543 กรณีนายมะสุเต็น มะสุยี	เข้ารับและพ้นจากตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงรวม 2 ครั้ง แต่ไม่ติดต่อก็แจ้งข้อเท็จจริงและไม่ได้ยื่นบัญชีฯ	เรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	ผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่	ศาลรัฐธรรมนูญ	ฉบับใหม่ 2) ศาลรัฐธรรมนูญวางบรรทัดฐานพิสูจน์และมาตรฐานการจงใจว่าแม่ผู้ร้องอ้างว่าไม่ได้กลับภูมิลำเนาภายหลังกลับมาทราบว่ามิหนังสือเตือนจากผู้ร้องจึงไปติดต่อบริษัทที่ป.ป.ช. ที่รู้จักแต่ไม่พบจึงไม่ยื่นบัญชีฯ ข้อเท็จจริงไม่พอฟังว่าผู้ร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญต่อผู้ร้อง
กรณีนายมะสุเต็น มะสุยี	นายมะสุเต็น มะสุยี (ผู้ร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยไม่ยื่น	ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ	ผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยและวางบรรทัดฐานการจงใจแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ กรณีแรก การยื่นบัญชีขณะเข้ารับตำแหน่งผู้ร้องอ้างว่าไม่ได้จัดทำ	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>บริษัทฯ ทั้งขณะเข้ารับตำแหน่ง พนักงาน ตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คณะกรรมการ ป.ช. ได้มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงรวม 4 ครั้ง แต่ไม่ติดต่อดีชี้แจงและไม่ยื่นบัญชี</p>	<p>วินิจฉัยที่ ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295</p>			<p>บัญชีและส่งมาให้ผู้ร้องทางไปรษณีย์ประเภทจดหมาย แต่ผู้ร้องไม่ได้รับเนื่องจากมีการส่งบัญชีมาทางไปรษณีย์ประเภทจดหมายจำนวนมาก จึงยังฟังเป็นยุติไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ</p> <p>กรณีที่สอง กรณีการยื่นบัญชีหรือพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ชี้แจงและผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งเตือนมาแล้ว ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี</p> <p>ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292 (2)วรรคสอง</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
31/2543 กรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์	พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่ง รอง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิจิตร ได้ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ทั้ง 3 ครั้ง โดยได้แสดงรายการหนี้สินในบัญชีต่อผู้ร้อง จากการศึกษาตรวจสอบพบว่ารายการกู้ยืมเงินจากบริษัท เอ.เอ.เอส.เอส. ได้ เซอร์วิส จำกัด จำนวนเงินกู้ 45 ล้านบาท	คณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือไม่จริงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 285	ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ	ศาลรัฐธรรมนูญและผู้ถูกร้องสามารถแต่งตั้งคนทำงานเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินได้ ภายหลังผู้ร้องสามารถให้ชุดพินิจพิจารณาวินิจฉัยได้อีกครั้ง	<p>1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานว่า ผู้ร้องสามารถแต่งตั้งคนทำงานเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินได้ ภายหลังผู้ร้องสามารถให้ชุดพินิจพิจารณาวินิจฉัยได้อีกครั้ง</p> <p>2) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า นายกล้าณรงค์ จันทิก มิใช่พยานออกเล่า แต่เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ร้องเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ค่าเบิกความของนายกล้าณรงค์รับฟังได้</p> <p>3) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การรวบรวมพยานหลักฐานในการแสวงหาข้อเท็จจริงเป็นของผู้ร้อง ส่วนการตรวจสอบว่าการตรวจสอบของผู้ร้องและคำร้องมีข้อบกพร่องหรือไม่</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง</p> <p>บาทนั้น ไม่มีการกู้ยืมเงินกันจริง แต่สร้างพยานหลักฐานเท็จขึ้นมาแจ้งต่อผู้ร้อง</p>	<p>คณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง</p>	<p>ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ</p>	<p>คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ</p>	<p>ศาลรัฐธรรมนูญจะได้อินิจฉัยชี้ขาดต่อไป</p> <p>4) การยื่นคำร้องที่ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของทรัพย์สินฯ เป็นกระบวนการตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การยื่นคำร้องของผู้ร้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย</p> <p>5) ศาลรัฐธรรมนูญฟังข้อเท็จจริงได้วงมาตรฐานเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้กู้ยืมเงิน 45 ล้านบาท จากบริษัท เอ เอ เอสฯ แต่สร้างพยานหลักฐานเท็จขึ้นมา จึงเป็นการจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
5/2544 กรณีนายสุเมธ อุพลเสถียร	นายสุเมธ อุพลเสถียร (ผู้ถูกร้อง) ได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่น โดยไม่ได้รับบัญชีฯ ตามกำหนด คณะกรรมการ ป.ช.(ผู้ร้อง) ได้หนังสือให้ชี้แจงรวม 2 ครั้ง และผู้ถูกร้องได้ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยมาถึง 273 วันแล้ว	ผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ช. ภายในระยะเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 กำหนด จึงให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ	<p>1) เป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขณะดำเนินกระบวนการพิจารณา และไม่ประสงค์ต่อสู้คดี ยินยอมให้ศาลรัฐธรรมนูญ ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีฝ่ายเดียว</p> <p>2) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานและมาตรฐานการจงใจว่าเมื่อผู้ร้องมีหนังสือเตือนและเมื่อผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแล้ว แต่การที่ผู้ถูกร้องให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ป.ช. ว่าไม่มีเจตนาไม่ยื่นบัญชีฯ แต่หลงลืมเนื่องจากลวงเดยจากวันที่ครบกำหนดมาเป็นเวลานานแล้ว รับประทานอาหารไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจที่จะไม่ยื่นบัญชีฯ และเมื่อผู้ถูกร้องไม่ประสงค์</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ	นายประยุทธ์ มหากิจศิริ (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและได้ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) และได้ตรวจพบว่าผู้ถูกร้อง คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่ได้แสดงทรัพย์สินหลายประการที่ผู้ร้องได้มีหนังสือให้ชี้แจงและผู้ถูกร้องได้ชี้แจงว่า	ผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ถูกร้อง ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งวุฒิสภาด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และขอให้วินิจฉัยชี้ขาด	1) ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งทรัพย์สินและและสมาชิกสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 มิใช่การยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมีได้ตกอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เนื่องจาก	1) ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้วยังอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 2) กรรมการ ป.ป.ช. ทั้งสองมีคุณสมบัติไม่ชัดรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วตามคำวินิจฉัยของศาล	จะต่อสู้คดี จึงรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และ 292 1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้บังคับกับผู้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้วได้ 2) การยื่นบัญชีฯ ของผู้ถูกร้องเป็นการยื่นตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วย แม้ผู้ถูกร้องจะได้เข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิมก็ตามเป็นไปตามแนวของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2543 กรณี นายสุทุม เติตทิน 3) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการปปช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>การยื่นบัญชีฯ ไม่ถูกต้องเป็นการกรอกรายการผิดพลาด และไม่มีเจตนาที่ยื่นบัญชีฯ โดยไม่ถูกต้อง</p>	<p>ข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ</p> <p>2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีการกระทำดังกล่าว และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง</p>	<p>การเมืองแล้วหรือไม่</p> <p>2) กรรมการ ป.ป.ช. 2 คน คือ พลโทสวัสดิ์ อดุรงค์โชจน์ และคุณหญิงปรียา ณ อยุธยา ขาดคุณสมบัติเนื่องจากกระทำฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 ประกอบมาตรา 297 วรรคสาม หรือไม่</p> <p>3) ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. 2541 มีผลใช้บังคับหรือไม่ และผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบเรื่องการไม่ให้</p>	<p>รัฐธรรมนูญที่ 18/2544 ว่าไม่เป็นกา รฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258วรรคหนึ่ง(3) และวรรคสอง และไม่มีคุณสมบัติ ต่อ ห้า ม ตาม รัฐธรรมนูญ</p> <p>3) ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พ.ศ. 2541 สิ้นผล บังคับแล้วเมื่อมีการ บัง คั บ ใ ช้ พระราชบัญญัติ</p>	<p>ยืนยันตามแนวเดิมว่าระเบียบว่าด้วยกา รปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสิ้นสุด บัง คั บ เมื่ อ มี ก า ร บั ญ ญั ติ พ ระ ร า ช บั ญ ญั ติ พ ระ ร ฐ ร ม ม ู ช ุ น แ ล้ ว โดยผู้ร้องไม่ได้ฝ่าฝืนระเบียบดังกล่าว</p> <p>4) ศาลรัฐธรรมนูญได้อธิบายวางบรรทัดฐานการจูงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 286 ว่าจูงใจเป็นเพียงเจตนาธรรมดาที่พิจารณาเพียงว่าผู้ถูกร้องรู้หรือไม่ว่าตนมีทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวหรือไม่ โดยหากรู้แล้วไม่ยื่น ซึ่งรู้สำนึกในภาระกระทำของตนก็เพียงพอว่าเป็นการจูงใจ ไม่จำเป็นต้องมี</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการปปช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
		<p>โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงและเมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเกินเวลาที่ระบุที่กำหนดไว้ จึงไม่ชอบและขาดอายุความหรือไม่</p> <p>4) ในขณะที่ยื่นบัญชีผู้ถูกร้องไม่รู้ชื่อเท็จจริง ในขณะที่ยื่นบัญชีไม่มีความไม่ยื่นบัญชีเพื่อแสวงหาประโยชน์จึงไม่ตั้งด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่</p> <p>5) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีหรือเอกสาร</p>	<p>ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จึงไม่จำเป็นต้องมีการวินิจฉัยว่าถ้าผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบนี้หรือไม่</p> <p>4) รัฐธรรมนูญมาตรา 295 พิจารณาเพียงว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีที่กำหนดระยะเวลาที่กำหนดและได้ยื่นบัญชีถูกต้องตามความ</p>	<p>เจตนาพิเศษ</p> <p>5) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานการจําใจว่า การจําใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ไม่คํานึงถึงว่าทรัพย์สินที่ได้มาก่อนหรือหลังการเข้ารับตำแหน่งจะได้มาโดยแสวงหาประโยชน์หรือโดยทุจริตเพื่อใช้อํานาจหน้าที่ต่าง ๆ หรือไม่ แต่เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญต้องการให้ยื่นให้ถูกต้องแต่มีหน้าที่ยื่นเพื่อแสดงถึงความโปร่งใส</p> <p>6) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานว่าคู่สมรสจะต้องทราบถึงสถานะทางทรัพย์สินของกันและกัน การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าเป็นคนกักตัวกรรยา และมีทรัพย์สินจำนวนมาก จึงไม่น่า</p>	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>ประกอบด้วยความ</p> <p>อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่</p> <p>6) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จะต้องมีให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการฟ้อง</p> <p>ใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด</p>	<p>ประกอบด้วยบัญชีหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่</p> <p>6) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จะต้องมีให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการฟ้อง</p> <p>ใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด</p>	<p>จริงในวินัยบัญชีฯ หรือไม่เท่านั้นโดยไม่พิจารณาในประเด็นการแสวงหาประโยชน์หรือการประกอบอาชีพหรือการทุจริตหรือไม่</p> <p>5) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ</p> <p>6) ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทาง</p>	<p>เชื่อว่าผู้ถูกร้องไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ</p> <p>7) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานว่าผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่งการกระทำตามความเป็นจริง</p>	<p>หมายเหตุ</p> <p>เชื่อว่าผู้ถูกร้องไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ</p> <p>7) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานว่าผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่งการกระทำตามความเป็นจริง</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร	พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับ พันจากตำแหน่งและพ้นจาก	ผู้ร้องได้มีมติด้วยคะแนนเสียง 8 ต่อ 1 ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควร	1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 หรือไม่ และการยื่นคำร้องของผู้อยู่ร้องเป็นไป	การเมื่อใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองอันเป็นการผิดแห่งการกระทำผิดคือ วันที่ 22 มีนาคม 2543	1) ศาลรัฐธรรมนูญมีมติด้วยเสียงข้างมาก 8 ต่อ 7 วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้ยกคำร้องซึ่งมีข้อสังเกตและข้อพิจารณาในหลายประการ ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาใน

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	ตำแหน่งเป็นเวลาหนึ่งปีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ภายหลัง ผู้ร้อง ได้ตรวจพบว่าทรัพย์สินของผู้ร้องและคู่สมรสของผู้ร้องเป็นหุ้นในบริษัทต่าง ๆ ที่ไม่ได้แสดงในบัญชี โดยเป็นชื่อของบุคคลใกล้ชิด อาทิ คนขับรถ คนใช้ ยามแม่บ้าน เป็นต้น	แจ้งให้ทราบ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่ 2) ผู้ถูกร้องมีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่	รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 2) พยานหลักฐานของผู้ร้องยังไม่พอพียงว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องไม่มี ความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	รายละเอียดต่อไป
15/2545 กรณี นายสมบุญ	นายสมบุญ นิยมหอม (ผู้ถูกร้อง) เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม จังหวัด	ผู้ร้องมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด	1) ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291	1) ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มี	1) เป็นคำวินิจฉัยแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยวางบรรทัดฐาน นิยามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (6) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>สมุทรสาคร ไม่ยื่นบัญชีฯ ภายในระยะเวลาที่กำหนด หมายความว่า คณะกรรมการ ป.ช. (ผู้ร้อง) ได้มีหนังสือให้ชี้แจง แต่ไม่ติดต่อชี้แจง</p>	<p>ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า</p> <p>1) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาด ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับ และ พ้นจาก ตำแหน่ง</p> <p>2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาด ว่าผู้ถูกร้องพ้นจาก ตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง</p>	<p>(6) ประกอบพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 บทนิยามคำว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ใน (9) หรือไม่</p> <p>2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งหรือไม่</p> <p>3) ผู้ถูกร้อง พ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทาง</p>	<p>รายได้ตามกฎหมายที่ คณะกรรมการ ป.ช. อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และ รัฐธรรมนูญมาตรา 291(6) ออกประกาศ คณะกรรมการ ป.ช.ฯ. เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารท้องถิ่นหรือ สมาชิกสภาท้องถิ่นมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อ</p>	<p>ท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4,32 ประกอบประกาศ คณะกรรมการ ป.ช. ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 ตามที่กฎหมายบัญญัติ ฉะนั้นผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง</p> <p>2) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและมาตรฐาน</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช.	หมายเหตุ
			<p>การเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่เมื่อใด</p>	<p>คณะกรรมการป.ช. 2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และ 292 3) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำผิดตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543 เป็นต้นไป</p>	<p>การวินิจฉัยว่า เมื่อผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงแต่ผู้ถูกร้องเพิกเฉย ต่อมาผู้ถูกร้องได้ลาออกและย้ายไม่ทราบที่อยู่ว่าไปอยู่ที่ใด ตามพฤติการณ์พึงได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และมาตรา 292 3) รัฐธรรมนูญได้วางแนววินิจฉัยเหมือนเดิมว่า การต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่งการกระทำตามความเป็นจริง</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
17/2545 กรณีนายเสวต ทองวัฒน์	นายเสวต ทองวัฒน์ (ผู้ร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายสมชาย สุนทรวัฒน์) โดยไม่ยื่นบัญชีขณะเข้ารับตำแหน่งและภายหลังพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลา ๑๑ ปี ๑๑ เดือน ๑๑ วัน (ผู้ร้อง) ได้มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงแต่ไม่ติดต่อกันชี้แจงและไม่ยื่นบัญชี	ผู้ร้องมีมติว่าผู้ร้องอาจใจไม่ยื่นบัญชีตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญจึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า 1) ขอให้วินิจฉัยว่าผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีตามรัฐธรรมนูญ 2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่เมื่อใด	1) ผู้ร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี 2) ผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี 3) ผู้ร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่เมื่อใด	1) ผู้ร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ 2) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานการวินิจฉัยเท็จจริงและมาตรฐานการพิสูจน์ความจริงว่า การที่ผู้ร้องอ้างว่าไม่ทราบว่าจะต้องยื่นบัญชี หากทราบก็คงไม่หลีกเลี่ยงเป็นข้ออ้างที่ยังไม่พอพียงเป็นคุณแก่ผู้ร้อง ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ร้องชี้แจงแต่ก็เพิกเฉย จึงฟังได้ว่าผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ	1) ศาลรัฐธรรมนูญได้ยื่นตามแนวคำวินิจฉัยเดิมว่า ผู้ร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ 2) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานการวินิจฉัยเท็จจริงและมาตรฐานการพิสูจน์ความจริงว่า การที่ผู้ร้องอ้างว่าไม่ทราบว่าจะต้องยื่นบัญชี หากทราบก็คงไม่หลีกเลี่ยงเป็นข้ออ้างที่ยังไม่พอพียงเป็นคุณแก่ผู้ร้อง ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ร้องชี้แจงแต่ก็เพิกเฉย จึงฟังได้ว่าผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.พ.ท. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
18/2545 กรณีนายวิชาศิริพงษ์	นายวิชา ศิริพงษ์ (ผู้ร้อง) ได้รับตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญที่ ๒๖ แห่งรัฐธรรมนูญชั่วคราวปี ๒๕๓๕	ผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ร้องจริงใจไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญที่ ๒๖ แห่งรัฐธรรมนูญชั่วคราวปี ๒๕๓๕	ผู้ร้องจริงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญหรือไม่	วันที่พ้นจากตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำผิดตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541 เป็นต้นไป	3) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนววินิจฉัยหลักการเดิมว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามเป็นจริง
18/2545 กรณีนายวิชาศิริพงษ์	ผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ร้องจริงใจไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญที่ ๒๖ แห่งรัฐธรรมนูญชั่วคราวปี ๒๕๓๕	ผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ร้องจริงใจไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญที่ ๒๖ แห่งรัฐธรรมนูญชั่วคราวปี ๒๕๓๕	ผู้ร้องจริงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญหรือไม่	วันที่พ้นจากตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำผิดตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541 เป็นต้นไป	1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวบรรทัดฐานการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและมาตรฐานการจรรยาบรรณที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และมีได้ใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำชี้แจงของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังได้ จึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจริงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
35/2545 กรณีพันตำรวจโทสถานีตำรวจ	<p>ความ เป็น มา และ สรุป ข้อ เจ็ จ ริ ง</p> <p>ซึ่ง เจ็ ร ม ม 2 ค ร ั้ง แต่ ผู้ ร ้อง มี ห น ึ่ง ส ี อ ธิ เจ็ ง ส ร ุ ป ว่า ต น ไม่ ต ้อง ย ี่ น บ ัญ ชี ๗ และ ขอ ย อ ม ร ับ ผิ ด พ ุ ก ประ ก าร</p> <p>พัน ตำ ร ว ร จ โ ท ส าน ิต ย ี่ สุ ร ัง ส ี (ผู้ ร ้อง) ได้ ร ับ แ ต่ ง ต ั้ง ให้ ค ำ ร ะ ง ค ำ แ ท น ึ่ง ผู้ ช ่วย ย เ ล ช ำ นู ก ำ ร ร ัฐ ม น ต ร ี ว่า ก ำ ร ะ ก ะ ท ร ะ ว ง ค ม น ำ ค ม โ ด ย ไม่ ย ี่ น บ ัญ ชี ๗ ท ั้ง ก ร ณี เ ี ำ ร ับ พ ัน จ ำ ก ค ำ แ ท น ึ่ง แ ล ะ ก ำ ย ห ล ึ่ง พ ัน จ ำ ก ค ำ แ ท น ึ่ง ค ร บ ห น ึ่ง บ ี ค ณะ ก ะ ร ร ม ก ำ ร ป.ป.ช.(ผู้ ร ้อง) ได้ มี</p>	<p>ผู้ ร ้อง ได้ มี ม ต ี ว่า ผู้ ร ้อง เ จ็ จ ใจ ไม่ ย ี่ น บ ัญ ชี ๗ แ ล ะ เ อ ก ส ำ ร ประ ก ะ บ ต ำ ม ที่ ร ัฐ ร ร ม น ุ ย ก ำ ห น ด แ ล ะ เ ส น อ เ ร ็ อ ง ให้ ค ำ ล ร ัฐ ร ร ม น ุ ย วิ น ิ จ ฉ ัย ช ี ๗ ค ต ำ ม ร ัฐ ร ร ม น ุ ย มา ต ร ำ 295</p>	<p>ผู้ ร ้อง เ จ็ จ ใจ ไม่ ย ี่ น บ ัญ ชี ๗ ต ำ ม ร ัฐ ร ร ม น ุ ย มา ต ร ำ 295 หรือ ไม่</p>	<p>ผู้ ร ้อง เ จ็ จ ใจ ไม่ ย ี่ น บ ัญ ชี ๗ แ ล ะ เ อ ก ส ำ ร ประ ก ะ บ ต ำ ม ผู้ ร ้อง ต ำ ม ร ัฐ ร ร ม น ุ ย มา ต ร ำ 295</p>	<p>1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนววินิจฉัยโดยยืนยันหลักการเดิมว่า การที่ผู้ร้องอ้างว่าไม่เคยอ่านหรือศึกษารัฐธรรมนูญ ไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงฯ แจ้งให้ทราบว่ามีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง จึงไม่อาจนำข้ออ้างมาเป็นเหตุให้พ้นผิดได้ และผู้ถูกร้องยอมรับต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าไม่ได้ยื่นบัญชีฯ และขอขอยอมรับผิด เห็นว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
37/2545 กรณีนายสมพงษ์ เกษตรภิบาล	หนังสือให้ชี้แจงรวม 2 ครั้ง แต่ไม่ติดต่อดีชัดแจ้งและไม่ยื่นบัญชีฯ นาย สมพงษ์ เกษตรภิบาล (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ยื่น นายกรัฐมนตรี ได้ยื่น บัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ ต่อคณะกรรมการ ป.ช. (ผู้ร้อง) และได้ตรวจพบว่าการยื่นบัญชีฯ ของผู้ถูกร้องโดยไม่ได้ยื่นบัญชีฯ พร้อมเอกสารซึ่ง	ผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ถูกร้องใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	ผู้ถูกร้องใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบและใจยื่นบัญชีฯ และ เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ อันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่	ผู้ถูกร้องใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบและใจยื่นบัญชีฯ และ เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ อันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	1) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานยืนยันตามแนวเดิมที่ว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ พร้อมเอกสารซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินบางรายการและไม่ได้ยื่นสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งต่อศาลรัฐธรรมนูญ จึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ โดยไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิด

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>เป็นต้นามาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินบางรายการและไม่ได้ยื่นสำเนาแสดงรายการภาษีเงินบุคคลธรรมดา และพบว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นรายการทรัพย์สินไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงและผู้ร้องได้หนังสือให้ชี้แจงรวม 4 ครั้ง แต่ไม่ได้ติดต่อชี้แจง</p>				<p>ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ</p> <p>2) คดีนี้มีการพิจารณาว่าคดีอยู่ในบังคับมาตรา 295 หรือไม่ ซึ่งมีศาลการศาลรัฐธรรมนูญ 4 คน เห็นว่าผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 คือนายกกรรมด ทองธรรมชาติ นายจุมนพล ณ สงขลา นายผัน จันทร์ปาน และนายศักดิ์ เตชาชาญ เนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปก่อนแล้ว</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
39/2545 กรณีนางสาวเพ็ญนภาไพศาลศุภนิมิต	นางสาวเพ็ญนภาไพศาลศุภนิมิต (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศโดยไม่ยื่นบัญชีการบัญชีภาษีเงินได้	ผู้ร้องได้มีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีภาษีเงินได้และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ว่า	1) ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 วรรคหนึ่ง(5) หรือไม่ 2) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งหรือไม่ 3) ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่เมื่อใด	1) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนด รัฐธรรมนูญกำหนดผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งตามกฎหมายมาตรา 295 ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 5 ปี นับแต่เข้ารับตำแหน่งตามความเป็นจริง นับแต่วันที่	1) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยืนยันตามหลักการเดิมว่าผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ 2) ศาลรัฐธรรมนูญวางแนวคำวินิจฉัยและมาตรฐานการจูงใจตามแนวเดิมว่าการที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่มีความรู้กฎหมายไม่เคยศึกษารัฐธรรมนูญข้อเท็จจริงยังไม่พอฟังว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 3) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยตามหลักการเดิมว่าผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริงแล้ว	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
41/2545 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์	นายสุบิน พิพรพงษ์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายปิยะฉัตร วัชรภรณ์) ได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับและพ้นจากตำแหน่งเป็นบัญชีเดียวกัน ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) พบว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ ไม่ถูกต้องโดยไม่มีบัญชีพร้อมสำเนา	ตำแหน่งผู้ร้องมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามที่รัฐธรรมนุญกำหนดไว้หรือไม่ และผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	18 กุมภาพันธ์ 2544 ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบและจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ อันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295	แต่วันที่พ้นจากตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่งการกระทำตามความเป็นจริง	

คำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและ สรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของ คณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>เอกสารเพื่อพิสูจน์ความ มีอยู่จริงของทรัพย์สิน และพบว่ามีการ ทรัพย์สินบางประการที่ ผู้ถูกร้องไม่ยื่นไว้ใน บัญชี ไม่ถูกต้อง ผู้ร้อง ได้มีหนังสือให้ชี้แจงรวม 4 ครั้ง แต่ผู้ถูกร้องได้ ชี้แจงว่าความผิดพลาด ในการยื่นบัญชีทรัพย์สิน มิได้เกิดจากความ บกพร่องของตน</p>	<p>ศูนย์วิทยทรัพยากร</p>			

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัย	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
53/2545 กรณีนายสมาน งามสาอางค์ งามสาอางค์	นายสมาน งามสาอางค์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายไพฑูรย์ แก้วทอง) โดยไม่ยื่นบัญชีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) กรณีเข้ารับพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาครบหนึ่งปี ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงรวม 3 ครั้ง ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงแต่ไม่ได้ยื่นบัญชี ต่อผู้ร้อง	ผู้ร้องได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 กำหนด จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และยื่นและแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
58/2545 กรณี นายดาบตำรวจ พินิจ เมืองโคตร	เป็นกรณีนายดาบพินิจเมืองโคตร (ผู้ถูกร้อง) ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองมุกดาหาร และในปีงบประมาณ 2544 เทศบาลเมืองมุกดาหารมีรายได้ตามเกณฑ์ประกาศของผู้ร้องที่ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นจะต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนด ผู้ร้องได้มีหนังสือเตือนรวม 2 ครั้ง และรวบรวม	ผู้ร้องได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และมาตรา 292 และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และตามประกาศคณะกรรมการป.ป.ช. เรื่องเกณฑ์กำหนดรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ โดยผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ	1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆเป็นเวลาห้าปีนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
7/2546 กรณี พันตำรวจโท สุรทิน พิमान เมสินทร์	พยานหลักฐานอื่น แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณี่เข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 295 หรือไม่	ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณี่เข้ารับและพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 295 หรือไม่	1) ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบกรณี่เข้ารับและพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 2) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจาก	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>ด้วย รวบรวมทั้งมิได้ยื่นเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินและไม่แนบรายการแสดงภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา เมื่อผู้ถูกร้องลาออกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็มีได้ยื่นบัญชี ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ผู้ร้องได้มีหนังสือเตือนไปยังผู้ถูกร้องให้ชี้แจง ต่อมาผู้ร้องได้รับทราบภายหลังว่า</p>	<p>การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง</p> <p>ปราบบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ดังนี้</p> <p>1) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี</p> <p>2) ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง</p>	<p>ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ</p>	<p>คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ</p> <p>ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2543 เป็นต้นไป</p>	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
29/2546 กรณี นายพิเชษฐ สติรवाल	<p>คำคุณอยู่ที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว</p> <p>นายพิเชษฐ สติรवाल (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่า การกระทรวงมหาดไทย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ได้ยื่นบัญชีรวม 9 ครั้ง โดย</p>	<p>ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับ พันจากร ตำแหน่ง และภายหลังพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีรวม 9 ครั้ง แล้วแต่กรณี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ</p>	<p>1) คำร้องของผู้ร้องเคลือบคลุมหรือไม่</p> <p>2) ความรับผิดชอบของผู้ถูกร้อง เช่น ผู้ถูกร้องมีความหมายเป็นหนี้สินตาม ความหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่</p> <p>3) ผู้ถูกร้องจะตั้งแสดงหนี้สิน จำนวน 48,987,23.24 บาท ในบัญชีที่ยื่นต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 291</p>	<p>1) คำร้องของผู้ร้องได้บรรยายรายละเอียดต่างๆ ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายมาครบถ้วนแล้ว คำร้องของผู้ร้องมีความชัดเจน ไม่เคลือบคลุม</p> <p>2) เมื่อผู้ถูกร้องในฐานะผู้คำประกันต้องร่วมรับผิดชอบ จำนวนหนี้ 48,987,128.24 บาท ตามคำพิพากษา</p>	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>ไม่แสดงรายการหนังสือตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6631/2539 จำนวน 48,987,128.44 บาท ในบัญชีที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง)</p>	<p>วินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 295</p>	<p>และมาตรา 292 หรือไม่ 4) ผู้ถูกร้องทราบว่าหนังสือตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถึงที่สุด จำนวน 48,987,128.24 บาท หรือไม่ 5) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี และเอกสารประกอบด้วยข้อความ อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่ 6) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่</p>	<p>ศาลฎีกาซึ่งเป็นหนังสือที่มีจำนวนแน่นอนและอยู่ในความหมายของคำว่าหนังสือตามรัฐธรรมนูญแล้ว 3) ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องแสดงรายการหนังสือจำนวน 48,987,128.24 บาท ในการยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ 4) เมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาแล้วธนาคารได้ดำเนินการบังคับคดี ผู้ถูกร้องและผู้สมรสได้ดำเนินการร้องขอทรัพย์สินและขอกลับส่วนในที่ดินที่</p>	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	ศาลฎีกา	ศูนย์วิทยทรัพยากร ศาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เมื่อใด	<p>ฎีกายี่จำนวน 4 แปลง เชื่อว่าผู้ถูกร้องทราบว่ามี หนี้จำนวน 48,987,128.24 บาทตลอดมาจนถึงวันยื่น บัญชี</p> <p>5) ผู้ถูกร้องจงใจยื่น บัญชีฯ ด้วยข้อความ อันเป็นเท็จหรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295</p> <p>6) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจ พบว่ามีการกระทำ</p>	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
31/2546 กรณี นายรักเกียรติ สุชนะ	นายรักเกียรติ สุชนะ (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีประจำสำนัก นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้ยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง ภายหลังผู้ร้องได้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการไต่สวน กรณีผู้ถูกร้องถูกกล่าวหา ว่า ร่ำรวยผิดปกติ	ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตาม มาตรา 295	1) ผู้ถูกร้องอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่ 2) การตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกร้องโดยผู้ร้องเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาฯ หรือไม่ 3) รัฐธรรมนูญมาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295 บังคับใช้กับผู้ใดบ้าง 4) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสาร	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว คือ วันที่ 29 สิงหาคม 2545 เป็นต้นไป 1) รัฐธรรมนูญมาตรา 295 มีความหมายรวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากการเมืองแล้ว เมื่อรัฐธรรมนูญใช้บังคับกับผู้ร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามมาตรา 291 และมาตรา 292 และผู้ถูกร้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 295	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัย	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	<p>คณะกรรมการฯ ได้ตรวจพบว่าผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงโดยปกปิดข้อเท็จจริงจำนวนหลายรายการ</p>		<p>ประกอบด้วยความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่</p> <p>5) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด</p>	<p>2) การตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ร้องไม่เป็นการดำเนินการระบอบการพิจารณาว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏประสงคของการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินรายการที่ต่างกันจากการตรวจสอบทรัพย์สินที่แตกต่างจากการตรวจสอบทรัพย์สินกรณีการร่วมผิดปกติ</p> <p>3) รัฐธรรมนูญมาตรา 295 มีความหมายใจเป็นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่เมื่อผู้ถูกร้องได้ลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องของ</p>	

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่	ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง	การวินิจฉัยของคณะกรรมการป.ช. ผู้ร้อง	ประเด็นแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	หมายเหตุ
	ศาลปกครองมหาวิทยาลัย	ศูนย์วิทยทรัพยากร		<p>ทรัพย์สินและหนี้สินของภรรยาและบุตร จึงไม่อาจปฏิเสธได้</p> <p>4) ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295</p> <p>5) ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ 6 กันยายน 2543</p>	

3.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการตรวจสอบการยื่นคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช.(ผู้ร้อง) ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ที่ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ มีข้อพิจารณาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในหลายประการ ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษาและนำแนวคิดในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาตั้งข้อพิจารณาตามคดีรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ให้เห็นภาพรวมของประเภทคดี สาเหตุที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกดำเนินคดี ขอบเขตการใช้บังคับรัฐธรรมนูญมาตรา 295 การพิสูจน์และการรับฟังความจริง กระบวนพิจารณาและเหตุผลในคำวินิจฉัย ตลอดจนผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้เขียนได้ตั้งข้อพิจารณาดังกล่าวในการนำไปวิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในบทต่อไป โดยข้อพิจารณาของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 มีหลายประการดังนี้

3.3.1 ข้อพิจารณาประเภทคดีที่ขึ้นสู่การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา

295

คดีรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการวินิจฉัยไปแล้วมีทั้งสิ้น 22 คดี โดยสามารถแบ่งแยกลักษณะคดีได้ 3 กรณี คือ

(1) **กรณีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ** ซึ่งเป็นกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ทำหนังสือแจ้งเตือนไป แต่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ได้ยื่นบัญชีฯ กับคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่อย่างใด กรณีดังกล่าวมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจำนวนทั้งสิ้น 12 คดี ได้แก่ คำวินิจฉัยที่ 10/2543 กรณีนายอนันต์ ศรีสตนานนท์ คำวินิจฉัยที่ 11/2543 กรณีนายชัชชัย สุเมธโชติเมธา คำวินิจฉัยที่ 27/2543 กรณีนายโกศล ศรีสังข์ คำวินิจฉัยที่ 29/2543 กรณีนายมะฮูเซ็น มะสุยี คำวินิจฉัยที่ 5/2544 กรณีนายสุเมธ อุพลเสถียร คำวินิจฉัยที่ 15/2545 กรณีนายสมบูรณ์ เนียมหอม คำวินิจฉัยที่ 17/2545 กรณีนายเสวต ทองรมย์ คำวินิจฉัยที่ 18/2545 กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์ คำวินิจฉัยที่ 35/2545 กรณีพันตำรวจโทสานิต สุรังสี คำวินิจฉัยที่ 39/2545 กรณี

นางสาวเพ็ญภา ไพศาลศุภนิมิต คำวินิจฉัยที่ 53/2545 นายสมาน ง่วนลำอางค์ คำวินิจฉัยที่ 58/2545 นายดาบพิณิจ เมืองโคตร

(2) กรณีได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน แต่มิได้แนบหรือแสดงเอกสารประกอบที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ แต่ภายหลังคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว แต่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นเอกสารประกอบเพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินให้แก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือมิได้แนบบแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมาแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นต้น ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งมีคดีกรณีดังกล่าว 2 คดี ได้แก่ คำวินิจฉัยที่ 12/2543 กรณีนายสุชุม เฑาะวณิช และคำวินิจฉัยที่ 7/2546 กรณีพันตำรวจโทสุรทิน พیمانเมฆินทร์ มีกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จำนวน 2 คดี คือ คำวินิจฉัยที่ 37/2545 กรณีนายสมพงษ์ เกษตรภิบาล คำวินิจฉัยที่ 41/2545 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์

(3) กรณีจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ แต่เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ตรวจสอบปรากฏว่าพบการยื่นบัญชีฯ โดยไม่ถูกต้อง มีการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไม่ตรงต่อความเป็นจริง หรือมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จเพื่อนำมาเป็นเอกสารประกอบในการยื่นบัญชีฯ ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้วินิจฉัยแล้วเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด มี 6 คดี ได้แก่ คำวินิจฉัยที่ 23/2543 กรณีนายจิรายุ จรัสเสถียร คำวินิจฉัยที่ 31/2543 กรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ คำวินิจฉัยที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ คำวินิจฉัยที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร คำวินิจฉัยที่ 29/2546 กรณีนายพิเชษฐ สติลชวาล คำวินิจฉัยที่ 31/2546 กรณีนายรักเกียรติ สุขชนะ

โดยเฉพาะคำวินิจฉัยที่ 20/2544 นี้เป็นคำวินิจฉัยที่มีเนื้อหาของคำวินิจฉัยแตกต่างไปจากคดีอื่น ๆ และมีปัญหาที่ควรพิจารณาหลาย ๆ ประการ ซึ่งผลแห่งคำวินิจฉัยคดีดังกล่าวนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยด้วยมติ 8 ต่อ 7 ว่าพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่

ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้ยกคำร้อง ซึ่งมีข้อสังเกตที่ควรศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

3.3.2 ข้อพิจารณาสาเหตุที่ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกดำเนินคดี

การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบการยื่นบัญชีและเอกสารประกอบและเห็นควรส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 295 มีสาเหตุสำคัญหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปจากข้ออ้างของผู้ถูกร้องที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ดังนี้

1. ไม่ทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี และอ้างว่าเชื่อโดยสุจริตว่าไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี เนื่องจากความสับสนในช่วงคาบเกี่ยวของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและฉบับเดิม เข้าใจว่าตนเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับเก่า ซึ่งไม่มีบทบัญญัติให้ต้องยื่นบัญชี อีกทั้งไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ดังกล่าว บางตำแหน่งซึ่งเป็นตำแหน่งข้าราชการการเมืองอื่นที่มีได้บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 แต่เป็นข้าราชการการเมืองตามกฎหมายอื่นหรือตามที่กฎหมายลำดับรองซึ่งได้ออกประกาศกำหนดตำแหน่งหรือการกำหนดตำแหน่งตามประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ซึ่งสร้างความสับสนให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี หรือไม่ สาเหตุดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุสำคัญและเป็นปัญหามากที่สุดที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอ้างต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าตนไม่ได้ยื่นบัญชีเพราะสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ปรากฏตามคำวินิจฉัยที่ 10/2543 กรณีนายอนันต์ ศิวตตานานนท์ คำวินิจฉัยที่ 11/2543 กรณีนายชัชชัย สุเมธโชติเมธา, คำวินิจฉัยที่ 27/2543 กรณีนายโกศล ศรีสังข์ เป็นต้น

แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะแก้ไขความสับสนดังกล่าวโดยวิธีแจ้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทราบ เมื่อมีการละเลยหรือเพิกเฉยไม่ยื่นบัญชี ตามกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นมีหน้าที่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ และหากเพิกเฉยจะทำหนังสือเตือนและแจ้งให้ทราบเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป

2. ไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินและหนี้สินมาให้ถูกต้องครบถ้วนได้และไม่สามารถหาเอกสารประกอบซึ่งแสดงถึงความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินได้ โดยอ้างว่ามีทรัพย์สินและเอกสารประกอบจำนวนมาก เอกสารบางอย่างสูญหาย เสียหาย ถูกทำลายลงไป บางครั้งเอกสารถูกเจ้าหน้าที่ยึดไว้ในระหว่างถูกดำเนินคดีจนไม่สามารถนำมาแสดงได้ ทำให้การรวบรวมรายการทรัพย์สินและเอกสารต่าง ๆ ไม่ทันภายในกำหนดเวลา หรือบางครั้งได้รวบรวม

เอกสารไว้แต่มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดช่วงเวลาใกล้จะสิ้นสุดกำหนดเวลายื่นบัญชี จึงยื่นบัญชี ไปก่อนเพื่อให้ทันภายในกำหนดเวลาตามรัฐธรรมนูญ ปรากฏตามคำวินิจฉัยที่ 12/2543 กรณีนายสุขุม เชิดชื่น, คำวินิจฉัยที่ 23/2543 กรณีนายจิรายุ จรัสเสถียร เป็นต้น

ซึ่งปัญหาดังกล่าวคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้แก้ไขโดยการเปิดโอกาสให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถชี้แจงเหตุผลและยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบให้ถูกต้องครบถ้วนได้ในภายหลังหากมีเหตุอันสมควร

3. ความไม่ได้อ่านหรือศึกษารัฐธรรมนูญมาก่อนและไม่มีความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยอ้างว่าขณะดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เคยทราบมาก่อนว่าการดำรงตำแหน่งต่าง ๆ นั้นจะต้องยื่นบัญชี ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มาทราบว่าตนมีหน้าที่ภายหลังเมื่อพ้นระยะเวลาการยื่นบัญชี แล้ว และขณะดำรงตำแหน่งไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัดแจ้งให้ทราบ ทำให้ตนเชื่อโดยสุจริตว่าไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีดังกล่าว ปรากฏตามคำวินิจฉัยที่ 18/2545 กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์, คำวินิจฉัยที่ 35/2545 กรณีพันตำรวจโทธานีศย์ สุรังสี, คำวินิจฉัยที่ 39/2545 กรณีนางสาวเพ็ญภา ไพศาลศุภนิมิต เป็นต้น

แต่ทางคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้หาแนวทางแก้ไขโดยออกไปอธิบายและชี้แจงถึงหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลายครั้ง และทำเอกสารอธิบายประกอบการยื่นบัญชีไว้ ตลอดจนจนคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ประสานงานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีให้คอยชี้แจงถึงหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ ด้วย

4. ไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินและหนี้สินของคู่สมรสได้ครบถ้วน เนื่องจากคู่สมรสปกปิดมิได้แจ้งรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ผู้ถูกร้องทราบ เป็นความบกพร่องของคู่สมรสมิได้เกิดมาจากผู้ถูกร้อง ประกอบกับคู่สมรสไม่ได้เป็นผู้รวบรวมทรัพย์สินด้วยตนเอง บางครั้งมอบหมายให้เลขานุการหรือมอบหมายให้ผู้ใกล้ชิดจัดการทรัพย์สิน ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีไปโดยความเป็นจริงตามที่เข้าใจขณะยื่นบัญชี ปรากฏตามคำวินิจฉัยที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ มหากิจศิริ และคำวินิจฉัยที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นต้น

5. สาเหตุอื่น ๆ อันเป็นสาเหตุเฉพาะตัวของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น อ้างว่าหลงลืม และยื่นบัญชี เมื่อล่วงเลยกำหนดมาเป็นเวลานานแล้ว หรืออ้างว่าขณะดำรงตำแหน่งทางการเมืองตนเองไม่ได้อยู่ในประเทศ หรืออ้างว่าตนไม่ทราบว่าหนังสือเดือนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงไม่ได้ยื่นบัญชี หรือแสดงเจตนาที่จะไม่ยื่นบัญชีโดยยอมรับผลร้ายอันได้แก่การตัดสิทธิการดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรืออ้างว่าตนมิใช่เป็นผู้จัดทำบัญชีเองหรือตนเป็นนักธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ที่ดินจำนวนมากไม่อาจตรวจสอบได้ ปรากฏตามคำวินิจฉัยที่

28/2543 กรณีนายมะฮูเซ็น มะฮูยี, คำวินิจฉัยที่ 5/2544 กรณีนายสุเมธ อุพลเสถียร, คำวินิจฉัยที่ 41/2545 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์ เป็นต้น

6. กรณีความจำเป็นอื่นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อาทิ การทำสัญญา กู้ยืมเงินโดยอ้างว่าได้กู้ยืมเงินกันก่อนมีการทำสัญญากู้และสัญญากู้ทำขึ้นภายหลังโดยมีการโอนหนี้จากเจ้าหนี้ผู้มีชื่อมาเป็นของบริษัท แต่ไม่ปรากฏรายการเงินกู้ในงบดุลและหลักฐานอื่นของบริษัท หรือกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหนี้สินจำนวนมาก จึงต้องย้ายออกจากพื้นที่ไม่ทราบที่อยู่ หรือกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีเหตุจำเป็นประการอื่นโดยเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือเตือนและแจ้งให้ชี้แจงแต่ก็เพิกเฉยไม่ชี้แจง ปรากฏตามคำวินิจฉัยที่ 31/2543 กรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์, คำวินิจฉัยที่ 15/2545 กรณีนายสมบุญรณ์ เนียนหอม, คำวินิจฉัยที่ 17/2545 กรณีนายเสวต ทองรัมย์, คำวินิจฉัยที่ 37/2545 กรณีนายสมพงษ์ เกษตรภิบาล เป็นต้น

3.3.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้รัฐธรรมนูญตามมาตรา 295

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่าศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักเกณฑ์เบื้องต้นว่าการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 บังคับใช้กับตำแหน่งทางการเมืองใดบ้าง ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาเป็นอันดับแรก ๆ ว่า ผู้ถูกร้องที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้ดังนี้

1) รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามคำวินิจฉัยที่ 31/2543 กรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์, คำวินิจฉัยที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นต้น

2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามคำวินิจฉัยที่ 12/2543 กรณีนายสุขุม เชิดชื่น, คำวินิจฉัยที่ 31/2543 กรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์, คำวินิจฉัยที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ เป็นต้น

3) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามคำวินิจฉัยที่ 5/2544 กรณีนายสุเมธ อุพลเสถียร, คำวินิจฉัยที่ 15/2545 กรณีนายสมบุญรณ์ เนียนหอม เป็นต้น

4) ข้าราชการการเมืองอื่น เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งเป็นกรณีที่มีการเสนอคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) มากที่สุด และเป็นกรณีที่มีปัญหาความสับสนของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยผู้ถูกร้องจะอ้างเป็นประเด็นการต่อสู้ของผู้ถูกร้องเสมอว่าตนมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีต่อผู้ร้อง แต่ศาลรัฐธรรมนูญตีความหมายข้าราชการการเมืองอื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (5)

อย่างกว้างขวาง เนื่องจากเห็นว่าตำแหน่งทางการเมืองเป็นตำแหน่งที่เอื้อประโยชน์และหากมีการใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งโดยมิชอบ อันนำไปสู่การทุจริต ศาลรัฐธรรมนูญวางบรรทัดฐานเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น กรณีคำวินิจฉัยที่ 10/2543 กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์, คำวินิจฉัยที่ 11/2543 กรณีนายชัชชัย สุเมธโชติเมธา, คำวินิจฉัยที่ 23/2543 กรณีนายจิรายุ จรัสเสถียร, คำวินิจฉัยที่ 27/2543 กรณีนายโกศล ศรีสังข์, คำวินิจฉัยที่ 28/2543 กรณีนายมะฮฺมุต มะสุยี, คำวินิจฉัยที่ 17/2545 กรณีนายเสวต ทองรัมย์, คำวินิจฉัยที่ 18/2543 กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์, คำวินิจฉัยที่ 35/2545 กรณีพันตำรวจโทสานิตย์ สุรังสี, คำวินิจฉัยที่ 37/2545 กรณีนายสมพงษ์ เกษตรภิบาล, คำวินิจฉัยที่ 39/2545 กรณีนางสาวเพ็ญนา ไพบูลย์นิมิต และคำวินิจฉัยที่ 41/2545 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์

นอกจากนี้การบังคับขอเขตการใช้บังคับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันตามมาตรา 295 นี้ มีประเด็นปัญหาที่ผู้ถูกร้องจะต่อสู้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ไม่สามารถให้บังคับกับตนได้โดยกล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ซึ่งยังไม่มีบทบัญญัติให้มีการยื่นบัญชี เมื่อภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเดิมยังมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี โดยตกอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นที่ผู้ถูกร้องใช้เป็นข้ออ้างและข้อต่อสู้ว่าตนไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชี มากที่สุดอีกประการหนึ่ง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวบรรทัดฐานไว้สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฝ่ายบริหาร ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยอาศัยบทบัญญัติ มาตรา 317 ทำให้คณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคงเป็นคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญต่อไป ส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิมต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติเกี่ยวกับการยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันด้วย นอกจากนั้นผลบังคับกรณีดังกล่าวยังคงรวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฝ่ายบริหารอื่นด้วย ตัวอย่างเช่น ตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ที่ปรึกษารัฐมนตรี, เลขานุการรัฐมนตรีและผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรี เป็นต้น

2. กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฝ่ายนิติบัญญัติ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 315 ที่กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญยังคงเป็นสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ส่งผลให้สมาชิกรัฐสภาต้องตกอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติว่าด้วยการยื่นบัญชีตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น

3. กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าแม้ไม่มีบทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญเขียนไว้ แต่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้มีผลบังคับก่อนที่ผู้ถูกร้องจะพ้นจากตำแหน่ง เช่น กรณีนายสุเมธ อุพลเสถียร ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และคำวินิจฉัยที่ 12/2545 กรณีนายสมบุรณ์ เนียมหอม ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 291(6) กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่องกำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารสภาท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญด้วย

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือเรื่องขอบเขตการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ที่มีปัญหาถกเถียงกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับกรณีการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้วได้หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาทุกคดีว่า การใช้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ต้องแปลความให้เกิดความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งโดยมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยรัฐธรรมนูญมาตรา 291 และ 292 บัญญัติไว้ชัดเจนให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชี ภายใน 30 วัน เมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตายในระหว่างดำรงตำแหน่งให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชี ที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย ดังนั้น “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ย่อมหมายความรวมถึง ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองด้วย ส่งผลให้การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก่อให้เกิดผลบังคับได้ในทางปฏิบัติ และบังคับได้จริงซึ่งสอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แต่ปรากฏว่ามีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนกลับวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้วไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ซึ่งเป็นการตีความรัฐธรรมนูญที่ส่งผลให้รัฐธรรมนูญขาดการใช้บังคับได้อย่างเต็มที่และใช้บังคับได้จริง เป็นการตีความรัฐธรรมนูญอย่างไม่เป็นระบบและไม่คำนึงถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยรวมที่หลักการหนึ่งตามรัฐธรรมนูญย่อมมีความเกี่ยวพันอยู่กับอีกหลักการหนึ่ง หากตีความรัฐธรรมนูญอย่างเป็น

ระบบจะทำให้เกิดความเข้าใจในความหมายของรัฐธรรมนูญและส่งผลให้รัฐธรรมนูญมีผลบังคับได้อย่างถูกต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

นอกจากนั้นหากพิจารณาในคำวินิจฉัยของศาลที่ 20/2544 กรณีพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรพบว่าปัญหาประการหนึ่งในกระบวนการพิจารณาคดีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนกลับนำเหตุผลว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ไม่ใช่บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมาย และนำไปรวมวินิจฉัยกับประเด็นปัญหาว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงแล้วนำไปเป็นผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความผิดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 หรือไม่ ซึ่งการตั้งประเด็นวินิจฉัยดังกล่าวที่นำปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงมาวินิจฉัยรวมกันนั้นไม่สอดคล้องต่อหลักกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญและเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายมีเนื้อหาของการพิจารณาที่มีความแตกต่างกันและไม่มีสภาพปัญหาที่จะรวมพิจารณาเป็นประเด็นเดียวกันได้

อีกทั้งปัญหาในการพิจารณาวินิจฉัยคดีดังกล่าวยังมีข้อสังเกตว่าความเกี่ยวพันกับขอบเขตการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 มีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญ ในขั้นตอนการพิจารณารับคำร้องและการพิจารณาวินิจฉัยคดี เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดจงใจไม่ยื่นบัญชี หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีการพิจารณาประเด็นการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 แบ่งเป็น 2 ช่วงเวลาดังนี้

1) เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องดังกล่าวมาตรา 295 ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเบื้องต้นเป็นกรณีแรกในชั้นรับคำร้องว่า การยื่นคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นการยื่นคำร้องมาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับไว้วินิจฉัยหรือไม่

2) เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องดังกล่าวมาตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยอย่างคดีทั่วไป และจะพิจารณาว่าคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่เสนอมาอยู่ในบังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่ ในชั้นการพิจารณาวินิจฉัยคดีเพื่อจัดทำคำวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

จากกรณีดังกล่าวทั้งสองประการก่อให้เกิดความไม่สม่ำเสมอและความไม่แน่นอนของกระบวนการพิจารณาคดี ส่งผลให้กระบวนการพิจารณาคดีมีปัญหาหลาย ๆ ประการ ทำให้

การจัดทำคำวินิจฉัยมีข้อบกพร่องและสร้างปัญหาให้ผลแห่งคำวินิจฉัยไม่สอดคล้องกับมติที่แท้จริง ซึ่งตามประการ 1) ดังกล่าวสร้างปัญหาการพิจารณาซ้ำซ้อน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยื่นคำร้องมาเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เช่น ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่อยู่ภายใต้บังคับ มาตรา 295 กระบวนการตรวจสอบและการยื่นคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 แต่ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญกลับนำประเด็นดังกล่าวมาพิจารณาซ้ำอีกครั้งในการพิจารณาวินิจฉัยคดี ซึ่งสร้างความสับสนให้แก่คู่กรณี และสร้างระบบกระบวนการที่ไม่มีความแน่นอนชัดเจนสำหรับตามข้อ 2) มีการสร้างปัญหาที่มีการวินิจฉัยความผิดตามมาตรา 295 โดยนำประเด็นขอบเขตการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ซึ่งเป็นคนละประเด็นกับปัญหาการจงใจหรือไม่จงใจกระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 มาพิจารณารวมกันในขณะพิจารณาวินิจฉัยคดีซึ่งสมควรที่จะมีการพิจารณาโดยแยกประเด็น ขอบเขตการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้มีความชัดเจนต่อไป

โดยสรุปข้อพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญวางไว้ กล่าวคือ

1) ผู้ถูกร้องต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291

2) ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

นอกจากนี้ผู้เขียนยังตั้งข้อสังเกตว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 มีขอบเขตใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมือง แต่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางท่านกลับวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ดำรงตำแหน่งที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้วไม่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ซึ่งไม่สอดคล้องต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญ และทำให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่สอดคล้องต่อความเป็นจริงในบางคำวินิจฉัย อีกทั้งยังมีปัญหาในกระบวนการรับคำร้องและวินิจฉัยคดีที่ไม่สอดคล้องและถูกต้องตามหลักวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้เกิดปัญหาในผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ได้

3.3.4 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการพิสูจน์ความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

เนื่องจากการคำว่า จงใจ ได้บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดจงใจไม่ยื่นบัญชีหรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วย ข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบให้ผู้ยื่นบัญชีพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ฉะนั้นคำว่า จงใจ ดังกล่าวจะมีขอบเขตแคไหน เพียงใด และมีการวางกระบวนการพิสูจน์ความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 อย่างไร โดยจากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด 22 คำวินิจฉัย พบว่าศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางการพิสูจน์ความจงใจ โดยสามารถสรุปแนวทาง ได้ 3 กรณี คือ

(1) กรณีผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญนำมาวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(ก) การพิจารณาจากขั้นตอนดำเนินการพิสูจน์เจตนาของผู้ยื่นบัญชี ของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยก่อนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ได้ มีขั้นตอนการพิสูจน์เจตนาโดยได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริง หากปรากฏว่า มีการดำเนินการดังกล่าวและผู้ถูกร้องทราบก็เข้าใจได้ว่าผู้ถูกร้องรู้ถึงหน้าที่ของตนที่มีหน้าที่ต้อง ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญแล้ว

(ข) การพิจารณาว่าเมื่อผู้ถูกร้องทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ได้ชี้แจง และยื่นบัญชี ให้ถูกต้องแล้วหรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาว่าเมื่อผู้ถูกร้องรู้ว่าตนมี หน้าที่ต้องยื่นบัญชี ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงและยื่นบัญชี ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งเตือน หรือไม่ หากผู้ถูกร้องได้ดำเนินการแก้ไขหรือพยายามแก้ไข ถือว่าผู้ถูกร้องขาดความจงใจไม่ยื่น บัญชีฯ แต่หากผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องก็ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ แต่ ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาในประการสุดท้ายต่อไป

(ค) การพิจารณาว่าผู้ถูกร้องมีข้ออ้างว่าตนไม่ยื่นบัญชี มีเหตุผลสมควร เชื่อถือและรับฟังได้หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาในประการสุดท้ายว่าผู้ถูกร้องไม่ยื่น บัญชีฯ ดังกล่าวนั้นมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือมีข้อแก้ตัวที่สมเหตุสมผลที่เห็นว่าเป็น งามใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือไม่ หากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ไม่มีเหตุผลที่จะอ้างโดยชอบ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยชี้ขาดให้เห็นว่าข้อเท็จจริงของผู้ถูกร้องยังไม่พอพียงได้ว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจ ไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ข้ออ้างซึ่งผู้ถูกร้องที่อ้างต่อศาลรัฐธรรมนูญ เช่น อ้างว่าไม่ทราบว่ามีหนังสือจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงไม่ได้ยื่นบัญชี แต่เคยมาพบเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ที่รู้จักแต่ไม่พบ จึงไม่ได้ยื่นบัญชี (ตามคำวินิจฉัยที่ 27/2543 กรณีนายโกศล ศรีสังข์) อ้างว่าหลงลืมและยื่นบัญชีเมื่อล่วงเลยเวลาแล้ว (ตามคำวินิจฉัยที่ 5/2544 กรณีนายสุเมธ อุพลเสถียร) อ้างว่าเข้าใจผิดและไม่มีความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ไม่เคยศึกษารัฐธรรมนูญ (ตามคำวินิจฉัยที่ 18/2545 กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์, คำวินิจฉัยที่ 35/2545 กรณีพันตำรวจโทสานิต สุรังสี, คำวินิจฉัยที่ 39/2545 กรณีนางสาวเพ็ญนภา ไพศาลศุภนิมิต) เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่าข้อแก้ตัวดังกล่าวไม่มีน้ำหนักรับฟังได้ และถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ

(2) กรณีผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน แต่มิได้ยื่นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินฯ และหลักฐานอื่น สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผู้ร้องจงใจกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ดังนี้

(ก) การพิจารณาว่าผู้ถูกร้องทราบหรือไม่ว่าบัญชีฯ ของตนไม่ได้ยื่นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินฯ และสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา ศาลรัฐธรรมนูญจะทำการพิจารณาพยานหลักฐานแล้วพิจารณาว่ามีเหตุผลสมควรเชื่อหรือไม่ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา และเอกสารหลักฐานอื่นมาพร้อมบัญชีฯ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(ข) การพิจารณาว่าเมื่อผู้ถูกร้องทราบว่าตนไม่ได้ยื่นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและเอกสารอื่นมาพร้อมบัญชีฯ ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาต่อไปว่าหากผู้ถูกร้องทราบและมีโอกาสยื่นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินหรือพยายามแก้ไขให้ถูกต้องตามความเป็นจริง แต่มิได้ดำเนินการและยังคงเพิกเฉยก็ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ โดยไม่ได้แนบสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและถือว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ

(ค) การพิจารณาว่าผู้ถูกร้องมีข้อแก้ตัวว่าตนยื่นบัญชีฯ โดยไม่ยื่นสำเนาหลักฐานพิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและเอกสารอื่นมีเหตุผลสมควรเชื่อถือและรับฟังได้หรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาเป็นข้อสุดท้ายว่าผู้ถูกร้องไม่ยื่นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและเอกสารอื่น มีข้อแก้ตัวที่รับฟังได้หรือไม่ หากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าเหตุผลที่อ้างมาไม่มีเหตุผลที่รับฟังได้ รัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ พร้อมสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินตามรัฐธรรมนูญ

ข้ออ้างของผู้ร้องที่อ้างต่อศาลรัฐธรรมนูญ เช่น อ้างว่าเอกสารมีจำนวนมาก บางรายการสูญหายไปแล้วไม่สามารถรวบรวมได้ทัน (ตามคำวินิจฉัยที่ 12/2543 กรณีนายสุชุม เชิดชื่น) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยวางบรรทัดฐานว่าข้ออ้างดังกล่าวไม่สามารถรับฟังได้ และถือ ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ

(3) กรณีผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและ เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญนำมาวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสาร ประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ดังนี้

(ก) การพิจารณาว่าผู้ถูกร้องทราบหรือไม่ว่าบัญชี ของตนมีความไม่ถูกต้อง ตามความเป็นจริง ศาลรัฐธรรมนูญจะทำการพิจารณาพยานหลักฐานของคู่กรณีว่ามีเหตุผลอัน ควรเชื่อหรือไม่ว่าบัญชีของผู้ถูกร้องไม่ถูกต้องตามที่ได้แสดงไว้หรือการยื่นบัญชีไม่ตรงต่อความ เป็นจริง

(ข) การพิจารณาว่าเมื่อผู้ถูกร้องทราบว่าบัญชี ของตนไม่ถูกต้องตรงตาม ความเป็นจริงผู้ถูกร้องได้ดำเนินการแก้ไขหรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยร่วมกับ หลักเกณฑ์ในข้อแรก หากผู้ถูกร้องทราบและมีโอกาสแก้ไขบัญชี ให้ถูกต้องแต่มิได้ทำให้ถูกต้อง ในโอกาสแรก ก็ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจ ยื่นบัญชี หรือเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ

(ค) การพิจารณาว่าผู้ถูกร้องมีข้ออ้างว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจยื่นบัญชีและเอกสาร ประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จนั้น ข้อแก้ตัวหรือมีเหตุผลสมควรอื่นรับฟังได้หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาในประการสุดท้ายว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ไม่ถูกต้องต่อความเป็น จริงมีเหตุผลอื่นที่รับฟังให้เป็นข้อยกเว้นมิให้ผู้ถูกร้องต้องรับผิดชอบได้หรือไม่

ซึ่งกรณีดังกล่าวมีข้อสังเกตในคำวินิจฉัยที่มีลักษณะข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ ใกล้เคียงกัน แต่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเหตุผลที่มีความแตกต่าง กันจำนวน 2 คำวินิจฉัยกล่าวคือคำวินิจฉัยที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ ที่อ้างว่า ตนไม่ทราบถึงจำนวนทรัพย์สินของคู่สมรสและตนเองเป็นคนกลัวภรรยาจึงไม่ได้สอบถามจำนวน ทรัพย์สินดังกล่าวและทรัพย์สินมีจำนวนมาก รวบรวมไม่ทัน ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตอนหนึ่ง ว่า “ผู้ถูกร้องและคู่สมรสเป็นสามีภรรยาจำเป็นต้องอุปการะเลี้ยงดูกันย่อมต้องทราบถึงสถานภาพ ทางการเงิน ทรัพย์สินและหนี้สินของกันและกัน อีกทั้งทรัพย์สินของคู่สมรสที่ไม่ได้ยื่นบัญชี ไว้มี จำนวนมาก จึงไม่เชื่อว่าผู้ถูกร้องไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องไม่มีน้ำหนักรับฟัง ไม่ได้” แต่ในกรณีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร

อ้างว่า ทรัพย์สินของคู่สมรสมีจำนวนมาก และผู้ถูกฟ้องและผู้สมรสให้เลขานุการทำบัญชี โดยเสนอให้ผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อ โดยผู้ถูกร้องไม่ทราบจำนวนทรัพย์สินของคู่สมรส ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตอนหนึ่งว่า "ผู้ถูกร้องและผู้สมรสต่างมีการงานและมีทรัพย์สินจำนวนมาก ไม่มีเวลารวบรวมทำบัญชีได้ด้วยตนเอง เมื่อเลขานุการทำบัญชีเสนอให้ผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องเชื่อว่าถูกต้องจึงลงลายมือชื่อรับรองไป ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องมีเหตุผลรับฟังได้" ซึ่งการให้เหตุผลและการวินิจฉัยข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องใน 2 คำวินิจฉัยที่มีกรณีข้อเท็จจริงและเวลาใกล้เคียงกัน แต่มีมาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน ซึ่งในรายละเอียดจะได้ทำการศึกษาคืบต่อไป

นอกจากที่กล่าวมาการพิสูจนความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ยังอยู่บนพื้นฐานของสองแนวความคิดที่แตกต่างกัน และเป็นกรณีที่คู่กรณียกข้ออ้างข้อเถียงต่อสู้คดีกันในปัญหาของคำว่า "จงใจ" ว่ามีเจตนาฆาตกรรมและนิยามความหมายที่ถูกต้องควรเป็นประการใด โดยแบ่งเป็น 2 แนวความคิด ดังนี้

1) ฝ่ายคณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) มีความเห็นว่า คำว่า จงใจ หมายถึงเพียงเจตนาธรรมดาที่พิจารณาเพียงว่ารู้หรือไม่ว่ามีทรัพย์สินดังกล่าวมีอยู่หรือไม่ เพียงรู้สำนึกในการกระทำไม่จำเป็นต้องมีเจตนาพิเศษ (คำแถลงของผู้ร้องในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ) และจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หมายความว่าผู้หนึ่งหรือไม่ว่าตนเองหรือคู่สมรสมีทรัพย์สินและหนี้สินที่ยังไม่ได้แจ้งต่อผู้ร้อง ถ้ารู้และไม่แจ้งก็ถือว่าจงใจโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงความประสงค์ต่อผล เล็งเห็นผลหรือเหตุผลอื่น และกรณีมาตรา 295 ที่ไม่เกี่ยวกับการได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริตหรือไม่ (ตามคำแถลงการณปิดคดีของผู้ร้องในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร)

2) ฝ่ายผู้ถูกร้องมีความเห็นว่า การจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ต้องเป็นกรณีจงใจ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาโดยปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต การได้ทรัพย์สินมาจากการประกอบธุรกิจ มิได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ไม่ทำให้ใครได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์มิใช่การจงใจ (ตามคำแถลงต่อสู้คดีและข้ออ้างของผู้ถูกร้องในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ) และคำว่า "จงใจ" ตามมาตรา 295 มิใช่เจตนาธรรมดา แต่ต้องเป็นเจตนาพิเศษเป็นการกระทำเพื่อให้ได้ประโยชน์หรือเตรียมเพื่อให้ได้รับประโยชน์อันมิชอบด้วย (คำแถลงการณปิดคดีของผู้ถูกร้องในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร)

ปัญหาเกี่ยวกับการจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 นี้มีความเห็นทางวิชาการเป็นสองความเห็นเช่นกัน กล่าวคือ

1) ความเห็นแรก “การตีความรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ต้องแสวงหาและพยายามทำความเข้าใจเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของมาตรา 295 เสียก่อน โดยมีทฤษฎีกฎหมายมหาชนเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งสาธารณะ (Public office) ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะที่ใช้อำนาจรัฐ ต้องเป็นผู้สมควรแก่การได้รับความไว้วางใจจากสาธารณะ (Public trust) ถ้าผู้ใดปฏิบัติตนไม่พียงน่าไว้วางใจผู้นั้นก็ไม่สมควรให้เข้าดำรงตำแหน่งสาธารณะ (Public office) เพราะรัฐย่อมไม่เอาประโยชน์สาธารณะ (Public interest) มาเสี่ยง (risk) กับบุคคลที่มีพฤติกรรมดังกล่าว มาตรา 295 จึงมีแนวคิดตามทฤษฎีดังกล่าวและเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูงซึ่งเป็นตำแหน่งทางการเมือง โดยกำหนดพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจของผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งคือ การจงใจไม่ยื่นบัญชี หรือการจงใจยื่นบัญชีด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ฉะนั้นขอบเขตของมาตรา 295 จึงกำหนดไว้เพียงตรวจสอบว่าจงใจไม่ยื่นบัญชี หรือจงใจยื่นบัญชีด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ โดยการตรวจสอบมาตรา 295 ไม่ครอบคลุมไปถึงประเด็นว่าทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มาโดยสุจริตหรือไม่ และการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวได้ทรัพย์สินมาอย่างไรได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นคนละประเด็นกับการจงใจหรือไม่จงใจยื่นบัญชีหรือปกปิดข้อเท็จจริงตามมาตรา 295”³

2) ความเห็นที่สอง “การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295) เป็นวิธีการ (Means) ที่จะไปถึงเป้าหมาย (ends) คือ การพิสูจน์ความร้ายวยผิดปกติ ที่เกิดจากการใช้อำนาจรัฐ เหตุที่ต้องใช้วิธีนี้เพื่อพิสูจน์ความร้ายวยผิดปกติก็เพราะการพิสูจน์การทุจริตกระทำได้ยาก ฉะนั้นการแสดงบัญชีกับความร้ายวยผิดปกติอันเกิดจากการดำรงตำแหน่งจึงสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อมีการปกปิดหรือแจ้งเท็จ แต่ไม่เกี่ยวกับความร้ายวยผิดปกติอันเกิดจากการดำรงตำแหน่งจึงไม่น่าจะใช้มาตรา 295 ได้เพราะมาตรา 295 อยู่ในเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ความร้ายวยผิดปกติอันเกิดจากการดำรงตำแหน่งอันเป็นเป้าหมายสุดท้ายจึงสำคัญมาก จริงอยู่การปกปิดหรือแจ้งเท็จอาจมีความผิดฐานอื่น ๆ ตามกฎหมายอื่น แต่ไม่น่าจะใช้มาตรา 295 ได้โดยตรง”⁴

³ อมร จันทสมบุญ “ความหมายของมาตรา 295 ของรัฐธรรมนูญ” เอกสารประกอบการประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2 กลุ่มกฎหมายการเมือง การปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน เรื่อง ปัญหา องค์กฤษฎีตามรัฐธรรมนูญ วันที่ 27-28 กันยายน 2544 ณ ศูนย์การประชุมสหประชาชาติ, หน้า 2-3.

⁴ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, “บทวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ กรณีปกปิดหุ้น”, วารสารบทบัญญัติ เล่ม 57 ตอนที่ 3 พ.ศ. 2544, หน้า 15.

ซึ่งความเห็นทางวิชาการในความเห็นแรกไปสอดคล้องกับความเห็นของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. (ผู้ร้อง) ส่วนความเห็นที่สองไปสอดคล้องกับข้ออ้างของผู้ถูกร้อง แต่อย่างไรก็ตามศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยโดยสร้างแนวบรรทัดฐานยืนตามความเห็นของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. และตามความเห็นแรก สรุปได้ว่า จงใจ เป็นเพียงเจตนาธรรมดา คือ ผู้ถูกร้องรู้หรือไม่ว่ามีทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวอยู่หรือไม่ เพียงผู้ถูกร้องรู้สำนึกในการกระทำ ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อมุ่งประสงค์ต่อประโยชน์ที่มีชอบหรือมุ่งประสงค์เพื่อเตรียมการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์อันมิชอบหรือเพื่อปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาโดยการทุจริตต่อหน้าที่ปรากฏตามเหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2543 กรณีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์, คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร

ฉะนั้น ข้อพิพาทเกี่ยวกับการจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงพิจารณาเพียงการรู้สำนึกในการกระทำของผู้ถูกร้องว่ามีทรัพย์สินและหนี้สินและจงใจไม่ยื่นให้ถูกต้องก็มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 โดยไม่จำเป็นต้องดูถึงเจตนาพิเศษในการมุ่งแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือการได้ทรัพย์สินมาโดยทุจริตหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องพิสูจน์ความจงใจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ได้ตามขั้นตอนการพิสูจน์ความจงใจว่าผู้ถูกร้องทราบหรือไม่ว่าการไม่มีการยื่นบัญชี หรือการยื่นบัญชีและเอกสารประกอบไม่ตรงต่อความเป็นจริง และเมื่อรู้แล้วได้ดำเนินการยื่นบัญชี หรือแก้ไขบัญชีให้ถูกต้องหรือไม่ และหากมีการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยจะพิจารณาว่ามีเหตุจำเป็นหรือมีข้ออ้างใด ๆ ที่จะกล่าวอ้าง ฟังได้ว่าตนไม่จงใจไม่ยื่นบัญชี หรือไม่จงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือไม่หากรับฟังไม่ได้ศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ อันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ต่อไป

3.3.5 ข้อพิพาทเกี่ยวกับมาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

เนื่องจากมาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานของศาลนั้นมีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับลักษณะคดีต่าง ๆ อาทิ คดีอาญาต้องมีการรับฟังข้อเท็จจริงโดยปราศจากสงสัยและเห็นว่ามีเจตนาผิดจริงจึงลงโทษจำเลยได้ คดีแพ่งการรับฟังข้อเท็จจริงอาศัยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานจากการนำสืบข้อเท็จจริงของคู่ความ หากศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายใดมีน้ำหนักมากกว่าให้ฝ่ายนั้นชนะคดีไป เป็นต้น แต่คดีรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 มีลักษณะเฉพาะที่มี

บทลงโทษเป็นมาตรการทางการเมือง และมีกระบวนการเป็นพิเศษตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นมาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความจงใจ จึงควรมีความแตกต่างไปจากคดีอื่น ๆ ซึ่งสมควรที่จะได้พิจารณามาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ต่อไป แต่ในมาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีต่าง ๆ มีดังนี้

(ก) มาตรฐานการรับฟังในคดีอาญา

เนื่องจากคดีอาญามีลักษณะการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่บังคับแก่ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหา มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การใช้ดุลพินิจวินิจฉัยรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา จึงกำหนดให้ “อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น หากมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย”⁵ ทำให้เห็นได้ว่ามาตรการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาจึงต้องฟังข้อเท็จจริงโดยปราศจากสงสัยจึงจะลงโทษจำเลยได้

(ข) มาตรฐานการรับฟังในคดีแพ่ง

เนื่องจากคดีแพ่งมีลักษณะคดีที่คู่ความจะต้องปกป้องรักษาสิทธิประโยชน์ของตนเอง คดีแพ่งการพิจารณาคดีมุ่งพิสูจน์สิทธิของคู่ความแต่ละฝ่ายว่าใครมีสิทธิดีกว่ากัน หากคู่ความฝ่ายใดสามารถนำสืบแสดงให้ศาลเห็นว่าตนเองมีสิทธิดีกว่าอีกฝ่ายหนึ่งยอมชนะคดีได้โดยกฎหมาย “กำหนดให้ศาลมีอำนาจเต็มในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่แล้วพิพากษาคดีไปตามนั้น”⁶ ฉะนั้นมาตรฐานการรับฟังในคดีแพ่งจึงอยู่ที่ศาลได้ขังน้ำหนักพยานหลักฐานของคู่กรณีแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่า ก็ให้ฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายชนะคดีไป

(ค) มาตรฐานการรับฟังในคดีปกครอง

คดีปกครองมีลักษณะพิเศษที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจเหนือกว่าเอกชน เมื่อข้อพิพาทที่เกิดขึ้นทำให้เอกชนอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบเป็นอย่างยิ่งและพยานหลักฐานส่วนใหญ่ก็อยู่ในความครอบครองของฝ่ายปกครอง ฉะนั้นเพื่อความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของเอกชน มาตรฐานการรับฟังในคดีปกครองจึงได้วางกฎเกณฑ์

⁵ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227.

⁶ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 104.

ในระบบไต่สวนโดย “เอกชนที่เป็นโจทก์ฟ้อง ไม่จำเป็นต้องนำสืบให้ศาลเชื่อโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยใด ๆ เพียงแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างมา มีอยู่จริงและน่าเชื่อว่ามีข้อเท็จจริงตามคำฟ้องมีมูลความจริง หลังจากนั้นศาลจะผลัดภาระการพิสูจน์หักล้างไปให้ฝ่ายปกครอง โดยศาลจะให้ฝ่ายปกครองส่งข้อมูลเอกสารและนำข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาเสนอต่อศาล ถ้าฝ่ายปกครองปฏิเสธที่จะให้ข้อเท็จจริง ศาลก็ถือข้อเท็จจริงตามที่เอกชนกล่าวอ้างได้ หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาคดีโดยดูจากพยานหลักฐานของคู่กรณีต่อไป หากคดีปกครองบังคับให้เอกชนต้องนำสืบข้อเท็จจริงโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยใด ๆ คงเป็นการยากเพราะเอกชนอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบฝ่ายปกครองดังที่กล่าวมา”⁷

ส่วนในคดีรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 ศาลรัฐธรรมนูญควรมีมาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความจริงในระดับใดมีความเห็นทางวิชาการอยู่ 2 ประการสำคัญด้วยกัน กล่าวคือ⁸

1) ระดับรับฟังพอเชื่อได้หรือมีข้อยุติตามคำร้อง โดยระดับการพิจารณา รับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญไม่ถึงขั้นต้องพิสูจน์จนสิ้นสงสัยเช่นเดียวกับการพิสูจน์ ในทางอาญา ศาลจะพิจารณาเพียงเชื่อได้หรือไม่ว่าทรัพย์สินหรือหนี้สินตามที่ได้แจ้งไว้มีอยู่จริง และผู้ยื่นบัญชีรู้หรือไม่ว่ารายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง

2) ระดับพิสูจน์จนสิ้นสงสัยเช่นเดียวกับคดีอาญา โดยระดับการ พิจารณา รับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องอยู่ในระดับเดียวกับการพิสูจน์เจตนาใน คดีอาญา ได้แก่ ผู้กล่าวหาต้องพิสูจน์ว่าจำเลยหรือผู้กล่าวหากระทำความผิดโดยปราศจาก ข้อสงสัยใด ๆ เนื่องจากคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 มีโทษรุนแรงถึงห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาถึง 5 ปี นับได้ว่าเป็นการตัดสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และบาง กรณีที่มีการวินิจฉัยว่าทำผิดตามข้อกล่าวหาอาจต้องรับโทษทางอาญาอีกส่วนหนึ่งด้วย

อย่างไรก็ดีหากพิจารณามาตรา 295 แล้วเห็นว่าคดีตามมาตรา 295 มิใช่ คดีอาญาหรือคดีแพ่ง หรือการพิจารณาตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง แต่เป็นการ พิจารณาที่มีฐานะเป็นคดีการเมืองที่พิจารณาความถูกต้องชอบธรรมของผู้ดำรงตำแหน่ง

⁷ วรพจน์ วิศุทธิ์พิชญ์ และคณะ, ความหมายและความสำคัญของศาลปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538), หน้า 39.

⁸ กล้า สมุทรวานิช, “วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 ๓, หน้า 116-120.

สาธารณะที่จะต้องแสดงและปฏิบัติตนให้เป็นที่ไว้วางใจของสาธารณชน ซึ่งมีมาตรฐานทางการดำรงตนและจริยธรรมทางการเมืองที่สูงกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป และการกำหนดบทลงโทษจำกัดสิทธิการดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ใช่โทษทางอาญา แต่เป็นโทษทางการเมืองหรือเป็นเงื่อนไขสภาพบังคับแห่งการดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น และเจตนารมณ์ของกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มุ่งเน้นที่สร้างระบบการเมืองที่โปร่งใส วางกรอบกำหนดมิให้บุคคลใช้อำนาจรัฐใช้อำนาจบิดเบือนเพื่อนำประโยชน์มหาชนไปแสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ หากพบผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใดมีพฤติการณ์โดยมิชอบดังกล่าวจึงต้องกำจัดให้พ้นไปจากระบบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อรักษาความโปร่งใสและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการใช้อำนาจรัฐไว้ ฉะนั้นมาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความจงใจจึงไม่จำเป็นต้องใช้ระดับการพิสูจน์ระดับเดียวกับการพิสูจน์ความผิดในทางอาญา แต่ควรมีระดับที่มีมาตรฐานที่ควรรับฟังพอเชื่อได้ว่าหรือมีระดับการรับฟังที่เชื่อถือได้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งนั้นมีความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ความเห็นตามแนวแรกดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับฟังข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความจงใจตามมาตรา 295 โดยจะพิจารณารับฟังได้หรือเชื่อได้หรือไม่ว่าผู้ถูกร้องจงใจหรือไม่จงใจเท่านั้น กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญจะรับฟังว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ โดยศาลจะพิจารณาเพียงว่าเชื่อได้หรือไม่ว่าทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้รับแจ้งไว้นั้นมีอยู่จริงและผู้ยื่นบัญชี ที่ได้แสดงไว้ในบัญชี มีความไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง แล้วเมื่อผู้ยื่นบัญชีรู้ถึงความไม่ถูกต้องและมีพฤติการณ์ที่ไม่แก้ไขให้ถูกต้องและไม่มีข้ออ้างข้อแก้ตัวที่รับฟังได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงจะรับฟังข้อเท็จจริงว่ามีการจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ได้

แต่ปัญหาการรับฟังข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ยังคงมีปัญหาในเรื่องของภาระการพิสูจน์ ความจงใจที่ได้ให้ความว่าข้อเท็จจริงที่คู่กรณีนำเสนอมาพอรับฟังหรือเชื่อได้หรือไม่ว่าผู้ถูกร้องจงใจหรือไม่จงใจและเป็นภาระหน้าที่การพิสูจน์ของฝ่ายใดเป็นหลัก หรือเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายนำเสนอสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เนื่องจากหากศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักการซึ่งนำหนักพยานของคู่กรณีจะเป็นหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่ง หรือหากศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักการผลักภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้แก่ฝ่ายผู้ร้องจะเป็นหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญา เป็นต้น แต่เนื่องจากในระบบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้นรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้เป็นระบบศาลไต่สวนที่ศาลมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ และหากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคู่กรณีนำสืบข้อเท็จจริงในคดีมายังไม่สมบูรณ์หรือยังไม่เพียงพอที่จะรับฟังได้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการ

ที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงให้มีความสมบูรณ์และทำให้การพิจารณาวินิจฉัยคดีเป็นไปด้วยความถูกต้องและเหมาะสมได้

แต่จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการใช้มาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานในคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 นั้นมีความไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้เห็นได้ว่าตั้งแต่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2543 กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์ ถึงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วฟังได้หรือเชื่อได้หรือไม่ว่าผู้ร้องจงใจหรือไม่จงใจ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วางภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ทั้งฝ่ายผู้ร้องและผู้ถูกร้อง โดยฝ่ายผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชี โดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แต่ฝ่ายผู้ถูกร้องต้องพิสูจน์หักล้างว่าการยื่นบัญชี มีความถูกต้องหรือโดยไม่ถูกต้องมีเหตุผลสมควรประการอื่นใดที่จะอ้างให้พ้นผิดหรือไม่ แต่ปรากฏจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 ศาลรัฐธรรมนูญกลับวางภาระการพิสูจน์ในการนำสืบให้เห็นว่าผู้ถูกร้องกระทำความผิดหรือไม่แก่ฝ่ายผู้ร้อง และหากผู้ร้องพิสูจน์ไม่ได้ โดยเห็นพยานหลักฐานที่ผู้ร้องอ้างอิงและนำสืบมาแล้วยังไม่พอฟังว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี โดยปกปิดข้อเท็จจริงหรือไม่แจ้งข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องจึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่แตกต่างจาก 9 คดีแรก นอกจากนั้นอาจยังไม่สอดคล้องกับหลักกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญในระบบศาลไต่สวนที่มีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เอง และต่อมาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 14 /2545 กรณีนายสมบูรณ์ เนียมหอม ถึงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2546 กรณีนายรักเกียรติ สุขชนะ ศาลรัฐธรรมนูญก็นำหลักการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นของผู้ร้องและผู้ถูกร้องมาใช้อีกครั้ง ซึ่งสร้างปัญหาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอย่างมากทั้งการสร้างมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีที่ไม่แน่นอนและสร้างความสับสนให้แก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าแท้จริงควรนำพยานหลักฐานเข้าสืบหรือแสดงให้ศาลรัฐธรรมนูญเห็นเพียงใดจึงจะรับฟังเป็นที่พอเชื่อได้ว่ามีความจงใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และเป็นการขัดต่อหลักการความเสมอภาคของการใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันที่กระบวนการพิจารณาคดีที่มีลักษณะเหมือนกันและใกล้เคียงกันควรมีมาตรฐานในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีให้มีความใกล้เคียงกันหรือเหมือนกันด้วย มิฉะนั้นอาจทำให้ผลแห่งคดีมีความแตกต่างกันและส่งผลให้เกิดปัญหาในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีความไม่สม่ำเสมอและไม่เท่าเทียมกันได้ ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความถูกต้องในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญว่ามีความถูกต้องเพียงใด

3.3.6 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

ในระบบกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงจากคู่กรณีเพื่อใช้เป็นข้อมูลและเพื่อใช้ในการตัดสินคดีโดยระบบวิธีพิจารณาคดีแบ่งได้เป็น 2 ระบบใหญ่ คือ

1) ระบบวิธีพิจารณาคดีแบบกล่าวหา ที่ศาลวางตัวเป็นกลางนิ่งเฉยโดยหน้าที่และภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นของคู่ความ ศาลไม่มีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม การแพ้ชนะคดีในคดีอยู่ที่พยานหลักฐานที่คู่ความนำเข้าสู่ศาล ภาระหน้าที่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น ศาลจะวางบทบาทเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีและสร้างกฎเกณฑ์ในกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างเคร่งครัด และกรณีดังกล่าวจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้ถูกต้องเพื่อให้คู่ความแสวงหาข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาลให้มากที่สุด และบางครั้งคู่กรณีอาจแพ้ชนะคดีกันได้เพราะไม่สามารถนำสืบข้อเท็จจริงได้ตามภาระหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงของตนและแพ้ชนะคดีกันได้ทางเทคนิคของกระบวนการพิจารณาคดี

2) ระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน ที่ศาลมีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ หากศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงโดยังฟังไม่สิ้นกระแสความ ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี ศาลจำเป็นต้องค้นหาความจริงให้มากที่สุดเพื่อการชี้ขาดตัดสินคดี โดยศาลมีบทบาทมากที่สุดในกระบวนการพิจารณาคดี มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติม เรียกพยานมาสืบและสืบพยานได้ด้วยตนเอง โดยระบบวิธีพิจารณาแบบไต่สวนใช้มากในระบบศาลตามระบบกฎหมายมหาชน เช่น ศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง เป็นต้น โดยมองว่าคดีที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์มหาชนอย่างกว้างขวางที่ศาลจำเป็นต้องแสวงหาข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุดเพื่อผลประโยชน์ในการตัดสินคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ

ศาลรัฐธรรมนูญของไทย รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีแบบศาลไต่สวน ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้และสามารถเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ เรียกเอกสารหรือหลักฐานใดจากองค์กรของรัฐได้ แต่จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาจะพบว่าแม้ศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบศาลไต่สวนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญส่งหนังสือถึงผู้ถูกร้องให้ชี้แจงข้อเท็จจริง การเรียกเอกสารจากที่ทำการไปรษณีย์หรือหน่วยงานอื่นใดด้วยอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเอง การเปิดโอกาสให้คู่กรณีนำเสนอพยานหลักฐานโดยให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงคำแก้ข้อกล่าวหา

โดยขยายระยะเวลาการชี้แจง การเปิดโอกาสให้มีการสืบพยานบุคคลในศาล ตลอดจนการออกนั่งพิจารณาฟังคำแถลงการณ์ปิดคดี เป็นต้น ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอข้อเท็จจริงของทั้งสองฝ่ายอย่างเต็มที่ โดยไม่เคร่งครัดกับกระบวนการพิจารณามากนัก เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการแพ้ชนะคดีกันเพราะเหตุทางเทคนิควิธีพิจารณา ซึ่งเมื่อศาลรัฐธรรมนูญใช้ระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน หากปรากฏว่าคู่กรณีไม่สามารถแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจได้ดำเนินคดีรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 โดยใช้กระบวนการพิจารณาคดีในระบบศาลไต่สวน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดพบว่าเป็นแบบกระบวนการพิจารณาคดีในระบบศาลไต่สวนได้อย่างถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นคดีในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยตอนหนึ่งว่าพิเคราะห์แล้ว เห็นว่าพยานหลักฐานที่ผู้ร้องอ้างอิงและนำสืบมาแล้วยังไม่พอพียงว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องจึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 โดยการอ้างเหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า พยานหลักฐานของผู้ร้องไม่พอพียงว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ทั้งๆ ที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้เองอยู่ส่วนหนึ่ง หากกล่าวอ้างว่า ข้อบกพร่องในการทำหน้าที่ของผู้ร้องที่ไม่นำสืบให้ชัดเจนว่าผู้ถูกร้องจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบระบบไต่สวนได้ ฉะนั้นความบกพร่องของการพิสูจน์ความจงใจของผู้ร้องที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ส่วนหนึ่งสมควรเป็นของศาลรัฐธรรมนูญด้วยเช่นกัน และเห็นได้ว่าการที่ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลในคำวินิจฉัยดังกล่าวหาได้มีมาตรฐานเดียวกับคดีทั้งก่อนและหลังการวินิจฉัยคดีนี้แต่อย่างใด อีกทั้งยังมีความไม่สม่ำเสมอในระบบการพิจารณาคดีและการกำหนดหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงในการวินิจฉัยคดีเป็นของผู้ร้องโดยไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคของการใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยศาลรัฐธรรมนูญหาได้นำกฎเกณฑ์ในคดีนี้ไปใช้ปรับใช้กับทุกคดีอย่างเสมอหน้ากันแต่ประการใด

นอกจากนั้นกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญยังมีข้อควรพิจารณาอีกหลายประการ ดังนี้

- ก. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับองค์คณะในการพิจารณาวินิจฉัยคดี
- ข. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยคดี
- ค. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ก. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับองค์คณะในการพิจารณาวินิจฉัยคดี

เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 บัญญัติให้การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ ผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งไม่ได้นั่งพิจารณาคดีใดจะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งโดยหลักการวิธีพิจารณาคดีต้องการให้มีองค์คณะในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงโดยให้ตุลาการหรือผู้พิพากษาที่ได้ออกนั่งพิจารณาคดีมาตั้งแต่ต้นได้สังเกตต่อกิจกรรมของพยานหรือคู่กรณี เพื่อนำข้อเท็จจริงที่คู่ความโต้เถียงกันหรือข้อเท็จจริงที่ตนได้พบเห็นด้วยตนเอง ในระหว่างพิจารณาคดีมาซึ่งนำหลักพยานหลักฐานในการวินิจฉัยคดี ฉะนั้นโดยหลักการที่เหมาะสมและถูกต้องเกี่ยวกับองค์คณะในการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ จำต้องให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เข้าร่วมมาเป็นองค์คณะตั้งแต่เริ่มแรกเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี หากบางครั้งการยินยอมให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนที่ได้รับการแต่งตั้งมาภายหลังเข้ามาเป็นองค์คณะร่วมในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีด้วย ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนขององค์คณะในการพิจารณาวินิจฉัยคดี ส่งผลให้บทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้ เพราะคู่กรณีไม่อาจรับรู้ได้แน่นอนว่าตุลาการรัฐธรรมนูญคนใดจะเป็นองค์คณะพิจารณาวินิจฉัยบ้าง และที่สำคัญที่สุดส่งผลในการจัดทำคำวินิจฉัยคดี เนื่องจากเมื่อตุลาการรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้ร่วมพิจารณาวินิจฉัยคดีมาตั้งแต่ต้นอาจไม่ทราบข้อเท็จจริงและเนื้อหาแห่งคดีทั้งหมด และท้ายสุดอาจทำให้การตัดสินคดีบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงที่ควรจะเป็นในคดีดังกล่าวได้ เพราะเมื่อผู้วินิจฉัยชี้ขาดมีจำนวนไม่แน่นอน อาจส่งผลต่อจำนวนคะแนนเสียง ส่งผลให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลแห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งโดยหลักการลงมติทุกคะแนนเสียงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีผลในการทำให้ผลแห่งคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นและเป็นปัญหาสำคัญในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่ปรากฏว่ามีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งเพิ่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่นาน ได้ออกนั่งพิจารณาคดีเพื่อรับฟังคำแถลงการณ์ปิดคดีในวันสุดท้ายเท่านั้น แต่ได้เข้ามาเป็นองค์คณะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีด้วย

ข. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยคดี

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาทั้งหมดเห็นได้ว่ากระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีในการกำหนดประเด็นพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีปัญหาความไม่สม่ำเสมอในการกำหนดประเด็นการพิจารณา ตั้งแต่ขั้นตอนของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ลงมติรับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัย แต่ภายหลังเมื่อมีการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีก็กลับนำประเด็น

ดังกล่าวพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และสร้างปัญหาเป็นอย่างมากในกรณีที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยเสียงข้างมากมีมติรับคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมิที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนไม่รับวินิจฉัยโดยเห็นว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ แต่เมื่อพิจารณาประเด็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคนดังกล่าวก็ยังวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นเดิมว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ในขณะมีมติรับคดีเข้าสู่การพิจารณาแล้ว โดยไม่พิจารณาประเด็นหลักที่ได้ตั้งไว้ในการพิจารณาคดี การกระทำดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาในการนับคะแนนเสียงในการลงมติที่ไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ถูกต้องแท้จริง และไม่สอดคล้องกับมติที่แท้จริงของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากมีมติเห็นว่าคำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับไว้พิจารณา แต่ภายหลังเมื่อมีการวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องมีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญและเป็นประเด็นหลักในคดี กลับปรากฏว่ามีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 4 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา นายผัน จันทรปาน และนายศักดิ์ เตชะชาญ วินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมายอีกครั้งว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ไม่ใช่บังคับกับกรณีของผู้ถูกร้อง เนื่องจากขณะยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 7 คน วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องมีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ส่วนอีก 4 คน วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สุดท้ายศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องไม่มีความผิดตามมาตรา 295 ด้วยมติ 8 ต่อ 7 ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้สร้างผลทำให้มติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบิดเบือนไปจากมติที่แท้จริง และการที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 4 คน นำประเด็นกรณีมาตรา 295 ใช้บังคับกับผู้ถูกร้องหรือไม่ มาพิจารณาอีกครั้งเป็นการทำลายและไม่เคารพมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ได้วินิจฉัยแล้วว่าคดีของผู้ถูกร้องอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือการยื่นคำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เท่ากับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งสี่คนดังกล่าวปฏิเสธที่จะวินิจฉัยคดีที่เป็นประเด็นปัญหาหลักในคดี

นอกจากนั้นปัญหาดังกล่าวนี้อีกเกิดขึ้นอีกในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2545 กรณีนายสมพงษ์ เกษตรภิบาล และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2545 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์ ที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 4 คน เดิมได้วินิจฉัยในขณะ

ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องมาพิจารณาว่าผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับ มาตรา 295 และมาวินิจฉัย ในขณะที่ทำการวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นหลักแห่งคดีเพื่อจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยวินิจฉัยเช่นเดิมว่า คดีของผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับมาตรา 295 และไม่ได้ทำการวินิจฉัยในประเด็น หลักแห่งคดีเช่นเดิม ทำให้เห็นได้ว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 4 คน ดังกล่าวอาจสร้างบรรทัดฐาน การพิจารณาประเด็นแห่งคดีโดยไม่สอดคล้องตามหลักกระบวนการพิจารณาคดีของ ศาลรัฐธรรมนูญที่ควรให้ประเด็นที่ได้วินิจฉัยไว้ในขณะรับคำร้องยุติลงตามมติของตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก แล้วตนเองสมควรได้วินิจฉัยในประเด็นหลักในขณะที่ทำคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

ในประการต่อมาบางคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนด ประเด็นพิจารณาทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงเข้าด้วยกัน ซึ่งไม่ถูกต้องตาม หลักกฎหมายวิธีพิจารณาคดี โดยเฉพาะในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นหลักประการหนึ่งว่าผู้ถูกร้องมี ความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่ แต่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกลับวินิจฉัยทั้งใน ประเด็นปัญหาข้อกฎหมายว่าผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เนื่องจากพ้นจาก ตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว ซึ่งเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สามารถวินิจฉัยได้ก่อนแล้วมาวินิจฉัย รวมกับปัญหาข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอัน เป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยคดีโดย ไม่ถูกต้องสอดคล้องกับมติที่แท้จริง และสร้างปัญหาให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นที่ ยอมรับ ศาลรัฐธรรมนูญสมควรที่พิจารณาปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงไปที่ละ ประเด็นโดยกำหนดประเด็นในการวินิจฉัยให้มีความชัดเจน ทั้งยังให้ประเด็นในคำวินิจฉัยส่วน บุคคลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความสอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

ค. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

การจัดทำศาลรัฐธรรมนูญจะมีการประชุมปรึกษากันโดยตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องจัดทำคำวินิจฉัยในส่วนของตนพร้อมแถลงด้วย วาจา ต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อแถลงด้วยวาจาครบทุกคนแล้วคณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ จะทำการลงมติในคดีดังกล่าวว่าผลการพิจารณาเป็นอย่างไร จากนั้นสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญจะจัดทำร่างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเสนอให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแก้ไขร่างแล้วเสนอที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาเห็นชอบและลงนาม ต่อไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นปรากฏว่าการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่มีการจัดลำดับการ

ลงมติในประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และไม่มีกำหนัดประเด็นการพิจารณาไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การเขียนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่สอดคล้องกับมติที่แท้จริงของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในคดีที่มีปัญหาเป็นอย่างมากตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ตามที่ได้กล่าวถึงไว้แล้ว

นอกจากนั้นศาลรัฐธรรมนูญยังมีปัญหาในการลงมติที่ไม่ได้มีการเรียงลำดับการลงมติให้ชัดเจน และมีการลงมติไปที่ละขั้นตามที่ควรจะเป็น อีกทั้งยังเห็นว่ากระบวนการคดีของศาลรัฐธรรมนูญยังได้นำปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายมาวินิจฉัยในประเด็นหลักรวมอยู่ด้วยกัน ทั้งที่ควรพิจารณาวินิจฉัยไปที่ละประเด็นตามลำดับ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนยังขาดความเคารพต่อมติของศาลรัฐธรรมนูญและไม่ยึดถือแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในบางประเด็น ทำให้เกิดปัญหาในการยึดถือแนวคำวินิจฉัยเดิมของตนเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง และยืนยันมาโดยตลอดส่งผลให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีมติที่พลิกผันจากความเป็นจริงได้

3.3.7 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยโดยให้เหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ปรากฏอยู่ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งวางบรรทัดฐานทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงหลาย ๆ ประการ ซึ่งส่วนมากศาลรัฐธรรมนูญจะให้เหตุผลในคำวินิจฉัยที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายโดยอ้างอิงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเป็นหลักสำคัญ เช่น การพิจารณาทบบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 295 สามารถใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้วได้ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญสามารถให้เหตุผลไปสอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตราอื่นได้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 ที่บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง วันพ้นจากตำแหน่ง และวันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ทำให้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 มีผลบังคับใช้ได้ในทางปฏิบัติและสอดคล้องกัน แต่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนกลับมีคำวินิจฉัยที่แตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ไม่ใช่บังคับกับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้วซึ่งไม่สอดคล้องตามหลักการของรัฐธรรมนูญ และหากมีการสร้างบรรทัดฐานให้กลายเป็นมติเสียงส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ และเป็นการไม่เคารพแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ผูกพัน

ทุกองค์กรให้ปฏิบัติตาม รวมทั้งผูกพันศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเองด้วยที่ต้องผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้น

สำหรับข้อพิจารณาการให้เหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริงของศาลรัฐธรรมนูญนั้นจะให้เหตุผลว่าน่าเชื่อถือกรณีฝ่ายใดและเห็นว่าข้ออ้างของผู้ถูกร้องรับฟังได้หรือไม่ โดยส่วนใหญ่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้ศึกษามาจะเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีเหตุผลในการรับฟังข้อเท็จจริงว่าข้ออ้างของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังได้ หรือไม่สมควรที่รับฟัง ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี หรือยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องมีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

โดยเหตุผลที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างมา เช่น

- ก. เชื่อโดยสุจริตว่าไม่ต้องยื่นบัญชี เพราะเข้าสู่ตำแหน่งในขณะที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับเก่า
- ข. อ้างว่าเอกสารมีจำนวนมาก บางรายการสูญหาย หาไม่พบและรวบรวมไม่ทัน
- ค. อ้างว่าเข้าใจผิดขาดความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ
- ง. อ้างว่าไม่เคยอ่านหรือศึกษารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
- จ. อ้างว่าหลงลืมและขณะยื่นล่วงเลยเวลามานานแล้ว
- ฉ. อ้างว่าไม่เคยได้รับหนังสือเตือนจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงไม่ทราบและไม่ได้ยื่นบัญชีดังกล่าว เป็นต้น

แต่บางกรณีพบว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญบางครั้งมีความไม่สม่ำเสมอ การให้เหตุผลในประเภทคดีมีเนื้อหาและลักษณะใกล้เคียงกัน แต่มีการให้เหตุผลแตกต่างกัน โดยเฉพาะในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 กรณีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่มีข้อเท็จจริงและอยู่ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลในคำวินิจฉัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องมีความจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เนื่องจากทรัพย์สินมีจำนวนมากที่ไม่ได้ยื่นบัญชี ไม่น่าเชื่อว่าผู้ถูกร้องจะไม่ทราบว่าทรัพย์สินดังกล่าว แต่ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 ศาลรัฐธรรมนูญกลับวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องมีทรัพย์สินจำนวนมากจนไม่มีเวลารวบรวมทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่ทราบข้อเท็จจริงในเรื่องการปกปิด เห็นว่าไม่มีความจงใจ แสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญบางครั้งใช้เหตุผลในคำวินิจฉัยอย่างไม่เท่าเทียมกัน ไม่สอดคล้องต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้วางบรรทัดฐานไว้ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีก่อน อีกทั้งการวินิจฉัยโดยอาศัยเหตุผล

ดังกล่าวจะสร้างแนวบรรทัดฐานในการยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบว่าผู้ถูกร้องไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ในอนาคต เช่น หากศาลรัฐธรรมนูญวางบรรทัดฐานว่ามีทรัพย์สินจำนวนมาก ไม่มีเวลารวบรวมทรัพย์สินด้วยตนเองแล้วถือว่าไม่สนใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ อาจเปิดช่องทางให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชี โดยไม่ถูกต้องแล้วนำมาเป็นข้ออ้างได้ ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบและไม่ต้องระมัดระวังในการยื่นบัญชี ตามรัฐธรรมนูญ

3.3.8 ข้อพิจารณาผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดจงใจยื่นบัญชีหรือยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จะมีผลให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีตามมาตรา 292 หรือนับแต่วันที่ตรวจพบการกระทำดังกล่าวแล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยวางบรรทัดฐานไว้ 2 กรณี

(1) กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยชี้ขาดให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา 292 หรือนับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำผิดดังกล่าวแล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นหรือวันที่ตรวจพบการกระทำดังกล่าว

(2) กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด การพ้นจากตำแหน่งจึงไม่สามารถกระทำได้อีก เนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้นวันพ้นจากตำแหน่งให้ถือวันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริงในตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำนั้น

กรณีแรกนั้น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดยังไม่สร้างปัญหาแห่งผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมากนัก เพราะรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ชัดเจนตามมาตรา 295 ประกอบมาตรา 292 ซึ่งสามารถให้ผลแห่งคำวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานได้ดังนี้

(ก) กรณีไม่ยื่นบัญชี ในขณะที่เข้ารับตำแหน่ง การเริ่มนับระยะเวลาและการพ้นจากตำแหน่งหรือต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ครบกำหนดให้ยื่นบัญชี คือ สามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(ข) กรณีไม่ยื่นบัญชี ในขณะที่พ้นจากตำแหน่ง การเริ่มนับระยะเวลาและการพ้นจากตำแหน่งหรือต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ครบกำหนดให้ยื่นบัญชี คือ สามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(ค) กรณีไม่ยื่นบัญชี ในขณะที่พ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี การเริ่มนับระยะเวลาและการพ้นจากตำแหน่งหรือต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ครบกำหนดให้ยื่นบัญชี คือ สามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

นอกจากนั้นยังมีความเห็นว่าการพ้นจากตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรณีพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบการกระทำผิด และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง จะถือวันใดเป็นวันที่พ้นจากตำแหน่ง และจะเริ่มนับระยะเวลาอย่างไร

โดยกรณีการตรวจพบและมีการเริ่มนับระยะเวลาห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองนับตั้งแต่วันที่ตรวจพบการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นบัญชี ไว้ แต่ปรากฏว่ามีการยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบซึ่งเป็นการบิดเบือนความจริงที่กฎหมายบังคับให้เปิดเผย เพื่อความโปร่งใสในการเข้ามาดำรงตำแหน่งสาธารณะและเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของส่วนรวม โดยเห็นควรให้มีการนับระยะเวลานับแต่วันที่ตรวจพบการกระทำดังกล่าว ซึ่งมีความเห็นทางวิชาการถกเถียงแบ่งเป็น 3 แนวทาง⁹ ว่าเป็นวันใดดังนี้

1) เห็นว่า "วันที่ตรวจพบการกระทำดังกล่าว" หมายถึง วันที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจพบว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

2) เห็นว่า "วันที่ตรวจพบการกระทำดังกล่าว" หมายถึง วันที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

⁹ สุรพล นิติไกรพจน์ และคณะ, "ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิบัติพันธกิจตามรัฐธรรมนูญ" . รายงานวิจัยเสนอต่อสถาบันพระปกเกล้า , พฤศจิกายน 2544) , หน้า 240.

3) เห็นว่า “วันที่ตรวจพบการกระทำดังกล่าว” หมายถึง วันที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจยื่นบัญชี ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ในกรณีดังกล่าวนี้ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐาน ว่ายึดถือตามแนวทางใด แต่จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญกลับวินิจฉัยโดยวางบรรทัดฐานโดยรวมไว้ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งวินิจฉัยว่ากรณีดังกล่าวนี้ให้ถือวันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริงในตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุ แห่งการกระทำนั้นเป็นวันที่พ้นและเริ่มนับระยะเวลาต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา 5 ปี แต่ข้อเท็จจริงตามที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยดังกล่าวปรากฏว่าผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว อีกทั้ง ปรากฏในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญว่าบางครั้งผู้ร้องมิได้ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา 5 ปีนับแต่ เมื่อใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้วินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวนี้ และศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่ได้กำหนด ประเด็นการพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจสร้างปัญหาการนับ ระยะเวลาที่อาจถกเถียงกันได้ในอนาคต อันเนื่องมาจากศาลรัฐธรรมนูญมิได้วินิจฉัยในเรื่อง ดังกล่าวไว้ ดังตัวอย่างเช่น กรณีปัญหาการเริ่มนับระยะเวลาการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองของนายมะฮูเซ็น มะสุยี ที่ต้องคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2543 โดย ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยเรื่องการนับระยะเวลาต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ว่าจะ เริ่มนับอย่างไรและนับแต่เมื่อใด ต่อมานายมะฮูเซ็น มะสุยี ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิก เทศบาลเมืองนราธิวาส จึงมีปัญหาเรื่องการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของนายมะฮูเซ็น ว่าจะนับตั้งแต่วันใดและเกี่ยวโยงไปกับผลกระทบถึงบรรดากิจการในหน้าที่สมาชิกสภาเทศบาล และการได้รับผลประโยชน์ค่าตอบแทนของสมาชิกสภาเทศบาลนราธิวาสในตำแหน่งของ นายมะฮูเซ็นว่าจะมีผลอย่างไร และจะดำเนินการอย่างไร เป็นต้น ฉะนั้นในประเด็นดังกล่าวนี้ ศาลรัฐธรรมนูญควรวินิจฉัยให้มีความชัดเจนและสร้างบรรทัดฐานที่เหมาะสมต่อไป

กรณีที่สอง กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไป แล้วก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด การพ้นจากตำแหน่งจึงไม่สามารถกระทำได้อีกเนื่องจาก ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้นวันพ้นจากตำแหน่งให้ถือวันที่พ้นจากตำแหน่งตาม ความเป็นจริงในตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำผิดนั้น และให้ถือว่าวันดังกล่าวเป็นวันเริ่ม นับระยะเวลาห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานไว้ใน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้

วางบรรทัดฐานว่า การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่ง นอกจากพ้นจากตำแหน่ง ด้วยเหตุผลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่ง ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด การพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้บังคับได้อีก เนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้นวันที่พ้นจากตำแหน่งคือ วันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง การแปลความเช่นนี้ ทำให้มาตรา 295 บังคับใช้ได้ทุกกรณี ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ถูกร้องไม่เกิดความเหลื่อมล้ำเรื่องการนับระยะเวลาการห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมือง อีกทั้งเป็นการกำหนดระยะเวลาแก่ผู้ร้องในการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้องได้ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้ยื่นแนวตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมา โดยตลอด คือ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2545 กรณีนายสมบุญณ์ เนียมหอม คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2545 กรณีนายเสวต ทองรัมย์ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2545 กรณีนางสาวเพ็ญนภา ไพศาลศุภนิมิต แต่ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวสร้างผลต่อการตรวจสอบการยื่นบัญชีฯ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นอย่างมาก ทั้งนี้หากให้กระบวนการตรวจสอบเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญในคดีรัฐธรรมนูญตามมาตรา 295 มีความล่าช้าจนเกินกว่าห้าปีนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว ทำให้การใช้บทลงโทษการห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้วไม่สามารถใช้บังคับได้ และคล้ายกับเป็นการสร้างเงื่อนไขเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาหรือเสมือนเป็นการสร้างอายุความให้แก่องค์กรตรวจสอบการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวให้แล้วเสร็จและพิจารณาวินิจฉัยให้เสร็จสิ้นภายใน 5 ปีเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องต่อหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความ เมื่อผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้วไม่สมควรที่จะให้ระยะเวลาดังกล่าวดำเนินต่อไปจนเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเกิน 5 ปี จนทำให้บทบังคับตามมาตรา 295 ไม่สามารถใช้บังคับแก่ผู้ถูกร้องที่ละเมิดรัฐธรรมนูญในเรื่องการยื่นบัญชีฯ โดยไม่ถูกต้องได้ และหากคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้วินิจฉัยชี้ขาดและเสนอคำร้องแก่ศาลรัฐธรรมนูญภายใน 5 ปี แต่หากศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคดีล่าช้าออกไปเกิน 5 ปี ก็เป็นความผิดพลาดและความรับผิดชอบของศาลรัฐธรรมนูญเอง หากศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาให้มีความล่าช้าออกไปไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ก็เท่ากับศาลรัฐธรรมนูญส่งเสริมให้บัญญัติ มาตรา 295 ไม่มีผลบังคับใช้ได้และจะสร้างผลดีให้แก่ฝ่ายผู้ถูกร้องที่อาจไม่ต้องรับผิดชอบหรือทำให้เวลารับผิดชอบต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 มีระยะเวลาที่ห้ามดำรงตำแหน่งและรับโทษทางการเมืองดังกล่าวลดน้อยลงด้วย สร้างผลเสียหายแก่ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา

295 ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพยายามประวิงคดี ทำให้คดีล่าช้าทั้งในชั้นพิจารณา วินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และศาลรัฐธรรมนูญด้วยเทคนิควิธีพิจารณาความต่าง ๆ ได้ และยังสร้างปัญหาให้แก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ตรวจสอบรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ทั้งๆที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีบัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูงอยู่จำนวนมาก และผู้ยื่นฯ บัญชีมีทรัพย์สินจำนวนมาก อาจมีความล่าช้าใน ขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินได้ จนสุดท้ายอาจส่งผลกระทบต่อ ระบบการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเกี่ยวกับการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้

นอกจากนั้นการที่ศาลรัฐธรรมนูญเริ่มนับระยะเวลาห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้วจริง ๆ นั้น ไม่มีตรรกะและเหตุผลทางกฎหมายที่ถูกต้อง เพราะการพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ตามความเป็นจริงไม่ได้มีจุดเกี่ยวพันกับการกระทำผิดตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งโดยหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความ การเริ่มนับระยะเวลาก็ต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ส่วนในวันที่ พ้นจากตำแหน่งไปแล้วจริง ๆ ก็ไม่ได้มีจุดเกาะเกี่ยวกับวันที่มีการกระทำผิดคือวันที่ไม่ยื่นบัญชี หรือวันที่มีการยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแต่อย่างใด เว้นแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งเป็นวันเดียวกับวันที่มีการยื่นบัญชีและ เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเท่านั้น หลักการ ลงโทษผู้กระทำผิดจะเริ่มนับระยะเวลาการลงโทษได้แก่วันที่ผู้กระทำได้รับโทษจริงตามคำวินิจฉัย ของศาล แต่หากผู้กระทำผิดยังไม่ได้รับโทษตามคำวินิจฉัยของศาล ระยะเวลาการลงโทษตาม รัฐธรรมนูญจึงยังไม่สมควรที่จะเริ่มนับระยะเวลาได้ เพราะการพ้นตำแหน่งตามความเป็นจริงเป็น การพ้นจากตำแหน่งตามความจริงที่ผู้นั้นดำรงตำแหน่งอยู่มิใช่การพ้นจากตำแหน่งตามผลแห่ง คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญส่งผลให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญขาดความสำคัญและ ศักดิ์สิทธิ์ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถสร้างผลให้เกิดการบังคับและลงโทษ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เกิดความเคารพต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญและเกรงกลัวต่อ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้เกิดผลในการปฏิบัติได้จริง